

UNIVERSITATEA ECOLOGICĂ DIN BUCUREȘTI
FACULTATEA DE MANAGEMENT FINANCIAR

Program de studii universitare de licență: Finanțe și Bănci

Forma de învățământ: învățământ cu frecvență redusă

Suport de curs pentru autoinstruire la disciplina:

Operațiunile instituțiilor de credit

Coordonator de disciplină:
Conf.univ.dr. Scarlat Valentin

București
2022

CUPRINS

Introducere	6
a. Date privind titularul de disciplină.....	6
b. Date despre disciplină	6
c. Obiectivele disciplinei.....	6
d. Competențe acumulate după parcurgerea cursului.....	6
e. Resurse și mijloace de lucru.....	7
f. Structura cursului	7
g. Cerințe preliminare.....	8
h. Durata medie de studiu individual	8
i. Evaluarea.....	9
Unitatea de învățare 1. Introducere în organizarea sistemului bancar	10
1.1. Introducere	10
1.2. Obiectivele unității de învățare 1.....	10
1.3. Durata medie de autoinstruire.....	10
1.4. Conținut.....	10
1.4.1. Actorii scenei bancare	10
1.4.2. O ofertă generoasă: produsele și serviciile bancare	12
1.5. Rezumat.....	17
1.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor	17
1.7. Bibliografie recomandată	18
Unitatea de învățare 2. Metodologia de funcționare a sistemului bancar.....	19
2.1. Introducere	19
2.2. Obiectivele unității de învățare 2.....	19
2.3. Durata medie de autoinstruire.....	19
2.4. Conținut.....	19
2.4.1. Repere funcționale.....	19
2.4.2. Băncile – sistemul sangvin al economiei	23
2.4.3. Instituții de credit versus instituții financiare nebancare.....	23
2.5. Rezumat.....	27
2.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor	28
2.7. Bibliografie recomandată	28

Unitatea de învățare 3. Intermedierea financiară	29
3.1. Introducere	29
3.2. Obiectivele unității de învățare 3.....	29
1.3. Durata medie de autoinstruire.....	29
3.4. Conținut.....	29
3.4.1. Finanțarea economiei naționale.....	29
3.4.2. Piețele fondurilor.....	31
3.4.3. Funcțiile intermedierii bancare.....	33
3.5. Rezumat.....	37
3.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor	38
3.7. Bibliografie recomandată	38
Unitatea de învățare 4. Dobânda și rata dobânzii.....	39
4.1. Introducere	39
4.2. Obiectivele unității de învățare 4.....	39
4.3. Durata medie de autoinstruire.....	39
4.4. Conținut.....	39
4.4.1. Rolul și natura dobânzii.....	39
4.4.2. Tipologia ratelor dobânzii	42
4.4.3. Fundamentarea și calculul ratei dobânzii	45
4.5. Rezumat.....	48
4.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor	48
4.7. Bibliografie recomandată	48
4.8. Teme de control.....	48
Unitatea de învățare 5. Semantica și funcțiile creditului.....	49
5.1. Introducere	49
5.2. Obiectivele unității de învățare 5.....	49
5.3. Durata medie de autoinstruire.....	49
5.4. Conținut.....	49
5.4.1. Clarificări conceptuale	49
5.4.2. Funcțiile creditului	50
5.4.3. Expansiunea depozitelor bancare	52
5.5. Rezumat.....	57
5.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor	58
5.7. Bibliografie recomandată	58
Unitatea de învățare 6. Coordonatele creditului	59

6.1. Introducere	59
6.2. Obiectivele unității de învățare 6.....	59
6.3. Durata medie de autoinstruire.....	59
6.4. Conținut.....	59
6.4.1. Elementele și trăsăturile creditului	59
6.4.2. Tipuri de credite	64
6.6. Rezumat.....	68
6.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor	68
6.7. Bibliografie recomandată	68
6.8. Teme de control.....	68
Unitatea de învățare 7. Garanții. Metodologia de creditare	69
7.1. Introducere	69
7.2. Obiectivele unității de învățare 7.....	69
7.3. Durata medie de autoinstruire.....	69
7.4. Conținut.....	69
7.4.1. Garantarea creditului	69
7.4.2. Metodologia de creditare.....	73
7.5. Rezumat.....	77
7.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor	78
7.7. Bibliografie recomandată	78
Unitatea de învățare 8. Principii de creditare și analiza financiară	79
8.1. Introducere	79
8.2. Obiectivele unității de învățare 8.....	79
8.3. Durata medie de autoinstruire.....	79
8.4. Conținut.....	79
8.4.1. Premise preliminare	79
8.4.2. Metode de analiză financiară.....	81
8.5. Rezumat.....	87
8.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor	87
8.7. Bibliografie recomandată	89
Unitatea de învățare 9. Evaluarea riscului de credit.....	90
9.1. Introducere	90
9.2. Obiectivele unității de învățare 9.....	90
9.3. Durata medie de autoinstruire.....	90
9.4. Conținut.....	90

9.4.1. Analiza riscului de credit prin metoda punctajelor	90
9.4.2. Studii de caz	96
9.5. Rezumat.....	102
9.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor	102
9.7. Bibliografie recomandată	103
Unitatea de învățare 10. Dosarul de credit	104
10.1. Introducere	104
10.2. Obiectivele unității de învățare 10.....	104
10.3. Durata medie de autoinstruire.....	104
10.4. Conținut.....	104
10.4.1. Analiza nonfinanciară; fundamentarea deciziei de creditare	104
10.4.2. Decizia de creditare	105
10.4.3. Derularea creditelor.....	110
10.5. Rezumat.....	110
10.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor	102
10.7. Bibliografie recomandată	111
Unitatea de învățare 11. Instrumente de credit și de plată.....	112
11.1. Introducere	104
11.2. Obiectivele unității de învățare 11.....	112
11.3. Durata medie de autoinstruire.....	112
11.4. Conținut.....	104
11.4.1. Cambia.....	112
11.4.2. Biletul la ordin.....	115
11.4.3. Cardurile bancare.....	115
11.5. Rezumat.....	120
11.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor.....	120
11.7. Bibliografie recomandată.....	121
11.8. Teme de control	121
ANEXE - Anexa 1 Răspunsuri la testele de autoevaluare a cunoștințelor	122
Bibliografie.....	128

Introducere

Cursul este destinat, în principal, studenților Facultății de Management Financiar din cadrul Universității Ecologice din București – învățământ cu frecvență redusă (IFR), dar poate constitui un util material de studiu și pentru studenții la învățământul cu frecvență (IF).

Ca disciplină, „Operațiunile Instituțiilor de Credit” denotă o importanță aparte în curricula universitară, ea întregind cunoașterea, sub mai multe aspecte, a mediului economic, în care finanțarea afacerii (sub toate formele - inclusiv investițiile) este un element preeminent.

a. Date privind titularul de disciplină

Nume și prenume:	Valentin Scarlat
E-mail:	valentinp_scarlat@yahoo.com

b. Date despre disciplină

Anul de studiu:	II
Semestrul:	IV

c. Obiectivele disciplinei

Obiectivul general al disciplinei	Formarea cunoștințelor de bază privind: structura sistemului bancar în România și interdependențele acestuia cu sistemul monetar al Uniunii Europene; intermedierea financiară și piețele monetară și financiară, în contextul globalizării.
Obiectivele specifice	Dobândirea abilităților de a aplica cunoștințele teoretice la analiza și întocmirea dosarului de credit; calculul dobânzii compuse și al anuităților; stabilirea, evaluarea și controlul garanțiilor; constituirea depozitelor bancare; studiul realității economice din România și al creditului neguvernamental; decelarea avantajelor folosirii intensive a cardurilor de debit și de credit.

d. Competențe acumulate după parcurgerea cursului

Competențe profesionale	1 Identificarea și definirea conceptelor, teoriilor, metodelor și instrumentelor de natură financiar-bancară în entitățile/organizațiile private și publice; 2. Identificarea și definirea metodelor, tehnicilor și instrumentelor de culegere, analiză și interpretare a datelor referitoare la o problemă financiară; 3 Aplicarea conceptelor, teoriilor, metodelor și instrumentelor de natură financiară în entitățile private și publice pentru rezolvarea de probleme specifice 4 Evaluarea critică a conceptelor, metodelor și instrumentelor de natură financiar-bancară folosite pentru rezolvarea de probleme; 5 Valorificarea conceptelor, teoriilor, metodelor și instrumentelor de natură financiară în elaborarea de proiecte/lucrări.
-------------------------	--

Competențe transversale	-aplicarea principiilor, normelor și valorilor eticii profesionale în cadrul propriei strategii de muncă riguroasă, eficientă și responsabilă; -identificarea rolurilor și responsabilităților într-o echipă plurispecializată și aplicarea de tehnici de relaționare și muncă eficientă în cadrul echipei; -identificarea oportunităților de formare continuă și valorificarea eficientă a resurselor și tehnicilor de învățare pentru propria dezvoltare.
-------------------------	---

e. Resurse și mijloace de lucru

Pentru o pregătire temeinică, vă sugerăm să efectuați toate testele de evaluare, astfel încât rezultatul pregătirii dumneavoastră să fie cât mai obiectiv. De asemenea, vă sugerăm să vă alcătuiți propriile dumneavoastră planuri și scheme, acestea ajutându-vă la o mai bună sistematizare a cunoștințelor dobândite.

Fiecare curs debutează cu prezentarea obiectivelor pe care trebuie să le atingeți – din punctul de vedere al nivelului de cunoștințe – prin studierea temei respective. Vă recomandăm să le citiți cu atenție și apoi, la sfârșitul cursului, să le revedeți pentru a verifica dacă le-ați atins în întregime.

Testele de evaluare prezente la sfârșitul fiecărui curs vă vor ajuta să verificați modalitatea specifică de învățare și să vă îmbunătățiți cunoștințele. Timpul recomandat rezolvării testelor este de 30 de minute. Rezolvați testele numai după studierea în întregime a unui curs și nu vă uitați la răspunsuri decât după rezolvarea testului și numai dacă nu reușiți să găsiți răspunsul prin recitirea cursului.

La fiecare curs există indicată o bibliografie selectivă pe care vă sfătuim să o parcurgeți.

f. Structura cursului

Cursul *Operațiunile instituțiilor de credit* este alcătuit din 11 unități de învățare (UI) pentru fiecare fiind alocat timpul autoinstruirii:

- UI 1. Introducere în organizarea sistemului bancar: 4 ore
- UI 2. Metodologia de funcționare a sistemului bancar: 2 ore
- UI 3. Intermedierea financiară: 3 ore
- UI 4. Dobânda și rata dobânzii: 4 ore
- UI 5. Semantica și funcțiile creditului: 2 ore
- UI 6. Coordonatele creditului: 3 ore
- UI 7. Garanții. Metodologia de creditare: 3 ore
- UI 8. Principii de creditare și analiza financiară: 4 ore
- UI 9. Evaluarea riscului de credit: 4 ore
- UI 10. Dosarul de credit: 2 ore
- UI 11. Instrumente de credit și de plată: 2 ore

La sfârșitul fiecărui capitol beneficiați de modele de teste de autoevaluare care vă vor ajuta să stabiliți singuri ritmul de învățare și necesitățile proprii de repetare a unor teme. La sfârșitul suportului de curs sunt prezentate răspunsurile corecte la testele de autoevaluare a cunoștințelor.

Totodată, sunt formulate **3 teme de control**, în vederea evaluării pe parcurs, astfel:

Tema 1 – UI 4: „Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați dobânda și rata inflației”;

Tema 2 – UI 6: „Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați coordonatele creditului”;

Tema 3 – UI 11: „Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați instrumentele de plată fără numerar”.

Rezolvarea temelor de control se realizează strict conform indicațiilor cadrului didactic (ca material tehnoredactat computerizat, încărcat pe platforma G Suite for Education) și termenelor propuse în calendarul disciplinei.

Rezultatele obținute la temele de control vor fi transmise în maxim două săptămâni după termenul limită de încărcare a acestora de către studenți pe platforma G Suite for Education. Rezolvarea și postarea pe platformă a temelor de control este obligatorie, condiționează finalizarea notei, **reprezentând 50% din aceasta.**

Cursul poate fi studiat atât în întregime, potrivit ordinii prestabilite a capitolelor, dar se poate și fragmenta în funcție de interesul propriu mai accentuat pentru anumite teme. Însă, în vederea susținerii examenului este obligatorie parcurgerea tuturor celor 11 UI și efectuarea testelor prezentate.

g. Cerințe preliminare

Pentru o mai bună înțelegere a materiei, este necesară coroborarea cunoștințelor dobândite în cadrul acestei discipline cu cele acumulate la *Matematică economică și Contabilitate de gestiune*, având în vedere că disciplina *OIC* se studiază în anul II, semestrul IV.

h. Durata medie de studiu individual

Durata medie de învățare estimăm a fi de aproximativ 30 de ore, iar pentru examen ar fi necesar un studiu de o săptămână.

Studierea fiecărui capitol necesită un efort estimat la 2-4 ore, astfel încât să se fixeze temeinic cunoștințele specifice acestui domeniu.

i. Evaluarea

La încheierea studierii cursului, este obligatorie realizarea celor trei teme de control.

Înainte de examen este indicat să parcurgeți din nou toată materia, cu atenție, durata estimată pentru această activitate fiind de aproximativ o săptămână.

Forma de evaluare (E-examen, C-colocviu/test final, LP-lucrări de control)		E
Stabilirea notei finale (procentaje)	- evaluarea finală	40%
	- teste pe parcursul semestrului	10%
	- teme de control	50%

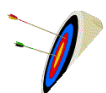
Unitatea de învățare 1.

Introducere în organizarea sistemului bancar

1.1. Introducere

În cadrul acestui capitol sunt prezentate componentele aparatului bancar și legăturile dintre ele; noțiunea de instituții de credit și verigile înscrise acestei sfere; oferta de produse și servicii bancare, precum și tendințele de evoluție.

1.2. Obiectivele unității de învățare 1

După parcurgerea unității de învățare, studenții vor fi capabili:

- să înțeleagă importanța sistemului bancar
- să delimiteze entitățile componente ale instituțiilor de credit
- să indice produsele și serviciile bancare

1.3. Durata medie de autoinstruire

Durata medie de parcurgere a primei unități de învățare este de aproximativ 4 ore.

1.4. Conținut

1.4.1. Actorii scenei bancare

Literatura de specialitate prezintă mai multe noțiuni prin care se definește ansamblul instituțiilor care operează în arealul conturat de piața monetară, piața valutară și piața creditului, dintre care cele mai utilizate sunt acelea de *sistem bancar* și *aparat bancar*.

Din punctul de vedere al funcțiilor specifice și al modului de participare la activitățile sistemului, aparatul bancar poate fi structurat în trei mari categorii de instituții:

- instituții de credit;
- instituții conexe;
- instituții de reglementare și supraveghere.

Noțiunea de *instituție de credit*, specifică Uniunii Monetare Europene, a fost preluată și în legislația românească definind un efort economic a cărui activitate constă în atragerea de depozite

sau de alte fonduri rambursabile de la public și în acordarea de credite în cont propriu, sau în emiterea mijloacelor de plată în formă de monedă electronică.

Instituțiile de credit grupează, la rândul lor, o serie destul de largă de participanți, printre care se regăsesc băncile, băncile mutuale sau cooperativele de credit, casele de economii, casele de credit municipal și alte instituții specializate.

Dacă modelul *băncii universale*, ca instituție ce oferă o gamă diversă și completă de servicii financiare, este prevalent în Europa continentală, spațiul anglo-american este caracterizat printr-o specializare mult mai strictă a instituțiilor bancare, model care se aplică - cu unele specificități - și în Japonia.

Profesorul Costin Kirițescu definește, în funcție de specificul activităților desfășurate, următoarele categorii de bănci:¹

- ✓ *bănci de afaceri*, care se ocupă - în principal - cu investirea depunerilor pe termen lung, primite de la clienți, în participații la întreprinderile existente sau în formare, contribuind astfel la crearea și reorganizarea de mari întreprinderi;
- ✓ *bănci de depozit (bănci comerciale)*, axate pe colectarea depunerilor la vedere sau pe termen scurt, oricât de mici și de numeroase, pe care le fructifică prin acordarea de credite cu scadențe foarte apropiate, atât industriei, cât și comerțului;
- ✓ *bănci electronice*, care utilizează serviciile de tehnologia informației în derularea operațiunilor curente;
- ✓ *bănci industriale*, care își procură fondurile pe baza unor forme de economisire pe termen lung (engl. *investment share*) și acordă credite pe termene, de asemenea, mai îndelungate, întreprinderilor industriale.

O altă structurare a băncilor poate fi realizată în funcție de domeniile de specializare generate de predominanța diferitelor categorii de operațiuni. Vom distinge, în acest sens:

- ✓ *bănci specializate în operațiuni de retail* (operațiuni curente cu clienții), caracterizate printr-un număr mare de clienți, operațiuni frecvente și de valori relativ reduse, comisioane și taxe nediferențiate, produse standardizate, marjă ridicată și costuri operaționale semnificative;
- ✓ *bănci specializate în operațiuni de tip corporate* (operațiuni cu clienți mari), având ca specific: o clientelă redusă numeric, operațiuni de valoare mare, comisioane și taxe negociabile, servicii și produse adecvate, marjă redusă, intervenție consistentă pe piața interbancară și pe piețele internaționale;
- ✓ *bănci specializate în activități dedicate (private banking)*, care se adresează, în principal, marilor fonduri de investiții, pensii, fundațiilor și clienților cu proprietăți numeroase și a căror dedicare instituțională include activități de consultanță și sinteză informațională;
- ✓ *bănci specializate în activități de asigurări bancare (insurance banking)*, care utilizează, atât produse proprii, cât și produse ale unor companii de asigurări cu care se stabilesc relații de parteneriat;

¹ C. C. Kirițescu, E. M. Dobrescu, *Băncile - Mică enciclopedie*, Editura Expert, București, 1998.

- ✓ *bănci specializate în activități de investiții financiar-bancare (investment banking)*, caracterizate printr-o penetrare semnificativă a pieței de capital și prin dezvoltarea acțiunilor de marketing financiar-bancar, asigurând clienților inclusiv relații de parteneriat în afaceri;

Încheind prezentarea sistemelor bancare din lume, merită reliefate câteva trăsături definitorii, care marchează, în același timp, evoluția sistemelor bancare naționale, inclusiv pe cel al României.

Acestea sunt: *diversitatea, concentrarea, accelerarea operațiunilor de restructurare și intensificarea, fără precedent, a concurenței.*

- *Diversitatea* unui sistem bancar rezidă în existența unui număr sporit de instituții de credit definite de legea bancară națională și ale căror caracteristici pot fi diferite;
- *Concentrarea* activității bancare reprezintă o caracteristică ce poate fi cuantificată prin ponderea deținută de principalele bănci în totalul sistemului bancar. Studiile evidențiază că un număr redus de bănci controlează, în mare parte, piața bancară;
- *Operațiunile de restructurare bancară* constituie o altă caracteristică a sistemelor bancare actuale, în cadrul acestora fiind incluse fuziunile și absorbțiile, operațiunile transfrontaliere (cu străinătatea), preluările pachetului de control de către băncile străine, și operațiunile încrucișate bănci-asigurări.

1.4.2. O ofertă generoasă: produsele și serviciile bancare

Din punct de vedere conceptual, diferențierea celor două noțiuni este destul de greu de realizat, ambele având ca substanță operațiunile și facilitățile oferite clienților de către instituțiile de credit, derivând din însăși activitatea specifică a acestora².

Există și alte caracteristici comune, dintre care cele mai relevante sunt:

- ✓ caracterul imaterial al produselor și serviciilor bancare nu este contrazis de eventualul suport informațional (vezi cazul certificatelor de depozit) și stă la baza perenității acestora, uzura fizică fiind practic inexistentă, iar cea morală foarte lentă;
- ✓ caracterul exclusiv al prestației privește, nu doar circumstanțierea exactă a gamei de activități permise băncilor, ci și “protejarea” prin lege a activităților în cauză, care sunt permise numai instituțiilor de credit și subunităților autorizate;
- ✓ caracterul reglementat al produselor bancare vizează, atât prevederile legale în materie, cât și normele băncii centrale sau ale altor instituții de supraveghere;
- ✓ unitatea de conținut a produselor bancare pornește de la baza comună de reglementare și vizează complexul de relații multiple pe care se bazează sistemul bancar;

² D. Constantinescu, *Management bancar*, Editura Mustang, București, 2020

- ✓ caracterul interactiv al utilizării produselor și serviciilor bancare constă în implicarea activă a clienței pe parcursul derulării operațiunilor bancare, începând încă din faza de concepție a acestora, prin stabilirea parametrilor de colaborare.

O deosebire posibilă ar putea fi realizată pornind de la aportul de valoare adăugată aferent prestațiilor analizate.

Alți autori consideră că, în timp ce produsele bancare sunt oferite de instituțiile în cauză clienței lor, serviciile sunt solicitate de către clienții băncilor cu care sunt în relație. Există și opinia potrivit căreia, pentru bănci, produsele reprezintă, de fapt, servicii, care pot fi diferențiate, în funcție de natura lor, în:

- servicii pure, obținute exclusiv prin munca personalului;
- servicii mixte, care îmbină munca personalului și utilizarea bunurilor de natura echipamentelor;
- servicii care au ca suport capitalul (credite/depozite).³

La fel de dificilă este și structurarea după alte criterii. Astfel, pornind de la binomul clasic-modern, se poate observa că - atât revoluția informațională, cât și interferența diferitelor segmente ale pieței financiare - au făcut ca o serie de produse și servicii de ultimă generație cu câțiva ani în urmă să fie, în prezent, considerate de uz comun și firesc.

Vom considera, totuși, în cadrul specificului activității bancare, trei categorii de *produse și servicii de bază*, aparținând următoarelor domenii de activitate:

- colectarea de resurse financiare prin intermediul conturilor și altor instrumente de depozit bancar;
- acordarea de credite și garanții;
- operațiuni de încasări și plăți, inclusiv servicii de transfer al unor sume între diferite persoane și/sau între diferite categorii de monedă.

Alături de acestea se pot pune în evidență o serie de *produse și servicii conexe* din rândul cărora vom menționa:

- servicii privind operațiunile aferente instrumentelor de plată și de credit;
- servicii valutare;
- servicii tehnice pentru accesarea produselor bancare;

³ C. Basno, N. Dardac, *Management bancar*, Editura Economică, București, 2008.

- servicii de consiliere financiar-bancară.

Este lesne de înțeles, că nu toate instituțiile de credit practică întreaga paletă de servicii permise, după cum nu oferă nici întreg pachetul de produse bancare. Principalul motiv îl reprezintă, desigur, specializarea bancară, potrivit strategiilor și politicilor proprii de dezvoltare.

Conturile curente și depozitele bancare pot fi tratate dintr-o perspectivă mai largă întrucât, pe lângă calitatea de produse bancare, acestea îmbracă și forma unor relații contractuale, iar - în ultimă instanță - au și caracterul unui document contabil.

În relația dintre bancă și client, depozitul reprezintă o creanță a celui din urmă asupra băncii și, în același timp, o obligație de plată asumată de bancă. Din punct de vedere juridic, sumele depuse în conturi sunt și rămân în proprietatea titularului de cont.

În această categorie pot fi incluse mai multe tipuri de produse, diferențiate sub aspectul duratei depunerii, al nivelului și modalității de remunerare, al accesului la sumele depuse și al destinației fondurilor.

O primă distincție se poate face între depunerile la vedere sau în contul curent - accesibile în orice moment, de regulă fără preaviz și cele la termen (o săptămână, 1, 3, 6, 12 luni și, mai rar, peste un an) - beneficiind de o remunerare mai bună, cu condiția respectării scadențelor.

Din punctul de vedere al tratamentului dobânzilor, există depozite cu și fără capitalizarea acestora, depozite cu dobândă fixă sau variabilă, iar, în funcție de accesibilitatea la sumele depuse, vom avea depozite cu și fără preaviz la retragerea de fonduri.

În fine, parametrii depozitelor pot fi negociați și în funcție de viitoarele destinații ale depunerilor (capitalizate, sau nu), generându-se produse din gama conturilor de depunere a capitalului (la înființarea societăților comerciale), a conturilor de economii (cu un regim prestabilit al depunerilor și restricții de retragere), a conturilor de plată a salariilor (cu facilități la comisioanele de retragere sau cu transfer automat în conturi de card), conturi de garanții materiale (cu retragere condiționată de acceptul beneficiarului garanției) ș.a.

Nu în ultimul rând, se poate face distincția între depozitele în formă nematerializată și certificatele de depozit.

O altă problemă referitoare la produsele bancare de natura conturilor curente și a depozitelor o reprezintă cerințele de cunoaștere a clientelei, în vederea prevenirii folosirii sistemului bancar în scopul spălării banilor și al finanțării actelor de terorism. În acest sens, alături de procedurile vizând stabilirea identității titularilor de cont, a fost organizat - prin lege - un sistem de raportare a

tranzacțiilor mari și a celor suspecte către autoritatea competentă în materie, respectiv Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor.

Creditele și garanțiile acordate de bănci reprezintă cea de a doua grupă importantă de produse și servicii bancare. În linii mari, creditul reprezintă un ansamblu de operațiuni vizând primirea unor resurse imediate, în schimbul promisiunii de rambursare viitoare.

Din punctul de vedere al duratei de acordare se pot evidenția: creditele pe termen scurt (sub un an), pe termen mediu (1-5 ani) și pe termen lung (peste 5 ani). Rambursarea se poate realiza integral, sau eșalonat, în rate, potrivit convenției între cele două părți.

Variația parametrilor aferenți acestui produs generează o tipologie diversă de credite, diferențiate în funcție de beneficiari, modalitățile de rambursare, regimul dobânzilor asociate, sistemul de garantare și destinația creditului.

Vom enumera, în acest sens, pentru persoanele fizice: creditele imobiliare și ipotecare, creditele de consum, creditele pentru studii, pentru turism sau alte destinații, creditele nenominalizate (sub raportul destinației), creditele pentru carduri. Din gama creditelor pentru persoane juridice, mai frecvent utilizate sunt: creditele de trezorerie (avansuri de cont, descoperit de cont, credite pe cecuri remise spre încasare), liniile de credit, creditele pentru capital de lucru sau pentru stocuri, creditele pentru export și cele pentru investiții.

Serviciile de încasări, plăți și transferuri de sume se referă nu numai la persoanele - fizice sau juridice - beneficiare ci și la diferitele categorii de monedă implicate în aceste operațiuni.

În mare, ele pot fi structurate pe trei categorii și anume:

- încasări și plăți în numerar;
- încasări și plăți pe bază de documente;
- servicii de transfer electronic rapid.

Din cadrul *produselor și serviciilor conexe*, cele privind *operațiunile aferente instrumentelor bancare* sunt tratate de unii autori ca forme și modalități specifice serviciilor de credit. Se practică, însă, de regulă, ca acestea să fie menționate separat, deoarece - alături de scontarea titlurilor de creanță, factoring și leasing - în această categorie sunt incluse și emiterea de către bănci a cardurilor, cecurilor și titlurilor de credit, precum și avalizarea unor asemenea instrumente.

Chiar dacă nu este dedicată, în mod direct clienței, se impune a fi menționată aici, operațiunea de *rescont*, care constă în recuperarea, înainte de scadență, a lichidităților imobilizate în titlurile scontate de bănci unor clienți ai acestora. Operațiunea se realizează, fie cu celelalte bănci

din sistem, fie cu banca centrală și este de preferat să fie efectuată atunci când taxa oficială a scontului este avantajoasă.

Tot în această categorie este, de regulă, inclusă și gama *serviciilor valutare*, întrucât ele privesc nu numai operațiunile clasice (credite, depozite, transferuri) ci și componente specifice și dedicate, cum ar fi diferitele modalități de schimb valutar sau operațiunile de hedging și swap, sau operațiunile de *futures* și *options*.

Distribuția serviciilor tehnice pentru accesarea produselor bancare se referă la rețeaua de ATM-uri și POS-uri specifică tranzacțiilor prin carduri, dar și la interfețele aferente produselor de tip phone banking, home banking și e-banking.

Serviciile de consiliere financiar-bancară pot fi implicite, în legătură cu derularea unor proceduri mai ample (de exemplu, cele de creditare) sau în contextul activităților promoționale, dar și explicite - oferite ca atare clienților băncii, pe baze tarifare.

Din gama *produselor și serviciilor de graniță*, la intersecția cu *piața de capital* vom întâlni serviciile de custodie, tranzacții cu valori mobiliare și alte titluri, subscrierea de titluri și de participații și chiar administrarea portofoliilor de investiții.

În legătură cu domeniul *asigurărilor și fondurilor de pensii*, se au în vedere, atât distribuția de produse specifice acestor piețe, oferta de produse proprii, dar și calitatea de depozitar al fondurilor private de pensii.

În fine, serviciile de *consultanță și suport în afaceri* reprezintă o extensie a conceptului de consiliere financiar-bancară, întrucât înglobează și alte componente, cum ar fi de pildă cele de cash-management, evaluarea portofoliilor, managementul operațiunilor de trezorerie, administrarea de proprietăți, elaborarea de rapoarte ș.a.

Să ne reamintim

Literatura de specialitate prezintă mai multe noțiuni prin care se definește ansamblul instituțiilor care operează în arealul conturat de piața monetară, piața valutară și piața creditului, dintre care cele mai utilizate sunt acelea de *sistem bancar* și *aparat bancar*.

Din punctul de vedere al funcțiunilor specifice și al modului de participare la activitățile sistemului, aparatul bancar poate fi structurat în trei mari categorii de instituții:

- instituții de credit;
- instituții conexe;

- instituții de reglementare și supraveghere.

Încheind prezentarea sistemelor bancare din lume, merită reliefate câteva trăsături definitorii, care marchează, în același timp, evoluția sistemelor bancare naționale, inclusiv pe cel al României.

Acestea sunt: *diversitatea, concentrarea, accelerarea operațiunilor de restructurare și intensificarea, fără precedent, a concurenței.*

Din punct de vedere conceptual, diferențierea dintre produsele și serviciile bancare este destul de greu de realizat, ambele având ca substanță operațiunile și facilitățile oferite clienților de către instituțiile de credit, derivând din însăși activitatea specifică a acestora⁴.

Este lesne de înțeles, că nu toate instituțiile de credit practică întreaga paletă de servicii permise, după cum nu oferă nici întreg pachetul de produse bancare. Principalul motiv îl reprezintă, desigur, specializarea bancară, potrivit strategiilor și politicilor proprii de dezvoltare.

1.5. Rezumat

Noțiunea de *instituție de credit*, adoptată după reglementările Uniunii Monetare Europene, definește un efector economic a cărui activitate constă în atragerea de depozite sau de alte fonduri rambursabile de la public și în acordarea de credite în cont propriu, sau în emiterea mijloacelor de plată în formă de monedă electronică. Instituție de credit grupează, la rândul lor, o serie destul de largă de participanți, printre care se regăsesc băncile, băncile mutuale sau cooperativele de credit, casele de economii, casele de credit municipal și alte instituții specializate.

Trăsăturile definitorii ale sistemelor bancare contemporane, care marchează, în același timp, și evoluția sistemului bancar românesc, sunt: *diversitatea, concentrarea, accelerarea operațiunilor de restructurare și intensificarea, fără precedent, a concurenței.*

La sfârșitul lunii iulie 2017 funcționau 30 de bănci comerciale persoane juridice române și douăsprezece sucursale ale instituțiilor de credit din alte state membre.

1.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Enumerați instituțiile componente ale aparatului bancar
2. Definiți instituțiile de credit
3. Care sunt trăsăturile definitorii ale sistemelor bancare contemporane?

⁴ D. Constantinescu, *Management bancar*, Editura Mustang, București, 2020

4. Precizați categoriile de bază ale produselor și serviciilor bancare

1.7. Bibliografie recomandată

L. C. Ionescu-coordonator, *Economia și rolul băncilor*, vol. II, Editura Economică, București, 2016.

C. C. Kirițescu, E. M. Dobrescu, *Băncile - Mică enciclopedie*, Editura Expert, București, 1998.

D. Constantinescu, *Management bancar*, Editura Mustang, București, 2020.

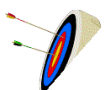
Unitatea de învățare 2.

Metodologia de funcționare a sistemului bancar

2.1. Introducere

În cadrul acestui capitol sunt prezentate legăturile dintre componentele sistemului bancar; sfera de cuprindere a instituțiilor de credit; modul cum funcționează o bancă.

2.2. Obiectivele unității de învățare 2

După parcurgerea unității de învățare, studenții vor fi capabili:

- să înțeleagă modul de operare al băncilor comerciale
- să delimiteze caracteristicile instituțiilor financiare nebancare
- să indice acțiunea instituțiilor de reglementare și supraveghere

2.3. Durata medie de autoinstruire

Durata medie de parcurgere a acestei unități de învățare este de aproximativ 2 ore.

2.4. Conținut

2.4.1. Repere funcționale

Spuneam, în prima lecție, că, din punctul de vedere al funcțiunilor specifice și al modului de participare la activitățile sistemului, aparatul bancar poate fi structurat în trei mari categorii de instituții: instituții de credit; instituții conexe; instituții de reglementare și supraveghere. Lăsând către finalul lecției loc pentru a trata în detaliu despre vectorii instituțiilor de credit, să vedem care sunt caracteristicile celorlalte două categorii.

Instituții conexe

După cum reiese și din denumire, acestea contribuie la buna desfășurare a activităților sistemului.

Din gama instituțiilor conexe sistemului bancar se pot enumera:

- ✓ fondurile de garantare a depozitelor;

- ✓ societățile de transfer de fonduri și decontare;
- ✓ fondurile de garantare a creditelor.

Scopul *Fondului de garantare a depozitelor în sistemul bancar* este acela de a garanta rambursarea depozitelor constituite la societățile bancare de către deponenți persoane fizice și juridice, potrivit condițiilor și limitelor stabilite în legea sa de funcționare. Societățile bancare autorizate să primească fonduri de la persoane fizice în conformitate cu prevederile legislației bancare sunt obligate să participe la constituirea resurselor financiare ale Fondului de garantare.

Fondul compensează plata depozitelor atunci când acestea devin indisponibile, respectiv de la data prevăzută în hotărârea judecătorească definitivă și executorie de începere a procedurii falimentului băncii. În același timp, fondul se subrogă în drepturile deponenților pentru o sumă egală cu plățile pe care le-a efectuat pentru depozitele garantate.

Începând cu data de 1 ianuarie 2009, plafonul de garantare pe deponent garantat persoană fizică și pe instituție de credit s-a majorat la echivalentul în lei al 100.000 euro.

În România, *transferul de fonduri* între instituțiile de credit, între instituțiile de credit și Banca Națională a României, între instituțiile de credit și Trezoreria statului, între Trezoreria statului și Banca Națională a României, între instituțiile de credit și casele de compensații interbancare și/sau titularii conturilor de decontare autorizați de Banca Națională a României, precum și decontarea fondurilor se efectuează de către Societatea Națională de Transfer de Fonduri și Decontări - *TransFonD S.A.*, în calitate sa de agent al Băncii Naționale a României, în numele și pe contul Băncii Naționale a României.

În calitate de agent al Băncii Naționale a României, *TransFonD* asigură activitatea de evidență a garanțiilor aferente decontării operațiunilor compensate multilateral și bilateral și a operațiunilor cu valori mobiliare și a celor cu carduri în lei.

Fondurile de garantare a creditelor au ca principal obiect de activitate asigurarea parțială a garanțiilor directe și indirecte aferente creditelor contractate de întreprinzători, în vederea sprijinirii acestora în realizarea criteriilor de eligibilitate pentru obținerea creditelor necesare și a minimizării costurilor aferente.

Fondul Român de Garantare a Creditelor pentru Întreprinzătorii Privati a fost constituit inițial cu sprijinul statului - prin intermediul Agenției Naționale pentru Privatizare și Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii - ca societate comercială pe acțiuni, prevederile statutare permițând extinderea acționariatului prin includerea de societăți comerciale bancare și de asigurare, a unor organisme neguvernamentale, române și străine, precum și a agenților economici români sau străini.

Fondul de Garantare a Creditului Rural este organizat pe aceleași repere funcționale, adaptate – desigur - la specificul potențialilor săi clienți. El se adresează întreprinzătorilor din mediul rural, care solicită credite în lei sau în valută de la bănci comerciale și nu dețin garanții materiale suficiente. Garanția emisă de Fond se poate utiliza în procesul de negociere a creditelor la bancile cu care Fondul are încheiate convenții de împărțire a riscului.

Fondul Național de Garantare a Creditelor pentru Întreprinderile Mici și Mijlocii a fost înființat tot ca o societate comercială pe acțiuni, de către Ministerul pentru Întreprinderile Mici și Mijlocii și Cooperatie, în calitate de reprezentant al statului în exercițiul tuturor drepturilor și îndeplinirea tuturor obligațiilor ce îi revin în calitate de acționar unic. El are ca obiect de activitate exclusiv garantarea creditelor sau a altor instrumente de finanțare care pot fi obținute de către întreprinderile mici și mijlocii de la băncile comerciale ori din alte surse.

Instituții de reglementare și supraveghere

În ceea ce privește *instituțiile de reglementare și supraveghere*, rolul preminent îl joacă *Banca Națională a României* (bancă centrală, bancă de emisiune, autoritate monetară, banca băncilor sunt conotațiile derivate, cele mai uzuale) care, potrivit Statutului său, răspunde de autorizarea și supravegherea prudențială bancară, în cadrul politicii generale a statului, urmărind funcționarea normală a sistemului bancar și participarea la promovarea unui sistem financiar specific economiei de piață.

Obiectivul fundamental al B.N.R. este asigurarea și menținerea stabilității prețurilor.

În cadrul politicii sale monetare, valutare, de credit și plăți, Banca Națională a României poate acorda băncilor credite garantate, pe termene ce nu pot depăși 90 de zile.

Banca Națională a României deschide și operează conturi ale instituțiilor de credit, ale Trezoreriei Statului, ale caselor de compensare și ale altor entități, rezidente și nerezidente, stabilite prin reglementări ale Băncii Naționale a României.

Banca Națională a României emite reglementări generale privind instrumentele de plată, coordonează și supraveghează sistemele de plăți de interes național și stabilește măsurile necesare pentru prevenirea și eliminarea oricărei situații care periclitează buna funcționare a sistemelor de plăți. Ea poate asigura, de asemenea, servicii de compensare, depozitare și plată prin intermediul conturilor deschise în evidențele sale.

În contextul interdependenței diferitelor segmente ale pieței financiare, *Autoritatea de Supraveghere Financiară* colaborează cu Banca Națională a României și cu alte autorități și instituții publice în vederea îndeplinirii obiectivelor prevăzute de lege. Atribuțiile sale în domeniul

bancar privesc, fără a se limita la acestea, reglementarea, autorizarea și supravegherea activității băncilor în calitate de depozitar al organismelor de plasament colectiv în valori mobiliare.

În același context și ținând seama de parteneriatul care se realizează în derularea activităților de tip bank-insurance, tot *Autoritatea de Supraveghere Financiară* colaborează și ea la supravegherea sectorului bancar, evident pe domeniul ei concret de reglementare, autorizare și control.

Alte instituții de credit

Băncile de economisire și creditare în domeniul locativ pot desfășura, în limita autorizației acordate, următoarele activități:

- economisire și creditare în sistem colectiv pentru domeniul locativ;
- finanțarea anticipată și finanțarea intermediară, pe baza contractelor de economisire-creditare;
- acordarea de credite pentru activități în domeniul locativ;
- administrarea de portofolii de credite și intermedierea de credite pe contul terților, dacă aceste credite sunt destinate finanțării unor activități în domeniul locativ;
- emiterea de garanții pentru acele tipuri de credite obținute de o persoană, pe care băncile de economii pentru domeniul locativ le pot acorda;
- efectuarea de plasamente în active cu grad de risc de credit scăzut, potrivit reglementărilor Băncii Naționale a României;
- acordarea de credite societăților comerciale la care băncile de economii pentru domeniul locativ dețin participații;
- emiterea și gestiunea instrumentelor de plată și de credit;
- operațiuni de plăți;
- consultanță financiar-bancară;
- operațiuni de mandat cu specific financiar-bancar;
- alte activități, în măsura în care acestea susțin realizarea obiectului de activitate.

În prezent sunt autorizate două asemenea instituții, respectiv: Raiffeisen Banca pentru Locuințe S.A. și BCR Banca pentru Locuințe S.A..

Băncile de credit ipotecar sunt instituții de credit specializate, al căror obiect principal de activitate îl constituie desfășurarea cu titlu profesional a activității de acordare de credite ipotecare pentru investiții imobiliare și atragerea de fonduri rambursabile de la public prin emisiune de obligațiuni ipotecare.

Cu excepția activității de atragere de depozite, băncile de credit ipotecar pot desfășura, în limita autorizației acordate, și alte activități prevăzute de legislația bancară, în condițiile în care acestea susțin activitatea de acordare de credite ipotecare și emisiunea de obligațiuni ipotecare.

Obiectul de activitate al instituțiilor emitente de monedă electronică este limitat la desfășurarea activității de emisie de monedă electronică și la prestarea următoarelor servicii:

- ✓ servicii financiare și nefinanciare strâns legate de activitatea de emisie de monedă electronică, cum ar fi: administrarea de monedă electronică prin îndeplinirea unor funcții operaționale și a altor funcții conexe legate de emiterea de monedă electronică, emiterea și administrarea altor mijloace de plată, fără ca prin aceasta să se acorde credit sub orice formă
- ✓ servicii de stocare a informațiilor pe un suport electronic în numele unor instituții publice sau al altor entități.

2.4.2. Băncile – sistemul sangvin al economiei

Din cele prezentate mai sus, se poate trage concluzia că, în raport cu celelalte entități care operează în sfera economiei reale, instituțiile de credit se particularizează prin aceea că asigură “sistemul circulator” al sistemului economic, locul și rolul lor fiind sintetizat de următoarele determinări funcționale principale:

- operatori pe piața monetară;
- intermediari pe piața financiar-bancară;
- generatori de repere strategice;
- participanți la dezvoltarea economică și instituțională;
- factori de susținere a comerțului exterior și relațiilor economice internaționale.

Specialiștii în domeniu consideră că sursa de bază a profitului unei bănci este dată de calitatea lor de *intermediari pe piața financiar-bancară*⁵, concretizată în trei categorii de operațiuni:

- colectarea fondurilor bănești temporar disponibile;
- asumarea riscului de credit;

⁵ A. Olteanu, *Management bancar*, Editura Dareco, București, 2018.

- asumarea riscului ratei dobânzii, datorat transformării de scadență (în condițiile în care depozitele ajung, în mod uzual, mai repede la scadență decât creditele acordate).

Este de menționat faptul că, deși sunt analizate în mod distinct, modalitățile de participare ale băncilor la circuitul economic converg către un obiectiv comun și anume consolidarea bunăstării naționale

Generarea unor repere strategice pentru evoluția viitoare a economiei pornește de la caracterul public al ratelor dobânzilor practicate de bănci. Desigur că dobânzile bancare sunt, la rândul lor, purtătoare ale unui spectru larg de influențe, dintre care rata dobânzii de refinanțare a băncii centrale are un rol semnificativ. În același timp, nu trebuie uitat caracterul de medie ponderată al nivelului ratei dobânzii, influențat, desigur, nu numai de palierele individuale, ci și de ponderea operatorilor pe piață.

Cert este că, reflectând tendințele din întreg spațiul economic, cele două rate ale dobânzii de pe piața monetară (în România, ROBID și ROBOR)⁶ sunt rate de referință, atât pentru piața creditului, cât și pentru alte piețe financiare și, prin acestea, propagă o serie de repere în spațiul economiei reale, repere care se concretizează în veniturile și costurile financiare ale companiilor.

Promotor al dezvoltării economice și instituționale, sistemul bancar nu poate exista și evolua, el însuși, în afara conexiunilor multiple ce caracterizează spațiul economic național și internațional. Din acest motiv, activitatea de creditare, spre exemplu, este de natură să susțină strategiile de dezvoltare ale firmelor beneficiare. Mai mult, în limitele permise de lege, băncile pot participa cu aport de capital la constituirea de noi societăți, sau pot acorda - în calitate de acționari și asociați - împrumuturi la firmele respective.

Nu este de neglijat, în acest sens, nici rolul de *consilier financiar* pe care îl joacă băncile pentru firmele cu care se află în relații de afaceri, ca și calitatea de distribuitor al unor titluri financiare (acțiuni, obligațiuni) pentru emitenți din zona guvernamentală, locală și non-guvernamentală.

Acționând, ele însele, într-un mediu concurențial, mai ales după anii '70 ai secolului trecut, băncile au început să-și rafineze aportul la dezvoltarea socio-economică prin programe de promovare a propriilor afaceri bazate pe tehnici specifice marketingului bancar, care includ următoarele trei componente principale:

⁶ - ROBID (Romanian Interbank Bid Rate) - rata dobânzii la depozitele atrase pe piața interbancară.

- ROBOR (Romanian Interbank Offer Rate) - rata dobânzii la depozitele plasate pe piața interbancară.

- evaluarea necesităților prezente și viitoare ale clienților;
- stabilirea și organizarea ofertei de produse (servicii) care să satisfacă aceste necesități;
- promovarea și orientarea produselor (serviciilor) pentru a răspunde cerințelor mediului de afaceri.

În fine, băncile - mai mult decât oricare alte instituții - sunt racordate la *circuitul de valori internațional*. Chiar și simpla decontare a unor tranzacții presupune stabilirea de relații de corespondență⁷ cu instituții similare din străinătate.

Evident, însă, că sprijinul acordat dezvoltării comerțului exterior (în special a exportului) nu se reduce la operarea în sistemul de plăți externe ci cuprinde un ansamblu mult mai larg de activități care include, fără a se rezuma la acestea, operațiuni de scontare, forfetare și factoring; operațiuni de schimb valutar; credite și garanții pentru operațiuni de comerț exterior; gestionarea facilităților oferite de stat: bonificație la dobânzi, asigurări internaționale ș.a..

2.4.3. Instituții de credit versus instituții financiare nebancare

La o privire, fie ea și superficială, a istoriei sistemului bancar se pot identifica trei coordonate constante de acțiune ale efectorilor componenți, acestea constând în atragerea de resurse, finanțarea prin intermediul creditelor și efectuarea transferurilor monetare.

Detalierea acestor coordonate, în contextul evoluției firești a instituțiilor de credit, poate configura ceea ce astăzi numim ***funcțiile principale*** ale unei bănci și anume:

- atragerea mijloacelor bănești temporar disponibile ale clienților în conturile deschise de către aceștia;
- acordarea de credite pe diferite termene și efectuarea altor tipuri de plasamente;
- gestiunea riscurilor specifice sistemului bancar;
- emiterea de monedă și punerea ei în circulație (monedă de hârtie și divizionară; monedă de cont);
- efectuarea de viramente între conturile deschise la alte bănci și a plăților în numerar;

⁷ Este vorba despre activitatea de corespondență bancară - *correspondent banking* -, care presupune, ca și condiții minimale (dar nu se resumă la ele) schimbul de specimene de semnături autorizate, deschiderea de conturi de corespondent - conturi *Nostro* și *Vostro*, schimbul de coduri de încryptare, acordarea de facilități (plafoane de lucru) reciproce, în special, pentru derularea operațiunilor de comerț exterior - *foreign trade* -.

- emiterea și cumpărarea de instrumente de credit și a altor titluri negociabile;
- vânzarea-cumpărarea de valută și alte operațiuni valutare;
- sinteza informațiilor privind mișcările de fonduri și de valute;
- asistență și consultanță financiar-bancară.

Desigur, că, ținând cont și de specificitățile instituțiilor de credit, prezentate în subcapitolul anterior, gama de operațiuni poate fi extinsă sau limitată, diferențele de la o țară la alta și de la o perioadă la alta ținând, în special, de politicile naționale în domeniu și de cerințele integrării economice internaționale.

Există, însă, și alte instituții care pot desfășura, în condițiile legii,⁸ o serie de activități bancare, respectiv:

- acordarea de credite, incluzând, fără a se limita la: credite de consum, credite ipotecare, credite imobiliare, microcredite, finanțarea tranzacțiilor comerciale, operațiuni de factoring, scontare, forfetare;
- leasing financiar;
- emiterea de garanții și asumare de angajamente, inclusiv garantarea creditului;
- acordarea de credite cu primire de bunuri spre păstrare, respectiv amanetare prin case de amanet;
- acordarea de credite către membrii unor asociații fără scop patrimonial, organizate pe baza liberului consimțământ al salariaților/pensionarilor, în vederea sprijinirii prin împrumuturi financiare a membrilor lor, respectiv case de ajutor reciproc;
- alte forme de finanțare de natura creditului;
- emiterea și administrarea cardurilor de credit pentru clienți și desfășurarea activităților legate de procesarea tranzacțiilor cu acestea;
- acordarea de servicii conexe și de consultanță legate de realizarea activităților principale;
- efectuarea de operațiuni în mandat în relația cu alte instituții financiare nebancare și/sau instituții de credit, legate de activitatea de creditare.

Principala interdicție, care, de altfel, le și diferențiază de instituțiile de credit, vizează desfășurarea activităților de atragere de depozite ori de alte fonduri rambursabile de la public.

⁸ * * * *Ordonanța nr.28/2006 privind reglementarea unor măsuri financiar-fiscale*, publicată în M. Of. Partea I nr. 89 din 31 ianuarie 2006.

Entitățile în cauză sunt numite ***instituții financiare nebancare*** (I.F.N.) și sunt definite prin lege ca fiind persoanele juridice constituite cu scopul de a desfășura, cu titlu profesional, activități de creditare și ale căror surse de finanțare provin din resurse proprii sau împrumutate de la instituții de credit, de la alte instituții financiare sau, după caz, din alte surse prevăzute în legi speciale.

Instituțiile financiare nebancare sunt supuse supravegherii Băncii Naționale a României, precum și procedurilor de notificare și înscriere în registre publice, pe următoarele *categorii*:

- credite de consum;
- credite ipotecare și/sau imobiliare;
- microcreditare;
- finanțarea tranzacțiilor comerciale;
- factoring;
- scontare;
- forfetare;
- leasing financiar;
- emitere de garanții și asumare de angajamente, inclusiv garantarea creditului;
- alte forme de finanțare de natura creditului;
- activități multiple de creditare;
- case de ajutor reciproc;
- case de amanet.

Să ne reamintim

În raport cu celelalte entități care operează în sfera economiei reale, instituțiile de credit se particularizează prin aceea că asigură “sistemul circulator” al sistemului economic, locul și rolul lor fiind sintetizat de următoarele determinări funcționale principale: operatori pe piața monetară; intermediari pe piața financiar-bancară; generatori de repere strategice; participanți la dezvoltarea economică și instituțională; factori de susținere a comerțului exterior și relațiilor economice internaționale.

2.5. Rezumat

Instituțiile conexe contribuie la buna desfășurare a activităților sistemului bancar și cuprind: fondurile de garantare a depozitelor; societățile de transfer de fonduri și decontare; fondurile de garantare a creditelor.

Instituțiile de reglementare și supraveghere, care asigură respectarea regulilor de prudențialitate și sănătate financiară, grupează, la rândul lor, mai mulți participanți, printre care se regăsesc Banca Națională a României (banca centrală, autoritatea monetară), Autoritatea de Supraveghere Financiară, Ministerul Finanțelor.

Cert este că, având un statut privilegiat, în raport cu alte instituții financiare – atragerea fondurilor rambursabile sub formă de depozite, băncile au posibilitatea obținerii unor venituri, prin plasarea surplusului de lichidități, dar, în același timp, li se poate “deconspira” vulnerabilitatea, în măsura în care împrumuturile de pe piață sunt destinate a acoperi deficitul de lichiditate, sau eventualele disfuncțiuni în managementul activelor și pasivelor.

Instituțiile financiare nebancare (I.F.N.) sunt definite prin lege ca fiind persoanele juridice constituite cu scopul de a desfășura, cu titlu profesional, activități de creditare și ale căror surse de finanțare provin din resurse proprii sau împrumutate de la instituții de credit, de la alte instituții financiare sau, după caz, din alte surse prevăzute în legi speciale. Principala interdicție, care, de altfel, le și diferențiază de instituțiile de credit, vizează desfășurarea activităților de atragere de depozite ori de alte fonduri rambursabile de la public.

2.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Explicați scopul *Fondului de garantare a depozitelor în sistemul bancar*
2. Care sunt nivelurile plafoanelor de garantare a depozitelor?
3. Definiți obiectivul fundamental al Băncii Naționale a României.
4. Precizați locul și rolul băncilor în sistemul economic
5. Care este diferența majoră între instituțiile de credit și IFN?

2.7. Bibliografie recomandată

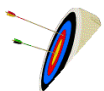
- D. Constantinescu, *Management bancar*, Editura Mustang, București, 2020.
- L. C. Ionescu-coordonator, *Economia și rolul băncilor*, vol. II, Editura Economică, București, 2016.
- C. Basno, N. Dardac, *Operațiuni bancare – instrumente și tehnici de plată*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2008.

Unitatea de învățare 3. Intermedierea financiară

3.1. Introducere

În cadrul acestui capitol sunt prezentate sursele de finanțare a activității economice; sfera de cuprindere a pieței de capital; *funcțiile* intermedierei financiare.

3.2. Obiectivele unității de învățare 3

După parcurgerea unității de învățare, studenții vor fi capabili:

- să înțeleagă intermedierea financiară
- să delimiteze componentele piețelor financiare
- să indice noile funcții ale intermedierei bancare

3.3. Durata medie de autoinstruire

Durata medie de parcurgere a acestei unități de învățare este de aproximativ 3 ore.

3.4. Conținut

3.4.1. *Finanțarea economiei naționale*

Importanța instituțiilor de credit, precum și “utilitatea” lor în cadrul unui complex economic pot fi urmărite prin rolul jucat pe scena intermedierei de resurse financiare și informații conexe între efectorii economici debitori și creditori din economie, rol asumat și performat, în primul rând, prin funcțiile tradiționale de finanțare, de colectare a depozitelor și de gestionare a mijloacelor de plată.

Participanții. Trăsături definitorii

Așadar, pentru evidențierea fidelă a rolului instituțiilor de credit, este necesară analiza activității acestora în cadrul sistemului financiar, al căror element principal îl constituie. În plan financiar, există la nivelul unei economii, două categorii de participanți, ale căror interese și preocupări se complinesc, respectiv cei care au nevoi de finanțare și care acționează pentru procurarea de resurse suplimentare, pe de o parte și cei cu exces de fonduri (sau capacități de finanțare) și care urmăresc plasarea eficientă a resurselor lor. Funcția preeminentă a actorilor

sistemului financiar este de a asigura interfața între entitățile excedentare și cele deficitare de fonduri.

Conform rezultatelor analizei tradiționale, efectorii debitori și creditorii se întâlnesc prin intermediul a două circuite de finanțare:

- *finanțare directă*: sub forma tranzacțiilor bilaterale între agenții excedentari și cei deficitari, pe piața titlurilor (în cazul subscrierii directe a celor din prima categorie la acțiunile și obligațiunile emise de cei din urmă);
- *finanțare indirectă sau intermediată*, situație în care un intermediar financiar se intercalează între debitori și creditorii.

Rolul intermediarilor financiari constă, deci, în acela că ei conferă compatibilitate cererii și ofertei exprimate de efectorii din economie, transformând caracteristicile datoriilor și creanțelor entităților nefinanciare.

Dacă se iau în considerare trei caracteristici ale datoriilor sau creanțelor și anume: termenul, rata dobânzii și riscul, atunci un intermediar financiar poate fi definit ca o instituție care asigură transformarea a cel puțin uneia dintre caracteristicile respective, astfel:

- ✓ transformarea scadențelor - sub forma finanțării pe termen lung pe baza unor resurse lichide);
- ✓ transformarea ratelor de dobândă fixă (de exemplu, împrumuturi cu rată variabilă finanțate pe baza resurselor cu rată fixă a dobânzii);
- ✓ transformarea riscurilor - finanțarea creditelor pentru investiții la nivelul întreprinderilor cu resurse imediat exigibile și fără risc.

Economiile provin și din avantajele pe care intermediarii financiari le obțin din specializarea lor. Astfel, atunci când un intermediar se specializează într-un anumit tip de activitate sau într-un sector de activitate, această situație îi permite oferirea de servicii mai puțin costisitoare și adaptate la nevoile clientelei.

Totodată, înregistrarea unor importante economii rezultă și din gama diversificată de servicii oferite clientelei. Acesta este și motivul pentru care băncile caută să diversifice oferta de produse, astfel încât să fie optimizate costurile de infrastructură. Se explică, în acest mod, existența băncilor universale, care oferă o largă paletă de servicii financiare și care obțin importante economii din acestea.

Orice împrumut necesită urmărirea executării contractului, deoarece după semnarea acestuia se poate manifesta riscul unei executări parțiale sau al neexecutării controlului. O asemenea formă

de asimetrie, manifestată ulterior, conduce la ideea de moralitate în afaceri, în sensul că intermediarii pot diminua costurile de supraveghere și pot pune la punct metode statistice sau contabile prin utilizarea de servicii ale specialiștilor în domeniu. Aceștia din urmă exercită, la rândul lor, o urmărire minuțioasă a contractelor și diminuează astfel, riscul de faliment. Băncile dețin, așadar, un rol bine determinat în reducerea asimetriei informațiilor, întrucât mențin relații pe termen lung cu clienții lor prin însăși natura funcțiilor îndeplinite.

Asigurarea lichidității în economie. Într-un mediu incert, agenții economici au nevoie de deținerea unor active lichide care întrunesc două proprietăți:

- valoarea acestora trebuie să fie stabilită și necontestată;
- trebuie să fie imediat disponibile pentru a putea fi transformate în bunuri, servicii sau titluri.

Singurul activ care posedă cele două proprietăți este moneda, iar prin creația monetară a băncilor⁹, acestea furnizează lichiditățile imperioase unei bune funcționări a economiei.

Prin emiterea de monedă scripturală, băncile sunt singurii intermediari financiari în măsură să transforme datoriile lor în mijloace de plată universal acceptate în procesul schimbului. O asemenea transformare operată de către bănci se analizează printr-un proces de monetizare a activelor; băncile transformă creanțele care au un minim de risc în instrumente de plată perfect lichide. Funcția de asigurare a lichidității, care constituie caracteristica prevalentă a intermedierii bancare, nu este posibilă decât dacă sistemul bancar dispune de un grad ridicat de organizare și reglementare. Acest fapt conferă băncilor o garanție în fața riscului global de lipsă de lichiditate, cunoscut și sub denumirea de risc sistemic.

3.4.2. Piațele fondurilor

Funcționează, în principal, două piețe de fonduri - acestea sunt *pieța monetară*, pe termen scurt și *pieța capitalurilor*, pe termen lung.

Piața monetară

Sfera pieței monetare cuprinde acele instituții financiare care dau și iau cu împrumut banii disponibili (este subînțeleasă, aici, componenta lor scripturală) și alte active lichide precum aur, bunuri de tezaur, certificate de depozit și efecte de comerț (cambii, bilete la ordin), numai pe un orizont de timp scurt (sub 1 an).

Principalii actori ai pieței monetare sunt instituțiile de credit, banca centrală și trezoreria statului. De departe, cea mai importantă instituție a pieței monetare (se au în vedere, ca și în cazul

⁹ Aceasta se realizează prin intermediul funcției de emisiune a creditului.

pieței de capital, cele două dimensiuni - națională și mondială) este banca centrală (banca de emisiune). Aceasta participă masiv, atât pe piața primară, cât și pe cea secundară, preocupându-se de controlul masei monetare din economie. Împreună cu societățile bancare alcătuiesc un segment semnificativ, piața interbancară.

Fiecare bancă urmărește să obțină venituri din dobânzi, prin plasarea pe termen scurt a unor fonduri care nu sunt necesare imediat (pentru acordarea de credite sau pentru a-și menține soldul rezervelor minime impuse de banca centrală). Aceste resurse, temporar disponibile, vor fi furnizate pieței monetare. În ceea ce privește cererea pe această piață, băncile, ale căror fonduri lichide sunt temporar insuficiente pentru cerințele statutorii de lichiditate și alte nevoi imediate, vor împrumuta fonduri de pe piața monetară.

Termenele de tranzacționare, pot fi de până la 1 an, dar, de obicei, sunt mult mai scurte. Sunt frecvente “deal-urile” (tranzacții) încheiate pe o zi (ON - de la over night), pe 2 zile (TN sau Tom next - de la tomorrow next), o săptămână (1W - week), două săptămâni (2Ws - weeks), o lună (1M - month). Ca să epuizăm toate perioadele, scadențele pe 3, 6, 9 și 12 luni se adresează, cu precădere, bonurilor de tezaur (titluri de stat emise pe termen scurt).

Piețele monetare naționale joacă, așadar, un rol deosebit în *finanțarea pe termen scurt* a activității economice a unui stat. În esență, participanții atrag fondurile disponibile (pe termen scurt, desigur) și, în paralel, le plasează pe scadențe până la un an.

Piața monetară are mai multe segmente, fiecare dintre ele fiind specializat în tranzacționarea unor instrumente specifice:

- piața scontului;
- piața interbancară;
- piața bonurilor de tezaur;
- piața certificatelor de depozit;
- piața efectelor de comerț;
- piața valutară;
- piața aurului.

Piața de capital

reprezintă “locul” de negociere a fondurilor destinate (și nu numai) creditării pe termen mediu și lung, spre deosebire de piața monetară. De altfel, în afară de termenele de tranzacționare, nu există o demarcație netă între cele două piețe, deși, în principiu, resursele financiare atrase de pe

piața capitalului sunt utilizate de industrie și comerț, mai ales pentru investiții în mijloace fixe tangibile.

Principalul rol al piețelor de capital îl reprezintă furnizarea de fonduri pe termene întinse, motiv pentru care instrumentele negociate pe aceste piețe sunt considerate *investiții*.

Piața capitalului face joncțiunea dintre intermedierea financiar-bancară (caracterizată prin atragerea de resurse financiare și creditarea pe paliere de timp medii și lungi) și piața financiară propriu-zisă, unde sunt emise și, ulterior, tranzacționate titluri financiare (acțiuni și obligațiuni).

Piața financiară acționează, prin urmare, ca interfață între sectorul financiar-bancar și sectorul productiv (unități economice activând în circuitul producerii bunurilor și serviciilor), atât la nivel național, cât și internațional.

Un segment al pieței capitalurilor, asociat cu tranzacționarea titlurilor este piața obligațiunilor guvernamentale sau de stat. La noi, acest tronson este în plină dezvoltare. Băncile care activează în România își plasează o parte din fonduri în titluri emise de statul român, prin Ministerul Economiei și Finanțelor și lansate prin Trezorerie. Pe lângă trăsătura lor de “risc zero”, titlurile de stat constituie un puternic element de garanție (cerut de banca centrală în schimbul facilităților de credit acordate instituțiilor de credit), ele fiind, în ciuda scadențelor, destul de lichide (prin tranzacționarea masivă în sistemul bancar, inițiată de banca centrală, ca instrument de efectuare a *operațiunilor pe piața deschisă*).

Coloana vertebrală a piețelor financiare este reprezentată de piața titlurilor de valori financiare sau a valorilor mobiliare.

Valorile mobiliare iau, ca reprezentare materială, forma acțiunilor, obligațiunilor, precum și a altor instrumente derivate (contracte la termen - *futures* -, contracte de opțiuni - *options* -, de exemplu), fiind tranzacționate pe două paliere: piața primară și piața secundară.

În ultimii ani se observă accentuarea tendinței de întrepătrundere dintre piața monetară și cea financiară. Dacă, prin tradiție, piața monetară este “fieful” lichidităților, iar cea financiară - o piață a investițiilor pe termen mediu și lung, evoluțiile recente marchează o creștere a convertibilității în bani a titlurilor negociate pe piața financiară, pe de-o parte, și asaltul formelor noi, din ce în ce mai diverse de titluri negociate pe piața monetară.

3.4.3. Funcțiile intermediarii bancare

Funcțiile clasice sau tradiționale ale băncilor vizează patru tipuri de operații, strâns legate între ele:

- ✓ distribuirea de credite

- ✓ colectarea de depozite
- ✓ operațiuni interbancare
- ✓ gestionarea mijloacelor de plată.

Aceste funcții numite tradiționale corespund noțiunii de “intermediere a bilanțului” și manifestă, în prezent, tendința de a-și diminua importanța.

Colectarea de depozite este modalitatea prin care instituțiile bancare își sporesc continuu resursele (depozitele reprezintă resursele atrase ale unei bănci, pe când capitalul constituie resursele proprii) în scopul majorării plasamentelor, aceste două posturi bilanțiere aflându-se într-o relație biunivocă.

După ușurința cu care ele se transformă în lichiditate, depozitele sunt:

- la vedere;
- la termen (pe diferite perioade: 1 lună, 3 luni, 9 luni, 1 an, de ex.).

Bineînțeles ca depozitele la vedere, fiind transformabile imediat în bani sunt mai prost remunerate decât depozitele la termen, care sunt, evident, purtătoare ale unei rate a dobânzii în creștere, în funcție de orizontul de timp al scadenței.

Așadar, ar părea că instituțiile de credit sunt interesate, mai mult, de atragerea de resurse ieftine, la vedere. Nu este așa, căci datorită *benzilor de lichiditate* impuse de B.N.R. băncile trebuie să balanseze teremenle de acordare a creditelor cu scadențele depozitelor.

Operațiunile interbancare constituie al treilea bloc de activități bancare tradiționale, acestea deținând o pondere importantă în bilanțul agregat al instituțiilor de credit din țările membre ale UE.

În timp ce operațiunile cu clienții particulari și cu unitățile economice se caracterizează printr-un număr foarte mare de tranzacții și valori normale, operațiunilor interbancare le sunt proprii, la modul general, sume foarte importante, marea lor majoritate având o durată inferioară termenului de 1 an.

Finanțarea interbancară reunește operațiunile de creditare între instituțiile bancare, ele fiind generate de operațiuni legate de gestiunea trezoreriei și de plasamente financiare.

Gestiunea mijloacelor de plată constituie un serviciu esențial al activității bancare și vizează ansamblul sistemului bancar, bănci și autoritatea monetară, precum și funcționarea entităților economice.

Gestionarea mijloacelor de plată constituie o sarcină importantă pentru bănci; ea reprezintă mai mult de 1/3 din costurile bancare și constituie o activitate neprofitabilă, dar adiacentă produselor și serviciilor pe care le oferă instituțiile de credit.

Mărimea considerabilă a sumelor transferate de către bănci a ridicat problema organizării complexe a sistemelor de plăți, cu scopul satisfacerii exigențelor de eficiență și de securitate. Inovațiile tehnologice recente în domeniul prelucrării și circulației informației au permis importante progrese, iar problema gestionării sistemelor de plăți a devenit esențială pentru funcționarea sistemelor bancare și financiare moderne.

Noile forme de intermediere

În contextul unei complexități de aspecte noi ce caracterizează astăzi piețele financiare, asistăm la transformarea continuă a funcțiilor de intermediere bancară și la o partajare a rolurilor între diferiți intermediari. Această evoluție a intermedierei bancare îmbracă următoarele forme principale:

- sporirea rolului operațiunilor cu valori mobiliare;
- concurența puternică între bănci;
- dezvoltarea operațiunilor extrabilanțiere.

O analiză a bilanțului agregat al băncilor din țările dezvoltate evidențiază nivelul sporit al operațiunilor cu titluri, ponderea acestora în activele bilanțiere oscilând în jurul nivelului de 30%. Transformarea notabilă a structurii bilanțurilor bancare se poate defini ca un proces de “mobiliarizare” a intermedierei, ceea ce semnifică faptul că băncile finanțează economia și prin cumpărarea de titluri emise de companiile deficitare de fonduri. În același timp, instituțiile de credit colectează o importantă parte a resurselor prin emiterea de titluri.

Ponderea crescândă a portofoliilor de titluri constituie un fenomen care se manifestă în toate țările și are, ca principal efect, atribuirea unui caracter volatil rezultatelor bancare. Acestea, rezultatele, sunt sensibile la variațiile de rată a dobânzii, indusă și aceasta, la rândul ei, de fluctuațiile cotațiilor de pe marile burse de valori. Detenta ponderii și a volumului tranzacțiilor cu titluri antrenează, totodată, modificarea structurii veniturilor instituțiilor de credit, în favoarea produselor de piață financiară și a comisioanelor generate de acestea.

Concurența puternică manifestată între bănci. În activitatea de creditare concurența a condus la ofertarea către clienți a unor noi produse și servicii. Astfel, raportul de forțe între bănci și clientelă s-a modificat în favoarea celei din urmă; alinierea condițiilor bancare în funcție de prețul

pieței a obligat băncile la acordarea de credite în condiții mai favorabile, comparativ cu perioadele precedente.

În condițiile scăderii ratelor de dobândă, instituțiile de credit au evitat deplasarea companiilor către surse de finanțare alternative, prin alinierea la prețurile pieței, mai reduse.

De asemenea, băncile au adaptat la condițiile concurenței și nivelul ratei dobânzilor bonificate pentru resursele colectate de la clienți. Este limpede că adaptarea condițiilor debitoare și creditoare, în funcție de concurența de pe piață, a condus la diminuarea veniturilor ancare și majorarea cheltuielilor bancare, respectiv la reducerea profiturilor bancare.

Toate acestea (la care se adaugă impactul globalizării) au determinat *concentrarea masivă a capitalului bancar*. Un val de fuziuni și absorbții a afectat toate categoriile de bănci, din aproximativ toate țările dezvoltate.

Dezvoltarea operațiunilor extrabilanțiere. Una din consecințele spectaculoase ale dezvoltării operațiunilor de piață efectuate de bănci, a fost puternica dezvoltare a dimensiunii extrabilanțiere. Aceasta reprezintă un ansamblu de conturi anexate bilanțului și care exprimă angajamentele viitoare ale unei bănci, fără a genera fluxuri de trezorerie.

“Extrabilanțul” cuprinde operațiuni la termen asupra devizelor și instrumente financiare la termen.

Operațiunile cu produse derivate au cunoscut o dezvoltare rapidă, volumul lor multiplicându-se de câteva ori în decursul ultimilor 10 ani. Căutarea unei acoperiri împotriva riscului de variație a ratei de dobândă a constituit motivul inițial pentru care băncile s-au angajat în operațiuni cu produse derivate. Însă, dezvoltarea explozivă a tranzacțiilor cu astfel de produse, în ultimii ani, sugerează că motivațiile băncilor nu se limitează la protejarea contra riscurilor, ci constau în operațiuni de arbitraj și de natură speculativă, toate acestea fiind îndreptate spre majorarea bazei de profit, îngustată prin reducerea marjei ratei dobânzilor.

Specificul activității bancare și rolul acesteia în economia unei țări au antrenat un mod de organizare specific, concretizat în ierarhizarea instituțiilor financiar-bancare și stabilirea unei interdependențe puternice între acestea, precum și în structurarea operațiunilor pe baza unor reglementări cu caracter de lege.

Astfel, instituțiile de credit constituie un sistem, fiind considerate entitățile cel mai bine reglementate din economia unei țări.

Să ne reamintim

Importanța instituțiilor de credit, precum și “utilitatea” lor în cadrul unui complex economic pot fi urmărite prin rolul jucat pe scena intermediarii de resurse financiare și informații conexe între efectorii economici debitori și creditori din economie, rol asumat și performat, în primul rând, prin funcțiile tradiționale de finanțare, de colectare a depozitelor și de gestionare a mijloacelor de plată.

Economiile provin și din avantajele pe care intermediarii financiari le obțin din specializarea lor. Astfel, atunci când un intermediar se specializează într-un anumit tip de activitate sau într-un sector de activitate, această situație îi permite oferirea de servicii mai puțin costisitoare și adaptate la nevoile clientelei.

Orice împrumut necesită urmărirea executării contractului, deoarece după semnarea acestuia se poate manifesta riscul unei executări parțiale sau al neexecutării controlului. O asemenea formă de asimetrie, manifestată ulterior, conduce la ideea de moralitate în afaceri, în sensul că intermediarii pot diminua costurile de supraveghere și pot pune la punct metode statistice sau contabile prin utilizarea de servicii ale specialiștilor în domeniu. Aceștia din urmă exercită, la rândul lor, o urmărire minuțioasă a contractelor și diminuează astfel, riscul de faliment. Băncile dețin, așadar, un rol bine determinat în reducerea asimetriei informațiilor, întrucât mențin relații pe termen lung cu clienții lor prin însăși natura funcțiilor îndeplinite.

3.5. Rezumat

În plan financiar, există la nivelul unei economii, două categorii de participanți, ale căror interese și preocupări se complinesc, respectiv cei care au nevoi de finanțare și care acționează pentru procurarea de resurse suplimentare, pe de o parte și cei cu exces de fonduri (sau capacități de finanțare) și care urmăresc plasarea eficientă a resurselor lor. Funcția preeminentă a actorilor sistemului financiar este de a asigura interfața între entitățile excedentare și cele deficitare de fonduri.

Conform rezultatelor analizei tradiționale, efectorii debitori și creditori se întâlnesc prin intermediul a două circuite de finanțare:

→ *finanțare directă*: sub forma tranzacțiilor bilaterale între agenții excedentari și cei deficitari, pe piața titlurilor (în cazul subscrierii directe a celor din prima categorie la acțiunile și obligațiunile emise de cei din urmă);

→ *finanțare indirectă sau intermediată*, situație în care un intermediar financiar se intercalează între debitori și creditori.

Sfera pieței monetare cuprinde acele instituții financiare care dau și iau cu împrumut banii disponibili (este subînțeleasă, aici, componenta lor scripturală) și alte active lichide precum

aur, bunuri de tezaur, certificate de depozit și efecte de comerț (cambii, bilete la ordin), numai pe un orizont de timp scurt (sub 1 an).

3.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Definiția intermediarului financiar
2. Enumerați funcțiile clasice ale intermedierei bancare.
3. Segmentele pieței monetare
4. Care sunt avantajele contemporane ale intermedierei financiare.
5. Precizați, pe scurt, noile funcții ale intermedierei bancare

3.7. Bibliografie recomandată

- T. Fitch, Dictionary of Banking Terms, New York, 2019
- L. C. Ionescu-coordonator, *Economia și rolul băncilor*, vol. II, Editura Economică, București, 2016.

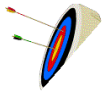
Unitatea de învățare 4.

Dobânda și rata dobânzii

4.1. Introducere

În cadrul acestui capitol sunt prezentate fundamentele dobânzii; sfera de cuprindere a ratelor dobânzii; interacțiunea ratei dobânzii cu celelalte variabile macroeconomice.

4.2. Obiectivele unității de învățare 4

După parcurgerea unității de învățare, studenții vor fi capabili:

- să înțeleagă fundamentarea ratei dobânzii
- să delimiteze rata reală a dobânzii
- să indice procesul de capitalizare continuă

4.3. Durata medie de autoinstruire

Durata medie de parcurgere a acestei unități de învățare este de aproximativ 4 ore.

4.4. Conținut

4.4.1. Rolul și natura dobânzii

Alături de salariu, rentă și profit, dobânda constituie o formă consistentă a veniturilor. Reflectarea ei procentuală, rata dobânzii, determină cererea și oferta de credit, reprezentând prețul acestuia, motiv pentru care, înainte de a cerceta, în detaliu, activitatea de creditare, am considerat oportună prezentarea aspectelor fundamentale ale dobânzii.

Dobânda poate fi definită ca reprezentând o formă de remunerare a creditului de către debitor, pentru folosirea capitalului împrumutat. Astfel, dobânda poate fi privită ca „preț” al capitalului împrumutat și poate fi analizată, atât ca mărime absolută, cât și în mărime relativă (sub formă de rată procentuală). Accepțiunea de dobândă este foarte veche (de aproape 4000 de ani) și a apărut în Mesopotamia, prin stabilirea unor procente din împrumut în cazul unor produse agricole. Până pe la 1800, pentru a defini prețul împrumutului, se folosea termenul de camătă, înlocuit, ulterior, cu cel actual.

Asupra dobânzii și rolului acesteia s-au formulat, în cadrul economiei de piață, mai multe accepțiuni, astfel:

- conceptul clasic (David Ricardo, Alfred Marshall) - abordează dobânda ca fiind influențată de rata profitului ce se poate obține prin folosirea capitalului sau ca preț care trebuie plătit pentru folosirea capitalului, preț stabilit ca echilibru între cererea globală de capital și stocul de capital oferit pe piață;
- conceptul neoclasic (Irving Fischer) - definește dobânda ca reprezentând prețul banilor în momentul actual exprimat în funcție de un termen viitor;
- conceptul keynesist - definește dobânda ca o recompensă pentru renunțarea la lichidități pe o anumită perioadă de timp. Potrivit aceleiași concepții, rata dobânzii poate fi un instrument de influențare a volumului de investiții și de combatere a recesiunii și șomajului.

Rata dobânzii apare, așadar, ca un preț al timpului, care, spre deosebire de prețul relativ (măsurat ca raport de schimb între două bunuri), se cuantifică sub formă de raport între valorile aceluiasi bun - Q -, luate în perioade diferite de timp (Q_0 = valoarea prezentă și Q_t = valoarea în momentul t).

1. Rata dobânzii originare asociată bunului Q se calculează după formula

$$r = \frac{Q_t - Q_0}{Q_0}$$

Acest tip al ratei dobânzii, exprimând prețul timpului și nu pe cel al monedei sau pe cel al utilizării monedei, operează, chiar în absența piețelor financiare, fiind întotdeauna pozitivă. Prin luarea în considerare a factorului temporal, pot fi identificate mai multe tipuri de rată a dobânzii, printre care:

- a) rata capitalizării și rata actualizării;
- b) rata de dobândă anterioară și ulterioară;
- c) rata dobânzii reale și nominale;
- d) rata dobânzii și costul creditului;
- e) rata dobânzii pure și rata de piață.

2. Diferența dintre rata dobânzii calculată “ante” și cea “post” calculată rezidă în faptul că permite luarea de decizii în funcție de diversele rezultate posibile și de probabilitatea lor de manifestare.

3. *Rata de schimb* dintre bunurile prezente și viitoare este cunoscută ca rată reală, iar rata de schimb dintre moneda prezentă și viitoare desemnează rata dobânzii nominale. În absența inflației (caz ideal), atunci când schimbul are loc în monedă, rata reală coincide cu rata nominală. În cazul operării inflației însă, rata nominală este influențată de modificările prețurilor nominale ale bunurilor.

Dacă valoarea bunului Q este exprimată în monedă, iar prețurile cresc de la P_0 la P_1 ca urmare a inflației (r_i), atunci rata reală a dobânzii este dată de relația:

$$r = \frac{1 + r_n}{1 + r_i},$$

sau poate fi exprimată prin formula $r = r_n - r_i$, unde r_n = rata nominală a dobânzii. Relația permite calcularea ratei dobânzii reale, care, comparativ cu rata dobânzii nominale, nu este direct observabilă.

4. *Rata dobânzii și costul creditului.* În economiile monetare, care dispun de piețe financiare, are loc o anumită manifestare a *pieței timpului*. Economia monetară conduce la exprimarea pieței timpului în termeni monetari și favorizează schimbul între moneda prezentă și cea viitoare. Ori, acest schimb definește creditul, cumpărătorul de monedă viitoare fiind debitor, iar vânzătorul de monedă viitoare, creditor. Rata dobânzii este asimilată prețului sau costului creditului, care reprezintă o asimilare restrictivă, întrucât se reduce la fixarea ratei debitoare.

5. *Rata dobânzii pure și rata de piață.* Pentru schimburile intertemporale de aceeași durată, rata de referință a timpului este unică, însă rețele care se formează pe piața creditelor de aceeași durată sunt multiple. Ratele dobânzii care se formează pe piață sunt și rate brute care exprimă alte elemente, în comparație cu rata dobânzii pure - modalități de emisiune și rambursare a împrumutului, riscul de faliment, regimul fiscal etc.

Ca unul dintre cei mai cercetați senzori macroeconomici, rata dobânzii influențează deciziile tuturor participanților la procesul economic, de la populație -care caută cel mai bun plasament pentru economii - și până la unitățile economice sau statul, care urmăresc să obțină resursele necesare finanțării activității la costul cel mai redus.

Există o mulțime de factori și variabile macroeconomice care influențează nivelul ratei dobânzii, printre care: rentabilitatea capitalului, riscul nerambursării, lichiditatea din economie, raportul dintre cererea și oferta de capital - cu caracter specific -, mediul economic, stabilitatea prețurilor, mediul de afaceri în care operează firmele, mediul politic și social - cu caracter general.

Unul dintre indicatorii macroeconomici cu care rata dobânzii se interferează accentuat, este rata de creștere a PIB, sau creșterea economică, în alte cuvinte. Corelația se face în mai mulți pași: consumul crește (atrăgând, după sine, o finanțare suplimentară, cu recurs masiv la credite) → creșterea economică are un ritm alert (cheltuielile totale se majorează, punând presiune pe cerere) → ratele dobânzii au un traiect ascendent. Invers, când PIB scade, economia își diminuează dimensiunile, → consumatorii individuali, firmele și statul își reduc cheltuielile (implicit, apelul la credite este în declin) → ratele dobânzii parcurg un traiect descendent.

Reiese clar relația (de inversă proporționalitate) dintre nivelul ratei dobânzii și nivelul PIB nominal, în sensul că un PIB mai mic a antrenat o rată înaltă a dobânzii, nivelul acesteia diminuându-se pe măsură ce PIB nominal creștea. În planul al doilea, se observă legătura direct proporțională dintre parcursul ratei dobânzii și al inflației.

În modelarea economică, premers al prognozelor pe termen lung, se ia în calcul și vulnerabilitatea ratei dobânzii naționale (a leului, în cazul nostru) față de ratele dobânzilor practicate pe marile piețe financiare (New York, Londra, Frankfurt), pornind de la teoria parității ratei dobânzii (strâns legată de cursul de schimb al monedelor).

4.4.2. Tipologia ratelor dobânzii

Bineînțeles că diversitatea activității economice, precum și tipologia creditorilor și debitorilor antrenează forme diferite ale dobânzii, după cum urmează din clasificarea acestora.

Există, prin urmare, mai multe criterii în funcție de care se face analiza tipurilor de dobânzi.

A. Din punctul de vedere al băncii, se deosebesc: dobânda bonificată și cea percepută.

B. Din punctul de vedere al nivelului la care se practică dobânda, se disting:

- taxa oficială a scontului;
- taxa privată a scontului;
- dobânda practică între întreprinzători;
- dobânda practică pentru titluri guvernamentale și alte efecte de comerț emise de societățile comerciale.

Scontarea constituie una dintre principalele operații active ale băncilor comerciale, prin intermediul căreia întreprinzătorul cedează băncii portofoliul de efecte comerciale, în schimbul unei sume de bani, reprezentând valoarea nominală a hârtiilor de valoare, diminuată cu un nivel al dobânzii, numit scont, care ia în considerare și riscul asumat prin acceptarea înainte de scadență.

Astfel, *taxa privată a scontului* este rata dobânzii la care băncile scontează efectele de comerț prezentate de întreprinzători, și la care se acordă credite acestora.

Taxa oficială a scontului este acel nivel al ratei dobânzii la care banca centrală scontează titlurile de valoare aflate în portofoliile băncilor și acordă împrumuturi acestora (dobânda de refinanțare). În condiții normale, rata dobânzii percepută de banca centrală este mai mică decât rata dobânzii încasată de băncile comerciale.

Prin manevrarea taxei oficiale a scontului, banca centrală poate acționa asupra volumului creditelor în economie, asupra balanței de plăți externe, asupra atragerii de capitaluri străine. Reducerea taxei oficiale a scontului antrenează o reducere corespunzătoare a ratei dobânzilor bancare, stimulează activitatea productivă și inițiativa de a investi.

În zilele noastre, ponderea creditelor acordate sub forma scontului, este în general redusă, între 5-10% din suma totală a creditelor.

Dobânda practică între întreprinzători privește rata dobânzii percepută la vânzarea mărfurilor pe datorie (creditul comercial) și are cel mai mare nivel din economie.

Alte forme ale ratei dobânzii în funcție de nivelul la care se practică se concretizează în:

- ✓ *dobânda la creditul de licitație*, se determină în cadrul ședințelor de licitație, săptămânal, ca urmare a cererii și ofertei de capital. Stabilirea nivelului minim de pornire a licitației revine băncii centrale. Factorii care influențează această dobândă sunt:
 - suma obținută sub formă de credit
 - termenul de rambursare;
- ✓ *dobânda la creditul lombard* este dobânda aferentă creditelor acordate de banca centrală băncilor comerciale sub formă de refinanțare. Se stabilește zilnic la nivelul băncii centrale, poate fi modificată fără preaviz și se plătește lunar, în ultima zi a lunii pentru toate creditele aferente lunii respective. Prezintă cel mai ridicat nivel, cu scopul de a descuraja băncile să apeleze la acest tip de credite;
- ✓ *dobânda la rezervele minime obligatorii* are un nivel foarte scăzut comparativ cu rata dobânzii pe piață și îmbracă atât forma dobânzii bonificate cât și a unei dobânzi penalizatoare pentru neîndeplinirea rezervelor minime obligatorii.

C. Din punctul de vedere al relației existente între rata dobânzii și rata inflației, se realizează distincția între *rata dobânzii nominale* și *rata dobânzii reale*.

Rata reală a dobânzii, cea care exprimă creșterea puterii de cumpărare actuale se obține după ajustarea ratei nominale prin inflație. Corelația dintre cele două rate se realizează prin expresia cunoscută sub denumirea “efectul Fisher”:

$$(1+r_r) = \frac{1+r_n}{1+r_{inf}},$$

notațiile având următoarea semnificație:

r_r = rata reală;

r_n = rata nominală a dobânzii;

r_{inf} = rata inflației.

Înregistrarea unei rate a dobânzii reale pozitive este rezultanta practicării unor rate ale dobânzii mai înalte în termeni nominali, acestea depășind rata inflației.

Exemplu: se consideră un credit acordat pe o perioadă de 1 an, în valoare de 100.000 lei, cu o rată nominală a dobânzii de 15%. Dacă nivelul prețurilor se estimează să rămână constant de-a lungul anului, atunci, la scadență, creditorul va primi în termeni reali, cu 15% mai mult, comparativ cu suma împrumutată. Dacă, în schimb, se preconizează că prețul bunurilor și serviciilor va înregistra o creștere de 8%, rezultatul, înseamnă în termeni reali o rată de 6,48%:

$$r_r = \frac{1+15\%}{1+8\%} - 1 = \frac{1,15}{1,08} - 1 = 6,48\%$$

O rată a dobânzii reale negativă se manifestă atunci când rata nominală a dobânzii nu acoperă rata inflației. Astfel de dobânzi îi avantajează pe debitori și conduce la scăderea încrederii populației în moneda națională.

Este bine cunoscut faptul că rata dobânzii este cheia de boltă a politicii monetare, condusă de banca centrală, ea bucurându-se de o atenție deosebită din partea tuturor decidenților macroeconomici.

Nu numai teoria economică, dar și realitățile din economie atestă că, oricât ar părea, la prima vedere, de binevenite dobânzile reduse, negative în termeni reali, ele întrețin disfuncționalitățile din economie, favorizează risipa și stimulează inflația.

În mod logic, numai în legătură cu rata reală a dobânzii se pot emite judecăți de valoare privind nivelul ‘rezonabil’ sau ‘exagerat’.

Este important de subliniat că practicarea unei dobânzi negative, în termeni reali, înseamnă că acela care economisește plătește celui care se împrumută.

D. Din punctul de vedere al perioadei pe care se acordă creditul și al capitalizării dobânzii se disting *dobânda simplă* și *dobânda compusă*.

4.4.3. Fundamentarea și calculul ratei dobânzii

Calculul dobânzii prezintă deosebită importanță în activitatea practică de creditare. În cele ce urmează sunt prezentate metodele frecvent întâlnite în calculul dobânzii:

- pentru creditele bancare acordate și depozitele constituite;
- pentru scontarea și rescontarea efectelor de comerț;
- pentru conturile curente.

1. Pentru creditele acordate și depozitele constituite se calculează dobânda simplă sau dobânda compusă, în funcție de scadență.

1.a) dobânda simplă se calculează în cazul în care perioada analizată este mai mică de un an, iar dobânda nu este capitalizată.

Relația de calcul¹⁰:

$$D = \frac{C * n_z * r}{360 * 100}, \text{ unde:}$$

D = dobânda (în suma absolută);

C = capitalul împrumutat sau valoarea depozitului;

n_z = numărul de zile până la scadență;

r = rata nominală a dobânzii, exprimată în procente.

1.b) dobânda compusă se utilizează atunci când perioada de creditare sau de depunere este mai mare de un an, iar dobânda este reinvestită la fiecare scadență.

- dacă perioada respectivă este exprimată în ani întregi, atunci dobânda se calculează astfel:

$$D = C_f - C_i = C_i(1+r)^n - C_i, \text{ în care:}$$

C_f = capital fructificat;

$(1 + r)^n$ = coeficient de fructificare;

C_i = capital inițial.

¹⁰ Din punctul de vedere al calculului dobânzii, anul bancar, prin convenție, are 360 zile.

- dacă perioada este exprimată într-un număr întreg de ani și în fracțiuni, atunci, calculul dobânzii se realizează astfel:

$$D = C_f - C_i = \left[C_i(1 + r)^n + \frac{C_i(1 + r)^n * n_z * r}{360 * 100} \right] - C_i = C_i(1 + r)^n \left(1 + \frac{n_z * r}{360 * 100} \right) - C_i$$

Exemplul 1: Se acordă un credit bancar în valoare de 5 mil. u m pe o perioadă de 250 zile, în condițiile unei rate nominale a dobânzii de 35% p.a. Dobânda aferentă acestui credit, potrivit formulei pentru dobânda simplă devine:

$$D = \frac{5.000.000 * 250 \text{ zile} * 35}{360 * 100} = 1.215.277,8 \text{ u m}$$

Exemplul 2: Suma de 3.500.000 u m este acordată sub formă de credit pentru o perioadă de 3 ani și 70 zile, în condițiile unei rate nominale a dobânzii de 25%. Rambursarea creditului se face la finalul perioadei.

$$D = C_f - C_i$$

$$C_f = 3.5000.000(1+0.25)^3 + \frac{3.5000.000(1+0.25)^3 * 70 * 25}{360 * 100} =$$

$$= 3.500.000 * 1,9531 + \frac{6.835.850 * 70 * 25}{360 * 100} =$$

$$= 6.835.937,5 + 332.302,5 = 7.168.240$$

$$D = 7.168.240 - 3.500.000 = 3.668.240 \text{ u m}$$

sau:

$$D = 3.500.000 \left((1+0.25)^3 \left(1 + \frac{70 * 25}{360 * 100} \right) - 1 \right) =$$

$$= [6.835.937,5(1+0,0486)] - 3.500.000 =$$

$$= 7.168.240 - 3.500.000 = 3.668.240 \text{ u m}$$

2. Pentru scontarea și rescontarea efectelor de comerț, dobânda, care poartă denumirea de scont, se calculează după următoarea relație:

$$S = \frac{V * n_z * r_s}{(12)360 * 100}, \text{ în care:}$$

S = scontul;

V = valoarea nominală a titlului de credit sau a efectului de comerț;

n_z = numărul de zile până la scadență (luni);

r_s = rata dobânzii sau rata scontului.

În practica bancară, relația de calcul pentru scont este următoarea:

S = numere de dobânzi/divizor fix, unde:

numărul de dobânzi = valoare nominală $\times n_z$,

$$\text{divizorul fix} = \frac{360 \cdot 100}{r}.$$

Exemplu: Un întreprinzător care a vândut prin credit comercial mărfurile sale, prezintă spre contare, la banca X următoarele efecte comerciale:

- o cambie, cu valoare nominală 500.000 u m, cu o durată până la scadență de 175 zile;
- un bilet la ordin, cu valoare nominală de 2.400.000 u m, cu o durată până la scadență de 60 zile.

Rata privată a scontului, practică de banca X, este 20%.

În aceste condiții, deținătorul titlurilor va primi, pentru fiecare din cele două titluri, următoarea sumă:

$$\text{titlul 1} \quad S = \frac{500.00 \cdot 175 \text{ zile} \cdot 20}{360 \cdot 100} = 48.611,108 \text{ u m};$$

$$\text{Valoarea primită de deținător} = V_n - S_1 = 500.000 - 48.611 = 451.389 \text{ u m};$$

$$\text{titlul 2} \quad S = \frac{2.400.000 \cdot 60 \text{ zile} \cdot 20}{360 \cdot 100} = 80.000 \text{ u m}$$

3. Pentru dobânzile aferente conturilor curente se practică următoarele metode de calcul al dobânzilor la conturile curente:

- metoda directă;
- metoda indirectă;
- metoda în scară sau hamburgheză.

De regulă, conturile curente prezintă solduri creditoare, dar pot exista și situații rarisime, mai ales în cazul persoanelor fizice (pentru comisioane de gestiune acumulate), caz în care contul clientului prezintă sold debitor.

Să ne reamintim

Alături de salariu, rentă și profit, dobânda constituie o formă consistentă a veniturilor. Reflectarea ei procentuală, rata dobânzii, determină cererea și oferta de credit, reprezentând prețul acestuia

Reiese clar relația (de inversă proporționalitate) dintre nivelul ratei dobânzii și nivelul PIB nominal, în sensul că un PIB mai mic a antrenat o rată înaltă a dobânzii, nivelul acesteia diminuându-se pe măsură ce PIB nominal creștea. În planul al doilea, se observă legătura direct proporțională dintre parcursul ratei dobânzii și al inflației.

Nu numai teoria economică, dar și realitățile din economie atestă că, oricât ar părea, la prima vedere, de binevenite dobânzile reduse, negative în termeni reali, ele întrețin disfuncționalitățile din economie, favorizează risipa și stimulează inflația. În mod logic, numai în legătură cu rata reală a dobânzii se pot emite judecăți de valoare privind nivelul ‘rezonabil’ sau ‘exagerat’.

4.5. Rezumat

Tipul de rată a dobânzii exprimând prețul timpului și nu pe cel al monedei sau pe cel al utilizării monedei, operează, chiar în absența piețelor financiare, fiind întotdeauna pozitivă. Prin luarea în considerare a factorului temporal, pot fi identificate mai multe tipuri de rată a dobânzii.

Există o mulțime de factori și variabile macroeconomice care influențează nivelul ratei dobânzii, printre care: rentabilitatea capitalului, riscul nerambursării, lichiditatea din economie, raportul dintre cererea și oferta de capital - cu caracter specific -, mediul economic, stabilitatea prețurilor, mediul de afaceri în care operează firmele, mediul politic și social - cu caracter general.

Inflația reprezintă o variabilă crucială în evoluția economiei unui stat. De nivelul ei, calculat ca indice al prețurilor de consum, depind creșterea economică, sau în sens invers, stagnarea și recesiunea. Și încă multe alte efecte colaterale.

4.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Ce semnificație are o rată a dobânzii real pozitivă?
2. Ce relații există între rata dobânzii, rata inflației și PIB nominal?
3. Se dau: rata nominală a dobânzii: 16%, iar rata inflației: 7%. Care este nivelul ratei reale a dobânzii? a: 5%; b: 7,4%; c: 6%
4. Definiți taxa oficială a scontului

4.7. Bibliografie recomandată

J. M. Keynes, *Teoria generală a folosirii mâinii de lucru, a dobânzii și a banilor*, Editura Științifică, București, 1970.

T. Fitch, *Dictionary of Banking Terms*, New York, 2019.

Raportul anual al BNR pentru anul 2021

4.8. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați dobânda și rata inflației.

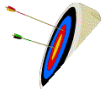
Unitatea de învățare 5.

Semantica și funcțiile creditului

5.1. Introducere

În cadrul acestui capitol sunt prezentate elementele esențiale ale creditului; funcțiile creditului; procesul de expansiune a depozitelor bancare

5.2. Obiectivele unității de învățare 5

După parcurgerea unității de învățare, studenții vor fi capabili:

- să înțeleagă mecanismele creditului
- să delimiteze elementele creditului
- să indice procesul de expansiune a depozitelor bancare

5.3. Durata medie de autoinstruire

Durata medie de parcurgere a acestei unități de învățare este de aproximativ 2 ore

5.4. Conținut

5.4.1. Clarificări conceptuale

Creditul joacă un rol deosebit în economie, fiind unul dintre motoarele principale ale întregului angrenaj economico-social. Utilizarea rațională a creditului sporește puterea productivă a capitalului și asigură un volum mare de produse. El a apărut pe baza producției de mărfuri, corelat cu amplificarea schimbului (vânzare pe credit).

Creditul permite disponibilizarea de fonduri lichide pentru investiții sau activități curente. Fondurile disponibile, constând în economii întinse pe diferite orizonturi de timp, pot fi folosite pentru acordarea de împrumuturi unităților economice și populației.

Sub aspect economic, creditul reprezintă operațiunea prin care o persoană, fizică sau juridică (debitor), obține fonduri sau bunuri de la altă persoană, fizică sau juridică (creditor), asumându-și obligația să le restituie sau să le plătească la termen/scadență. Necesitatea lui rezidă în stingerea obligațiilor dintre diferiții efectori economici, proces căruia moneda lichidă nu-i mai făcea față.

Pentru definirea creditului, este imperioasă prezentarea mai multor opinii care s-au conturat cu privire la acest concept, respectiv:

- creditul ca încredere;
- creditul ca formă a relațiilor de schimb.
- creditul ca expresie a relațiilor de redistribuire;

Conotația creditului își are sorgintea în cuvintele latine „creditum”, „de credere” care desemnează încrederea în ceva sau cineva. În practică, această încredere se concretizează în relațiile dintre creditor și debitor, în sensul că cel din urmă trebuie să prezinte o anumită bonitate, astfel încât să genereze încredere din partea creditorului.

Creditul ca formă a relațiilor de schimb, reprezintă „un acord prin care anumite bunuri, servicii sau o cantitate de monedă sunt cedate în schimbul unei promisiuni de plată viitoare¹¹”.

Creditul ca expresie a relațiilor de redistribuire reprezintă o abordare care pornește de la conținutul economic specific al creditului, respectiv transferul unei părți din produsul social de la unii din participanții la circuitul economic către alți participanți la acest circuit. Spre deosebire de alte forme ale relațiilor de redistribuire a veniturilor, ca de exemplu impozitele și taxele (care au caracter definitiv), creditul reprezintă o formă particulară a acestor relații, prin caracterul temporar al transferului din economie.

Prin urmare, creditul reprezintă orice angajament de plată a unei sume de bani în schimbul dreptului la rambursarea sumei plătite, precum și la plata unei dobânzi sau a altor cheltuieli legate de această sumă sau orice prelungire a scadenței unei datorii și orice angajament de achiziționare a unui titlu care încorporează o creanță sau a altui drept la plata unei sume de bani.

5.4.2. Funcțiile creditului

Conținutul și semnificația acestui concept se întregesc și prin analiza funcțiilor care-i sunt atribuite. Bineînțeles că această problematică a dat naștere la multe opinii și controverse. O singură remarcă: conform unui grup de opinie, i se atribuie creditului funcția de purtător de dobândă. Perfect adevărat, dar, aceasta este, mai degrabă, una din trăsăturile creditului și nu o funcție. Cert este că, pe măsura dezvoltării economico-sociale, rolul și importanța creditului s-au amplificat, având loc, totodată, diversificarea funcțiilor îndeplinite de acesta.

¹¹ T. Fitch, Dictionary of Banking Terms, New York, 2019.

1. Înainte de toate, prin funcția sa **de repartiție**, creditul redistribuie rezervele bănești disponibile, la un moment dat, în economie, sub forma împrumuturilor acordate anumitor ramuri, sectoare sau domenii de activitate, care au nevoie de fonduri. Prin disponibilități sunt desemnate, atât excedentele din conturile companiilor deschise la bănci și aflate temporar în stare inactivă, rezervele de casă ale firmelor, pastrate în conturi la bănci, cât și sumele economisite de populație pentru diferite scopuri și depuse, spre păstrare și fructificare, la bănci. Această funcție aduce în cortegiul ei și alte pârgii:

- ✓ Oferind întreprinzătorilor toate aceste disponibilități, creditul transformă economiile sterile în capitaluri productive, intensificând, deci, puterea de acțiune productivă a capitalului;
- ✓ Economisirea fără investire conduce la tezurizare, ceea ce, în anumite condiții, poate provoca recesiune. Nu orice individ poate fi întreprinzător - nu dispune de calitățile presupuse sau nu dispune de capitalul necesar. De aici se degajă rolul creditului în procesul de transformare a economiilor în investiții, el fiind un factor al creșterii economice;
- ✓ Un întreprinzător, care prezintă inițiative riguros fundamentate și însoțite de garanții reale acoperitoare, poate să obțină un credit. Astfel, creditul contribuie la proliferarea firmelor de mici dimensiuni ("coloana vertebrală a economiei", constituind baza cea mai largă de impozitare), adesea promotoare ale inovației.

2. Printr-o analiză atentă a cererilor de credite se favorizează orientarea disponibilităților spre ramurile sau activitățile mai rentabile, acest fapt asigurând un grad mai mare de adaptabilitate la cerințele pieței interne și externe. De asemenea, prin urmărirea și verificarea atentă a modului de utilizare a sumelor primite, creditul își joacă rolul de frânare a inițiativelor nerentabile, care provoacă pierderi. Sunt întrunite așadar, atributele funcției **de reglare și control**.

3. Ca urmare a naturii sale, creditul contribuie substanțial la multiplicarea monedei scripturale, relevându-și astfel, funcția sa **de emisiune**. Două amănunte:

- O dată cu diversificarea continuă a tehnicilor și instrumentelor de plată (vezi cardurile), s-a realizat restrângerea drastică a numerarului în circulație, lăsând spațiu de manevră monedei scripturale, componentă mult mai flexibilă și permisivă, în acțiunea de contractare sau expansiune a masei monetare. Totodată, prin creșterea aportului banilor de cont, s-a realizat și o reducere sensibilă a cheltuielilor cu circulația banilor;
- Prin fluidizarea decontărilor, creditul are, de asemenea, o contribuție susținută, la accelerarea vitezei de rotație a banilor.

O dată cu prezentarea acestor funcții, se cuvine menționat, în același timp, că abuzul de credit are și dezavantaje majore, putând antrena pierderi pentru instituțiile de credit, falimente ale organizațiilor insolubile și, în ultimă instanță, influențe negative asupra conjuncturii economice.

Folosind creditele, companiile câștigă timp în lupta cu concurența, pot să-și adapteze operativ activitatea în conformitate cu cerințele pieței și, totodată, printr-o activitate eficientă își creează și mijloacele necesare pentru rambursarea ratelor scadente și plata dobânzilor.

5.4.3. Expansiunea depozitelor bancare

Este, acum, locul pentru o prezentare mai amplă a unuia dintre cele mai interesante aspecte ale banilor și creditului, acela al expansiunii multiple a depozitelor bancare, prin acordarea de credite. *De altfel, aceasta constituie caracteristica esențială, care diferențiază băncile de alți intermediari financiari (instituții financiare nebankare).*

Mulți oameni au auzit că, într-un fel misterios, băncile pot crea bani, dar puțini înțeleg cum decurge acest proces.

Sistemul bancar, ca un întreg, poate face ceea ce fiecare bancă în parte nu poate: el poate extinde creditele de mai multe ori față de nivelul rezervelor create pentru ele, chiar dacă fiecare bancă dă cu împrumut numai o fracțiune din depozitele sale. Astfel, dacă admitem (în scopul ușurinței demonstrației) că nivelul (rata) rezervelor minime obligatorii¹² este 10%, sistemul bancar crează depozite în valoare de de 10 lei pentru fiecare leu adăugat la rezervele sale.

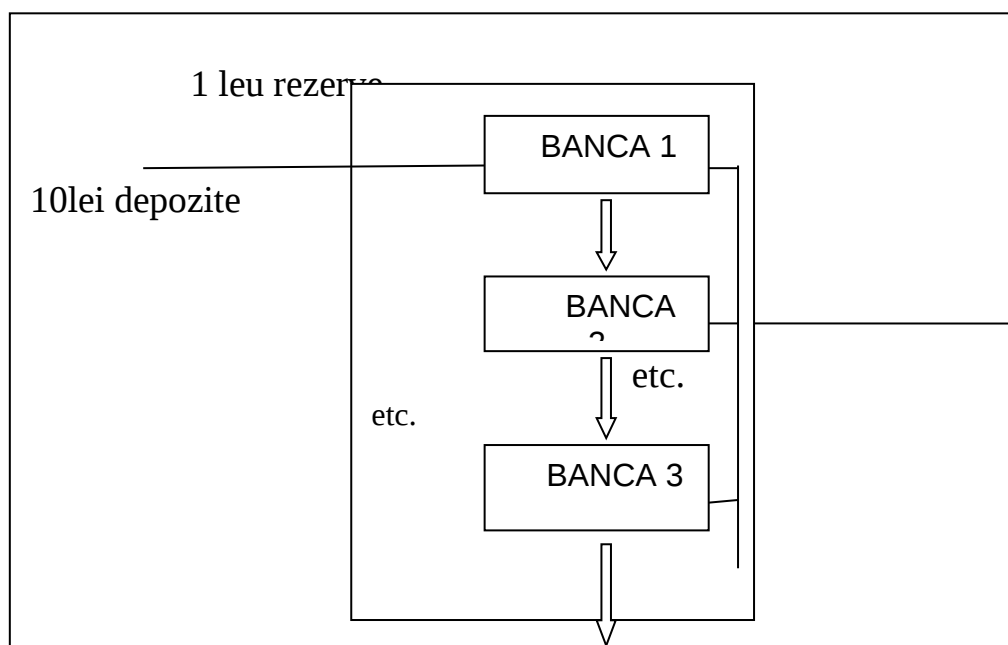

Figura 5.1.: Procesul de creare a banilor

¹² Conform Regulamentului B.N.R. nr.6/24 iulie 2002, băncile sunt obligate să păstreze în conturi deschise la banca centrală un anumit nivel de rezerve, stabilit prin aplicarea unui procent la totalul depozitelor atrase.

Figura de mai sus oferă o primă imagine a procesului. Chenarul negru reprezintă sistemul bancar în ansamblul său, compus din mai multe bănci, dintre care numai trei sunt înfățișate în schemă.

Procesul începe cu o intrare de 1000 de lei rezerve (depozite) aduși la o bancă. Acești bani pot proveni de la un agent economic care a depozitat la bancă o parte din încasările provenite din vânzarea producției obținute. La sfârșit, sistemul bancar a “fabricat” 10.000 lei noi depozite la vedere.

Dacă băncile ar trebui să țină rezerve în procent de 100% pentru depozitele atrase, atunci ele n-ar mai putea crea depozite noi. Schimbările în bilanțul unei bănci ar arăta ca în tabelul de mai jos. Banca nu a creat acest depozit singură.

ACTIV		PASIV	
Rezerve	+ 1.000	Depozite	+ 1.000
Total	+ 1.000	Total	+ 1.000

Clientul inițial trebuie să vrea să plaseze banii la bancă. Banca, la rândul ei, să accepte depozitul la vedere. Împreună, banca 1 (din figură) și publicul au creat un depozit, dar nici urmă de expansiune multiplă a acestuia.

Lucrurile se schimbă atunci când băncile nu trebuie să păstreze rezerve de 100%. Ce va face în acest caz, banca 1? Poate ea să-și extindă creditele cu 9.000 de lei, astfel încât schimbările din bilanț să arate ca în tabelul alăturat?

ACTIV		PASIV	
Rezerve	+ 1.000	Depozite	+ 1.0000
Credite	+ 9.000		
Total	+ 1.0000	Total	+ 1.0000

Răspunsul este definitiv, nu. Nimeni nu va lua cu împrumut bani, pentru care plătește dobândă, doar ca să-și țină depozitați la bancă (contrapostul celor 9.000 lei credite îl constituie depozite la vedere de 9.000 lei, pe care banca le deschide celor cărora le-a acordat credite). Cei care

iau credit, îl vor cheltui pe materii prime, materiale, salarii etc. În acest fel, o mică parte din sumele retrase se vor întoarce la aceeași bancă, în depozitul altui client.

În schimb, banca 1 își poate reduce rezervele la 1/10 din valoarea depozitelor, surplusul de 900 de lei fiind utilizat pentru acordarea de credite. Acum, schimbările din bilanț vor fi:

ACTIV		PASIV	
Rezerve	+ 100	Depozite	+ 1.000
Credite	+ 900		
Total	+ 1.000	Total	+ 1.000

În ceea ce privește banca 1, lucrurile sunt corecte. Clienții care au primit credit de la banca în cauză își vor plăti furnizorii, care vor face ei înșiși depozite la alte banci. Astfel, de la banca 1 se scurg 900 de lei, la alte bănci, în sistem. Dacă adunăm aceste bănci și le denumim a doua generație de bănci (banca 2), bilanțurile lor vor arăta:

ACTIV		PASIV	
Rezerve	+ 900	Depozite	+ 900
Total	+ 900	Total	+ 900

Pentru aceste bănci sumele depozitate sunt ca oricare altele, la fel ca în cazul băncii 1, ele neștiind că se află pe poziția a doua, într-un lanț de depozite. Ceea ce știu și le îngrijorează, este că țin o sumă prea mare de rezerve, nepurtătoare de dobândă. Doar 1/10 din 900 (90 lei) sunt legal cerute pentru depozitele lor. Ele pot utiliza, astfel, celelalte 9/10 să acorde credite în valoare de 810 lei. În câteva zile, bilanțul băncii 2 va atinge o nouă poziție de echilibru:

ACTIV		PASIV	
Rezerve	+ 90	Depozite	+ 900
Credite	+ 810		
Total	+ 900	Total	+ 900

Rolul băncii 2 se termină aici.

Până acum, suma inițială de 1.000 lei retrasă din numerarul în circulație și introdusă în sistemul bancar a fost transformată într-un depozit de 1.000 lei (prima generație) și un altul de 900 lei (a doua generație de depozite). Totalul banilor (cu putere mare, creatori de masă monetară) a crescut și ne aflăm încă departe de sfârșitul procesului

ACTIV		PASIV	
Rezerve	+ 81	Depozite	+ 810
Credite	+ 729		
Total	+ 810	Total	+ 810

Cei 810 lei plasați în creditele acordate vor migra către alt șir de bănci, denumit a treia generație de bănci (banca 3 din schemă). Evident, la început, banca 3 va avea un exces de rezerve echivalent cu 9/10 din 810 lei, adică 729 lei. După aceasta, banca va acorda credite în valoare de 729 lei și în acest moment, bilanțul va fi echilibrat. Totalul depozitelor bancare este acum de 1.000 + 900 + 810, sau 2.710 lei. Avem, deja, o expansiune de aproape 3 la 1 față de depozitul inițial. Șirul va continua până la a optezecea rotație, când totalul depozitelor bancare va fi de 9.999,999 lei $\approx$ 10.000 lei. Acest proces poate fi demonstrat și printr-o formulă algebrică:

$$\begin{aligned}
 1.000 + 900 + 810 + \dots &= 1.000 \left[1 + \left(\frac{9}{10} \right) + \left(\frac{9}{10} \right)^2 + \left(\frac{9}{10} \right)^3 + \dots \right] \\
 &= 1.000 \left[\frac{1}{1 - \frac{9}{10}} \right] \\
 &= 1.000 * 10 = 10.000
 \end{aligned}$$

Procesul va fi încheiat atunci când nici o bancă nu va avea rezerve în exces peste nivelul cerut de 10%. Tabelul următor ilustrează efectul complet al lanțului creării depozitelor:

Poziția băncilor în lanț	Depozite noi	Credite noi	Rezerve
Banca inițială	1.000,00	900,00	100,00
A doua generație de bănci	900,00	810,00	90,00

A treia generație de bănci	810,00	729,00	81,00
A patra generație de bănci	729,00	656,10	72,90
A cincea generație de bănci	656,10	590,49	65,61
A șasea generație de bănci	590,49	531,44	59,05
A șaptea generație de bănci	531,44	478,30	53,14
A opta generație de bănci	478,30	430,47	47,83
A noua generație de bănci	430,47	387,42	43,05
A zecea generație de bănci	387,42	348,68	38,74
A unsprezecea generație de bănci	348,68	313,81	34,87
A doisprezecea generație de bănci	313,81	282,43	31,38
Suma primelor 12 generații de bănci	7.157,71	6.458,14	717,57
Suma generațiilor de bănci rămase	2.824,29	2.541,86	282,43
Total sistem bancar	10.000,00	9.000,00	1.000,00

Tabel 5.1.: Procesul de creare a banilor

În final, sunt necesare câteva precizări:

Pentru ilustrarea acestui proces s-a plecat de la premisa că toți banii nou creați rămân undeva în interiorul sistemului bancar. Se întâmplă, însă, adesea, ca persoane particulare, care primesc credit, să retragă sumele respective din circuitul bancar. Efectul acestor retrageri se materializează într-o diminuare a rezevelor și, deci, a expansiunii depozitelor. Când, conform exemplului, cei 1.000 de lei rămân în sistemul bancar, se crează depozite noi de 10.000 lei. Dacă 50 de lei se scurg în afara sistemului bancar, atunci numai 950 lei participă la procesul de multiplicare, fiind create depozite noi de 9.500 lei.

A doua ipoteză de la care s-a plecat, a fost aceea că băncile nu au exces de rezerve. Excesul de rezerve reduce amplitudinea procesului de expansiune. Să presupunem că băncile țin, pe lângă rezervele obligatorii de 10%, un exces de rezerve de 10%. În acest caz, cu un nivel al rezervelor de 20%, expansiunea depozitelor va fi numai de 5 la 1, în loc de 10 la 1.

Ideea de bază a procesului de multiplicare se centrează pe apariția, în faza inițială, a unui depozit nou, și nu a transferului de depozite între bănci, caz în care întregul lanț de reacții nu s-ar mai produce. Totodată, este lesne de dedus că, dacă în loc de apariția unui depozit nou, am avea de-a face cu retragerea unui depozit, atunci procesul s-ar desfășura în sens invers, intervenind o contracție multiplicată a depozitelor.

Să ne reamintim

Conotația creditului își are sorginea în cuvintele latine „creditum”, „de credere” care desemnează încrederea în ceva sau cineva. În practică, această încredere se concretizează în relațiile dintre creditor și debitor, în sensul că cel din urmă trebuie să prezinte o anumită bonitate, astfel încât să genereze încredere din partea creditorului.

Prin urmare, creditul reprezintă orice angajament de plată a unei sume de bani în schimbul dreptului la rambursarea sumei plătite, precum și la plata unei dobânzi sau a altor cheltuieli legate de această sumă sau orice prelungire a scadenței unei datorii și orice angajament de achiziționare a unui titlu care încorporează o creanță sau a altui drept la plata unei sume de bani.

5.5. Rezumat

Creditul permite disponibilizarea de fonduri lichide pentru investiții sau activități curente. Fondurile disponibile, constând în economii întinse pe diferite orizonturi de timp, pot fi folosite pentru acordarea de împrumuturi unităților economice și populației..

Printr-o analiză atentă a cererilor de credite se favorizează orientarea disponibilităților spre ramurile sau activitățile mai rentabile, acest fapt asigurând un grad mai mare de adaptabilitate la cerințele pieței interne și externe. De asemenea, prin urmărirea și verificarea atentă a modului de utilizare a sumelor primite, creditul își joacă rolul de frânare a inițiativelor nerentabile, care provoacă pierderi.

Ideea de bază a procesului de multiplicare se centrează pe apariția, în faza inițială, a unui depozit nou, și nu a transferului de depozite între bănci, caz în care întregul lanț de reacții nu s-ar mai produce. Totodată, este lesne de dedus că, dacă în loc de apariția unui depozit nou, am avea de-a face cu retragerea unui depozit, atunci procesul s-ar desfășura în sens invers, intervenind o contracție multiplicată a depozitelor.

5.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Definiția creditului
2. Enumerați funcțiile creditului.
3. Să presupunem că băncile țin, la banca centrală rezervele obligatorii de 20%. Care este nivelul de expansiune a depozitelor ?

5.7. Bibliografie recomandată

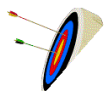
- F. Lobez – Banques et marchés du credit, Ed. PUF, Paris, 2016.
- T. Fitch, Dictionary of Banking Terms, New York, 2019
- D. Constantinescu, *Management bancar*, Editura Mustang, București, 2020

Unitatea de învățare 6. Coordonatele creditului

6.1. Introducere

În cadrul acestui capitol sunt prezentate aspecte legate de trăsăturile creditului și principalele tipuri de credite.

6.2. Obiectivele unității de învățare 6

După parcurgerea unității de învățare, studenții vor fi capabili:

- să înțeleagă coordonatele creditului
- să delimiteze tipurile creditelor
- să indice modul de formare a creditelor neperformante

6.3. Durata medie de autoinstruire

Durata medie de parcurgere a acestei unități de învățare este de aproximativ 3 ore

6.4. Conținut

6.4.1. Elementele și trăsăturile creditului

Pentru evidențierea fidelă, în scopul analizei, a comportamentului și caracteristicilor creditului, este necesară prezentarea elementelor incluse în relațiile de credit, care se referă la:

- participanții la raportul de credit;
- promisiunea (capacitatea) de rambursare;
- scopul;
- valoarea;
- scadența (perioada);
- rentabilitatea - rata dobânzii;
- garanțiile;

- avantajele;
- piața

Participanții la raportul de credit, creditorul și debitorul sunt definiți în literatura de specialitate ca „subiecte ale raportului de credit”.

Analiza participanților la raportul de credite reflectă marea diversitate a acestora și dimensiunile ample ale creditării. Lăsând, deocamdată, băncile la o parte, dacă se procedează la gruparea în trei categorii principale a creditorilor și debitorilor, se disting: populația, statul, unitățile economice.

Unitățile economice pot face parte și din rândul creditorilor, în cazul în care obțin rezultate financiare pozitive, pentru care caută cele mai eficiente modalități de plasare pe piața monetară sau de capital.

Disponibilitățile monetare ale întreprinderilor se constituie în resurse de creditare a activităților unităților deficitare, fie în mod direct (prin credit comercial), fie prin intermediul băncilor și al altor instituții financiare.

Potențialul de economisire, implicit de creditare, al firmelor poate fi evidențiat prin analiza disponibilităților în depozite și a portofoliilor de titluri deținute ca participații la capitalul social al altor agenți economici și ca subscripții la titlurile emise de stat.

Populația participă și ea, în dublă calitate, la procesul de creditare, de creditor și debitor, remarcându-se prin rolul important în asigurarea resurselor de creditare.

Potrivit datelor prelucrate după publicațiile editate de Banca Națională a României, potențialul de economisire al populației, reflectat în volumul depozitelor în lei și valută, are o traiectorie permanent ascendentă, depășindu-l pe cel al unităților economice.

O asemenea tendință este specifică și țărilor dezvoltate, unde aportul populației la formarea resurselor de creditare este aproximativ egal cu cel al firmelor.

Participarea statului în calitate de creditor se manifestă extrem de rar, dacă nu deloc, numai în situația încheierii vreunui exercițiu financiar cu excedent bugetar.

În schimb, calitatea de debitor a statului este bine definită în toate economiile contemporane, ca urmare a înregistrării de deficite bugetare. Nivelul datoriei publice, rezultat al îndatorării interne și externe a statelor depășește, în unele cazuri, nivelul PIB.

Promisiunea (capacitatea) de rambursare reprezintă angajamentul debitorului de a rambursa, la scadență, valoarea capitalului împrumutat, plus dobânda, ca preț al creditului.

Datorită unei conjuncturi nefavorabile, interne sau externe, debitorul se poate afla în incapacitate de plată, sau poate întârzia plata sumelor ajunse la scadență. Din acest motiv, este necesar, ca la nivelul creditorului să se adopte măsurile necesare pentru prevenirea și eliminarea riscului de nerambursare, printr-o analiză temeinică a solicitantului de credite, din mai multe puncte de vedere:

- ✓ analiza performanțelor anterioare pentru a determina istoricul capacității de generare de fonduri;
- ✓ utilizarea analizei performanțelor anterioare ca bază în proiecția performanțelor viitoare;
- ✓ folosirea analizelor amintite pentru a evalua prognozele prezentate de solicitantul creditului - realismul rentabilității viitoare, managementul viitorului flux de fonduri;
- ✓ asigurarea corespunzătoare de capital de lucru;
- ✓ elaborarea de planuri de cheltuieli de capital viitoare;
- ✓ suma, natura și programul de rambursare pentru eventualele alte obligații ale solicitantului de împrumut;
- ✓ în situații de început de activitate: utilizarea de tehnici, cunoștințe și experiență pentru a testa validitatea prognozelor. În acest caz, analiza sensibilității este deosebit de importantă, din cauza eșecurilor posibile în rândul firmelor nou înființate;
- ✓ asigurarea luării în calcul a tuturor angajamentelor.

Scopul în care este solicitat creditul influențează riscul în activitatea de creditare. Reușita proiectului propus trebuie să-l convingă pe creditor. Se cere ca scopul proiectului să fie definit foarte clar (cu cât propunerea este mai speculativă, cu atât necesită mai multă atenție). Destinația creditului se cere a fi menționată expres în scrisoarea de solicitare, cu intenția de-a împiedica deturnarea împrumutului în alte scopuri.

Valoarea unui credit comportă următoarele aspecte:

- quantumul creditului - suma solicitată să fie suficientă pentru proiect/afacere;
- participarea - în mod obișnuit banca nu acoperă integral finanțarea, urmând ca și beneficiarul să participe la necesarul total de fonduri.

Scadența stabilită în contract este diferită în funcție de particularitățile sectorului de activitate și de nivelul eficienței activității beneficiarilor de credite.

Există o diversitate a termenelor scadente, de la 24 ore (în cazul pieței interbancare) până la durate medii și lungi (30 - 35 ani), în cazul împrumuturilor ipotecare și celor obligatare. Între scadență și modul de rambursare al creditului se poate stabili o corelație:

- ✓ creditele pe termen scurt pot fi rambursabile integral la scadență;
- ✓ creditele pe termen mijlociu și lung implică rambursarea eșalonată.

Perioada de acordare a împrumutului se află în legătură directă cu scopul acestuia și cu capacitatea beneficiarului de a rambursa. Graficul de rambursare (scadențarul) este anexă la contractul de credit.

Creditul pentru activitatea curentă este, prin natura sa, pe termen scurt, iar împrumutul pentru active fixe se întinde pe o perioadă lungă, care, însă, nu trebuie să depășească durata previzionată a activului respectiv.

Rentabilitatea - rata dobânzii. Sursa principală de venit a unei bănci este dobânda obținută din împrumuturi și, deci, rata dobânzii este astfel calculată, încât să acopere costurile și riscurile implicate. Ratele dobânzilor pot fi majorate pentru a reflecta un risc mai mare sau incertitudini legate de un anumit proiect. Creditorul este preocupat, în permanență, să realizeze un echilibru între marja cea mai mare posibilă și riscul de a pierde contracte.

Dobânda reprezintă o caracteristică a creditului și constituie, după cum am văzut, prețul capitalului utilizat, sau „chiria”, pe care o plătește debitorul pentru dreptul care i se acordă, cel de a folosi capitalul împrumutat.

Cuantificarea dobânzii se realizează prin utilizarea ratei dobânzii, care se constituie într-un instrument de influențare a cererii și ofertei de credite.

Un nivel redus al ratei dobânzii antrenează o cerere sporită de credite, după cum un cost ridicat al creditelor, respectiv o rată a dobânzii înaltă, induce diminuarea cererii de credite.

Luarea în considerare a ratei inflației, comparativ cu rata dobânzii utilizată în contractul de credit, conduce la constatarea faptului, că în perioadele cu inflație sporită, creditele constituie pentru debitori o modalitate perfectă de finanțare.

În funcție de același element, inflația, se utilizează în raporturile de credit, două tipuri de dobândă: fixă și variabilă.

Rata fixă de dobândă este stabilită în contractul de credit și este valabilă pe întreaga durată a creditului.

Rata de dobândă sensibilă (variabilă) se modifică periodic, în funcție de presiunile inflaționiste și de evoluția nivelului dobânzii pe piață.

Pentru conturile curente ale clienților se calculează atât dobânda debitoare, cât și dobânda creditoare, ca preț plătit de client, sau de bancă, pentru utilizarea unei anumite sume.

Rata dobânzii se corelează și cu rata profitului obținută de întreprinzător

Strâns legată, și decurgând din promisiunea de rambursare, apare *garantarea creditului*. Este obligatoriu ca, în situația în care survine incapacitatea de plată, banca să aibă o măsură de protecție. De aici rezultă necesitatea unei garanții. O propunere de credit, însă, nu se aprobă pe baza existenței unei garanții îndestulătoare. Solicitarea presupune să fie viabilă prin ea însăși (proiectul propus) și să cuprindă sursele reale de rambursare, garanția fiind numai o măsură de protecție, de forță majoră.

Avantajele. Fiecare nouă solicitare trebuie să fie avantajoasă, atât pentru creditor, cât și pentru beneficiar (debitor):

➤ BANCA:

- marja de profit realizată;
- potențialul afacerilor în perspectivă cu împrumutul;
- extinderea și diversificarea portofoliului de credite al băncii induce un efect pozitiv asupra riscului de credit în ansamblu.

➤ BENEFICIAR:

- obține fondurile necesare pentru a începe/desfășura activitatea;
- are la dispoziție o gamă largă de servicii bancare și consultanță în domeniul bancar, datorită legăturii cu bancă, consfințită prin contractul de credit.

Piața. În analiza dosarului depus, ofițerul de credit include și factorii externi care pot influența succesul sau eșecul firmei într-un mediu economic instabil, printre care:

- ✓ dimensiunea pieței și nivelul concurenței în ramura de activitate;
- ✓ dacă ramura/sectorul în care activează clientul este în creștere, staționare sau declin;
- ✓ stabilitatea ramurii;
- ✓ tipul produselor/serviciilor vândute (de bază sau de lux);
- ✓ concurența nouă, pe cale de apariție pe piață;
- ✓ tendințe legislative, sociale și economice.

6.4.2. Tipuri de credite

Diversitatea formelor sub care se manifestă creditul în economie a impus utilizarea mai multor criterii semnificative de clasificare, în funcție de care se disting următoarele:

1. după natura economică și participanții la relația de creditare, se remarcă:
 - ✓ creditul comercial;
 - ✓ creditul bancar;
 - ✓ creditul de consum;
 - ✓ creditul obligatar;
2. după calitatea debitorului se delimitează:
 - ✓ creditul acordat persoanelor fizice;
 - ✓ creditul acordat persoanelor juridice.
3. după natura debitorului se disting:
 - ✓ creditul privat, în care participanții la raportul de credit sunt subiect de drept privat;
 - ✓ creditul public, în cadrul căruia debitorul este reprezentat de stat, care se împrumută pe piața internă, pentru acoperirea deficitului bugetar. În acest caz, populația în ansamblul său și unitățile economice apar în calitate de creditori.
4. după scopul acordării creditului:
 - ✓ credite pentru producție, acordate pentru activitatea curentă și pentru investiții. Acestea dețin ponderea cea mai mare în totalul creditelor acordate de bănci.
 - creditele pentru activitatea curentă - sunt solicitate de entitățile economice pentru desfășurarea activității curente (achiziționarea de materii prime, materiale, fond de marfă, prestarea unor lucrări și servicii facturate la sfârșitul perioadei și neîncasate etc.). Se încadrează în categoria celor pe termen scurt, cu rambursare parțială sau integral la scadență și garantate cu gaj cu sau fără deposedare de marfuri, ipotecă sau cesiunea creanțelor;
 - credite pentru investiții - acordate pentru achiziționarea, montarea de echipamente, modernizări, construirea unor obiective industriale etc. Se încadrează în orizontul de timp mediu și, uneori, chiar lung. Angajarea unor asemenea împrumuturi de valori mari incumbă un control riguros din partea băncii (începând cu faza de proiectare → construcție → exploatare), care-și asumă un risc mai mare. Specifică acestor credite este și perioada de grație, atât pentru rambursarea împrumutului (uzual 1 sau 2 ani),

cât și pentru dobândă (pentru primele 6 luni, în special). Garanția materială a acestui credit este însăși investiția, complinită și de altele.

- ✓ credite pentru export-import - vizează activitatea de comerț exterior, diversitatea acesteia determinând condiții specifice de creditare pentru acest domeniu. Băncile sprijină realizarea contractelor de export, oferind producătorilor o serie de facilități (prefinanțare, scontarea efectelor de comerț, asigurarea creditului de export). La rândul lor, operațiunile de import generează și ele elemente tehnice specifice în acordarea (credite sub formă de avansuri, credite pentru deschideri și confirmări de acreditive etc.) și utilizarea acestui tip de împrumut. O altă particularitate a creditării operațiunilor de comerț exterior este dată de varietatea și dimensiunile considerabile ale garanțiilor (de la gajul asupra bunurilor → cesiunea de creanțe, prezente și viitoare, → ipoteca → gajul asupra întregului patrimoniu → obiectivul care a fost finanțat).
- ✓ credite de consum se acordă, pe termen scurt sau cel mult pe termen mijlociu, persoanelor fizice și este destinat să acopere costul bunurilor și serviciilor de care beneficiază populația prin rețeaua de comercializare. Este purtător al unei rate ridicate a dobânzii.

În condiții de insolvabilitate, cumpărătorul este obligat să restituie bunurile, iar uneori, în funcție de clauzele contractuale, nu se mai pot recupera nici ratele achitate.

Forme noi ale creditului de consum:

- credite pentru studii, se acordă pentru întreținerea studenților și acoperă, ca nivel, taxele anuale plătite de aceștia. Asemenea credite dețin o pondere scăzută în portofoliul de credite al băncii, datorită nivelului scăzut al profitabilității acestora;
- liniile de credit pentru cărțile de credit. Utilizarea masivă a cărților de credit ca instrumente de plată a impus ca băncile, în funcție de bonitatea fiecărui client, să stabilească un plafon debitor până la care să fie onorate plățile făcute prin cărțile de credit, chiar dacă nu există disponibil în cont. Dobânzile percepute de bancă au niveluri ridicate pentru soldurile debitoare, de unde rezultă preocuparea clientului de a-și alimenta periodic conturile.

5. după natura garanțiilor:

- ✓ credite reale - sunt cele pentru care garanția se prezintă sub formă de:
 - garanție imobiliară, concretizată într-un contract de ipotecă asupra terenului sau clădirilor. Valoarea unei asemenea garanții este superioară mărimii creditului; în

cazul în care creditul nu se rambursează, creditorul intră în posesia garanției pe care o valorifică, recuperându-și suma împrumutată;

- garanție mobilă, care constă în valori mobiliare, de natura titlurilor de credit, sau în alte valori materiale (metale prețioase, bunuri). În cazul nerambursării împrumutului, debitorul este depozitat de garanție.
- ✓ credite personale - au la bază garanții morale, care se pot prezenta astfel:
 - credite în alb acordate unei persoane fizice, fără nici o formalitate;
 - cauțiunea (fidejusiunea) individuală, caz în care o terță persoană numită fidejutor garantează rambursarea cu propria-i răspundere;
 - cauțiunea (fidejusiunea) colectivă, întâlnită atunci când mai mulți fidejutori garantează rambursarea, cu răspunderea lor.

6. după întinderea drepturilor creditorului:

- ✓ credite denunțabile, care se manifestă atunci când creditorul își rezervă dreptul ca, oricând, înainte de scadență, să ceară rambursarea acestui credit, cu sau fără avizarea debitorului;
- ✓ credite nedenuțabile, când creditorul are dreptul de a cere rambursarea numai la o scadență dinainte stabilită;
- ✓ credite legate, caz în care creditorul condiționează acordarea creditului de folosirea sa în anumite scopuri convenite cu debitorul.

7. după modul de stingere a obligațiilor de plată:

- ✓ credite amortizabile, pentru care rambursarea se face integral la scadență;
- ✓ credite neamortizabile, caz în care rambursarea se face în tranșe egale sau neegale, formate din rate de rambursat și dobânzi.

8. după termenul la care trebuie rambursat creditul:

- ✓ credite pe termen scurt, pe perioade care nu depășesc 12 luni. Acestea reprezintă forma curentă a creditului la bancă, întrucât corespunde exigenței de lichiditate impuse băncilor (în ultima vreme se discută și despre un termen foarte scurt , pe 24 ore - over night - și până la o săptămână);
- ✓ credite pe termen mediu, a căror durată de rambursare este de la 1 an la 3 - 5 ani, se acordă pentru activitatea de export – import ori pentru activitatea de investiții;

- ✓ credite pe termen lung, a căror durată de rambursare depășește 5 ani, se întâlnește în cazul creditelor pentru construcții de locuințe - ipotecare - și a creditelor obligatate.

9. după calitatea creditelor:

- ✓ credite performante - reprezintă angajamente de plată ale debitorilor față de bancă, onorate la scadență. Derularea lor se face în conformitate cu contractul de credit încheiat și cu normele de creditare ale băncii;
- ✓ credite neperformante - constituie angajamente de plată asumate de debitori care nu își achită la timp obligațiile, generând credite restante, cu consecințe nefaste directe asupra activului (se reduce, în cazul pierderilor), solvabilității și a cheltuielilor băncii (care cresc prin constituirea de provizioane într-un volum mai mare).

Activitatea de creditare bancară se poate realiza prin folosirea mai multor metode:

- avansuri în cont curent;
- linia de credit simplă;
- linia de credit confirmată;
- linia de credit revolving;
- credite cu destinație specială.

Avansurile în cont curent sunt destinate să satisfacă necesitățile curente ale firmelor:

- ✓ sunt credite pentru acoperirea unor goluri de casă;
- ✓ nu au destinație prestabilită și din acest motiv sunt denumite *credite de trezorerie*;
- ✓ aceste credite nu se supun garanțiilor normale, ele fiind garantate, de regulă, prin însăși starea de bonitate a clientului și rulajul prin bancă.

Linia de credit simplă presupune efectuarea creditării prin cont curent și impune un plafon maxim de creditare stabilit, la 6 luni sau anual și se supune garanțiilor materiale.

Linia de credit confirmată, proprie acreditivelor (scrisori de credit - letter of credit), semnifică suma ce poate fi acordată sub formă de credit și care este consemnată într-un document scris, convenit de bancă.

Linia de credit revolving □ este un mecanism de creditare care presupune ca, pe măsură ce au fost rambursate creditele anterioare, să se acordă noi credite, fără întocmirea de noi documente.

Indiferent, însă, de criteriile de clasificare utilizate, se pot desprinde câteva caracteristici esențiale ale creditului în zilele noastre:

- s-au produs schimbări în destinația creditului, în sensul că a sporit ponderea celor speculative și a celor destinate satisfacerii nevoilor statului;
- se produc modificări frecvente ale nivelului dobânzii, cu scopul de a favoriza sau limita dimensiunile creditului.

Să ne reamintim

Scopul în care este solicitat creditul influențează riscul în activitatea de creditare. Reușita proiectului propus trebuie să-l convingă pe creditor. Se cere ca scopul proiectului să fie definit foarte clar (cu cât propunerea este mai speculativă, cu atât necesită mai multă atenție). Destinația creditului se cere a fi menționată expres în scrisoarea de solicitare, cu intenția de-a împiedica deturnarea împrumutului în alte scopuri.

Creditele neperformante constituie angajamente de plată asumate de debitori care nu își achită la timp obligațiile, generând credite restante, cu consecințe nefaste directe asupra activului (se reduce, în cazul pierderilor), solvabilității și a cheltuielilor băncii (care cresc prin constituirea de provizioane într-un volum mai mare).

6.5. Rezumat

Participanții la raportul de credit, creditorul și debitorul sunt definiți în literatura de specialitate ca „subiecte ale raportului de credit”. Analiza participanților la raportul de credite reflectă marea diversitate a acestora și dimensiunile ample ale creditării.

Indiferent de criteriile de clasificare utilizate, se pot desprinde câteva caracteristici esențiale ale creditului în zilele noastre: s-au produs schimbări în destinația creditului, în sensul că a sporit ponderea celor speculative și a celor destinate satisfacerii nevoilor statului; se produc modificări frecvente ale nivelului ratelor dobânzii, cu scopul de a favoriza sau limita dimensiunile creditului; se remarcă sporirea creditului bancar în detrimentul celui comercial; prin scontarea efectelor de comerț se realizează împletirea creditului comercial cu cel bancar.

6.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Enumerați elementele esențiale ale creditului
2. Grupați creditele după natura economică și participanții la relația de creditare
3. Precizați tendințele actuale în evoluția creditului

6.7. Bibliografie recomandată

A. O. Berea, E. C. Stoica, *Creditul bancar; coordonate actuale și perspective*, Editura Expert, București, 2015

N. Dardac, T. Vâșcu, *Monedă - Credit 2*, Editura ASE, București, 2012

V. Dedu, *Gestiune și audit bancar*, Editura Economică, București, 2017

6.8. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați coordonatele creditului.

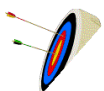
Unitatea de învățare 7.

Garanții. Metodologia de creditare

7.1. Introducere

În cadrul acestui capitol sunt prezentate elementele garanțiilor și metodologia de creditare

7.2. Obiectivele unității de învățare 7

După parcurgerea unității de învățare, studenții vor fi capabili:

- să înțeleagă caracteristicile și calculul garanțiilor
- să delimiteze etapele procesului de creditare
- să indice modul de funcționare a Centralei Riscurilor Bancare

7.3. Durata medie de autoinstruire

Durata medie de parcurgere a acestei unități de învățare este de aproximativ 3 ore

7.4. Conținut

7.4.1. *Garantarea creditelor*

În situația când apare imposibilitatea rambursării scadențelor, banca trebuie să aibă o măsură de protecție. De aici derivă importanța garanției.

Elementele obligatorii pentru acceptarea unei garanții sunt:

- titlul de proprietate - este vital ca persoana care oferă garanția să fie posesorul de drept al acesteia;
- valoarea - stabilitate; valoarea probabilă într-o situație de vânzare forțată; valoarea necesară peste valoarea creditului și a dobânzii. Se va ține cont că prețul care va fi obținut va fi mai mic decât cel real, deoarece banca urmărește să obțină banii în timp scurt, fiind presată să vândă, iar cel care cumpără va fructifica informația, oferind un preț mai mic;
- transformarea în bani - în mod frecvent se realizează un echilibru între valoarea bunului și rapiditatea cu care acesta este transformat în lichidități.

Așadar, calitățile de titlu , valoare și convertibilitate rămân esența garanției, iar creditorul are obligația să evalueze fiecare tip de garanție, după fiecare din aceste elemente.

În funcție de natura elementelor care constituie obiectul garanției, se poate face distincție între garanția reală și garanția personală.

1. Garanția reală are la bază garantarea sau „gajarea” creditului cu valori materiale, prin a căror valorificare se pot obține sumele necesare achitării creditului. O formă distinctă de garantare reală o constituie ipoteca, actul prin care debitorul acordă creditorului dreptul asupra unui imobil, teren, fără deposedare.

În esență, garanția reală constituie un activ dat de către debitor unui creditor, astfel încât datoria creată să fie însoțită de o anumită siguranță.

Garanțiile reale cuprind gajul, ipoteca, cesiunea de creanțe, depozitul bancar.

a). GAJUL. Contractul de gaj are un caracter accesoriu și dă naștere unui drept real, pe care creditorul îl dobândește ca accesoriu al dreptului său de creanță.

Gajul constă în remiterea bunurilor mobile sau a titlurilor de proprietate a acestor bunuri aparținând debitorului, către creditor, pentru garantarea unui împrumut sau a oricărei alte obligații.

Contractul de gaj poate apărea sub două forme:

- gajul cu deposedare;
- gajul fără deposedare.

Gajul cu deposedare (amanetul) este un contract accesoriu, unilateral, real, prin care debitorul remite creditorului său un bun mobil, în vederea garantării datoriei sale. Se constituie în situații deosebite, asupra unor bunuri mobile cu valoare mare și volum fizic mic (metale prețioase, tablouri, alte obiecte de artă, hârtii de valoare etc.).

Gajul fără deposedare reprezintă un contract consensual în baza căruia bunul ce constituie obiectul gajului rămâne, în continuare, în posesia debitorului. Bunurile asupra cărora se poate constitui gaj fără deposedare sunt:

- bunuri mobile existente în patrimoniul împrumutatului, de natura materiilor prime, materialelor, semifabricatelor, produselor finite și a altor mărfuri, aflate în unitățile de producție sau depozite, dacă pe toată perioada creditării se vor putea regăsi în aceeași formă, vor putea fi numărate sau măsurate;

- bunuri mobile de natura mijloacelor fixe existente în patrimoniul împrumutatului și care vor putea fi admise în garanție, numai dacă sunt în stare de funcționare, iar gradul lor de uzură nu depășește 50%.

b). IPOTECA este o garanție accesorie contractului de credit, ce nu deposează debitorul proprietar al bunului ipotecat și care dă dreptul creditorului să urmărească și să execute bunul respectiv, în scopul de a recupera creanța, cu preferință, față de ceilalți creditori.

Pot constitui obiecte ale ipotecii:

- apartamente în blocuri de locuit, situate în zone care să permită o valorificare ușoară și să nu prezinte defecte majore ale utilităților (apă, gaz, electricitate);
- case de locuit, individuale sau vile, inclusiv terenurile aferente, care să fie ușor de valorificat;
- terenuri intravilane cu acces facil, bine delimitate, cu posibilități de alimentare cu apă sau diverse amenajări specifice. Valoarea terenurilor intravilane acceptate în garanție nu poate depăși 30% din valoarea totală a garanțiilor acceptate;
- hale industriale de producție, inclusiv dotările funcționale aferente, care pot fi valorificate ușor;
- alte tipuri de construcții: anexe tehnico-sociale, cantine, case de edituri, hoteluri, cabane, spații comerciale.

Acceptarea de către bancă a ipotecii impune îndeplinirea anumitor condiții:

- ✓ ipoteca să fie de rangul I (senior debt), întrucât, în caz de faliment, cel ce deține o astfel de ipotecă este despăgubit primul și în cea mai mare măsură la masa credală, în raport cu ceilalți creditori;
- ✓ valoarea imobilului ipotecat să fie actualizată, în funcție de valoarea de piață și marja de risc aferentă acestui tip de garanție, și să-și conserve valoarea în timp;
- ✓ durata existenței în timp a imobilului ipotecat să fie certă până în momentul stingerii integrale a obligației ce a generat contractul de ipotecă;
- ✓ imobilul ipotecat să fie asigurat împotriva tuturor riscurilor, iar polița de asigurare să fie cesionată în favoarea creditorului;
- ✓ să existe o piață sigură pentru bunurile ipotocate;
- ✓ clădirile să permită amenajări și adaptări pentru utilizări multiple;

- ✓ bunurile ipotecate să nu fie grevate de alte sarcini.

c). CESIUNEA DE CREANȚE presupune ca debitorul să pună la dispoziția creditorului drepturile decurgând din încasarea contravalorii mărfurilor, lucrărilor și serviciilor vândute/prestate unor terți.

Cesiunea de creanțe este admisă drept garanție, numai dacă privește drepturile de încasat rezultate din contracte ferme, cu parteneri cunoscuți ca solvabili, cu o bonitate corespunzătoare și care se bucură de o reputație neștirbită, pe piață.

Cesiunea de creanțe este acceptată sub forma transmiterii înscrisului (contract), dacă:

- plata este prevăzută a se face în cadrul termenului de creditare;
- beneficiarul mărfurilor livrate/serviciilor prestate își dă acordul, conform unei note de accept pentru schimbarea creditorului inițial, prin efectuarea plății în contul băncii creditoare.

d). DEPOZITUL BANCAR reprezintă o garanție materială directă și sigură pentru bancă, concretizată sub forma unei sume de bani depusă într-un cont cu destinație specială, de garantare a creditului, având avantajele simplității deosebite și a vitezei de executare.

Principalele dezavantaje al utilizării depozitului bancar ca sursă de garantare rezidă în imobilizarea fondurilor din partea debitorului (care are nevoie acută de resurse financiare) și în rata dobânzii scăzute, bonificată de bancă pentru acest gen de depozite.

2. Garanția personală reprezintă angajamentul luat de o terță persoană (fie ea persoană fizică, sau unitate economică) de a plăti suma ajunsă la scadență, în cazul incapacității de plată a debitorului.

Acest tip de garanție mai poartă denumirea de cauțiune sau fidejusiune și este valabilă dacă sunt împlinite anumite condiții:

- să existe un contract separat, prin care o persoană, fizică sau juridică, se obligă să garanteze obligațiile debitorului, cu întregul său patrimoniu;
- cel ce garantează să aibă deplină capacitate;
- garantul să fie solvabil;
- garantul să domicilieze sau să aibă sediul în localitatea/județul unde funcționează unitatea bancară ce acordă creditul;
- patrimoniul ce se constituie drept garanție să nu fie grevat de alte sarcini.

Cea mai adecvată formă de garantare a creditelor o constituie garantarea financiară, fapt care este posibil prin asigurarea în viitor a unor fluxuri de venituri suficiente pentru acoperirea cheltuielilor legate de rambursarea creditului și dobânda aferentă. În acest scop, se procedează la garantarea creditului cu elementele patrimoniale ale debitorului (active fixe și circulante).

În practică se utilizează metoda garantării creditelor pe seama portofoliului de efecte comerciale deținute de agentul economic solicitant de credite.

7.4.2. Metodologia de creditare

Metodologia de creditare (consfințită prin normele de creditare ale fiecărei bănci, care sunt obligatorii și a căror respectare este verificată de organismele de supraveghere ale băncii centrale) presupune mai multe etape și reprezintă concretizarea elementelor esențiale ale activității de creditare.

➤ Etapa preliminară

presupune o informare-documentare reciprocă, bancă-client, în vederea identificării necesarului de fonduri, a condițiilor de obținere a creditului, de rambursare, de cost etc. Se spune că este etapa “primei impresii”.

➤ Etapa depunerii dosarului

cuprinde prezentarea, în principal, a două tipuri de documente: unele de *ordin juridic* (legate de statutul contractului de societate - înregistrat la Registrul Comerțului -, autorizații specifice funcționării normale, angajarea legală a creditului, componența echipei manageriale, acordul de consultare a Centralei Riscurilor Bancare etc) și altele de *natură economică*, legate de prezentarea situației economico-financiare a întreprinderii (bilanț, balanțe de verificare, contul de profit și pierderi, situația fluxurilor de fonduri, planul afacerii, contracte, comenzi ferme la intern și/sau extern, situația obligațiilor de plată - dacă, eventual, solicitantul are datorii la bugetul statului, el este depunctat din start -, garanțiile materiale oferite).

Pentru fundamentarea creditelor, entitatea economică trebuie să prezinte:

- studiul de fezabilitate;
- autorizația de construcție (dacă este cazul);
- devizul general al lucrării (dacă este cazul);
- contractul încheiat cu constructorul (dacă este cazul);

- planul de amplasare;
- graficul lucrărilor de investiții;
- alte autorizații prevăzute de lege.

➤ **Etapa analizei documentației depuse**

Evaluarea cererii de creditare presupune validarea planului de rambursare a împrumutului, ceea ce incumbă analiza probabilității șanselor de atingere a obiectivelor propuse prin planul de afaceri (care are în vedere și îmbunătățirea/dezvoltarea activității prin resursele financiare suplimentare solicitate). Scopul băncii este să obțină profit și, prin această prismă, să replaseze sumele restituite, să accelereze viteza de rotație a banilor.

Atunci când este discutată solicitarea unei unități economice mici, în analiză intră și alte aspecte:

- scăderea bruscă a numărului de clienți (poate fi fatală);
- slăbiciuni în informațiile financiare disponibile;
- risc, incertitudine și garanții;
- verificare și control.

Când este vorba de un credit pentru o firmă mare (corporate) analiza se amplifică prin:

- complexitatea evaluării financiare și manageriale;
- evaluarea investițiilor de capital;
- profunzimea cercetării proiecțiilor referitoare la profit și fluxul de disponibilități;
- evaluarea complexă a riscurilor (de insolvabilitate, de garantare, comerciale și necomerciale etc.)

➤ **Etapa determinării indicatorilor de apreciere**

În urma analizei documentelor prezentate de debitor se calculează o serie de indicatori care reflectă starea economico-financiară a acestuia, indicatori care sunt prevalenți în luarea deciziei finale asupra cererii de credit înaintate.

Principala menire a acestor indicatori este să reflecte, în dinamică, evoluția unei entități de-a lungul timpului. La măsurarea indicatorilor se ia în calcul și poziționarea lor față de media pe industrie.

Indicatorii nu se cercetează în mod izolat, ci grupați și intercorelați.

Este mult mai ușor să se pună întrebări decât să se obțină răspunsuri, datorită analistului fiind să utilizeze instrumente și noțiuni comune pentru a identifica motivele schimbărilor și să determine gradul în care indicatorii luați în calcul sunt în măsură să evidențieze îmbunătățirea sau deteriorarea performanțelor viitoare.

Există indicatori ce pot fi considerați “statici” - întâlniți la compararea valorilor din bilanț - și indicatori “dinamici” - în cazul juxtapunerii valorilor din situația veniturilor, mai există, în același timp, și indicatori “compuși” - combinație a celor anteriori. Toți acești indicatori pot fi încadrați în două categorii determinante, interrelate:

- indicatori și rate financiare - măsoară structura financiară și lichiditatea unei firme;
- indicatori și rate ale activității curente - reflectă cât de eficient își produce și vinde firma produsele/serviciile, oglindind finanțarea internă.

➤ **Etapă aprobării creditului**

În funcție de nivelul de competență (așezat pe sume) deciziile privind acordarea creditului revin unităților operative (sucursale, agenții) sau centralei băncii.

În cadrul centralei unei bănci decizia poate fi luată la nivelul Comitetului de risc și credite, al Comitetului de Direcție sau al Consiliului de Administrație, în cazul unor credite de valori mari.

➤ **Etapă constituirii garanțiilor**

Orice decizie privind creditarea unui client trebuie să ia în considerare capacitatea prezentă și viitoare de a rambursa creditul din surse proprii. În scopul diminuării riscului de nerambursare și pentru a preveni pierderi majore, la acordarea creditelor, băncile solicită garanții reale și chiar personale societăților comerciale, sau cesionarea unor efecte de comerț, sub forma cesiunii de creanțe.

O altă categorie de garanții, mai puțin apelată, este dreptul de gaj general, dobândit automat de creditor, în momentul acordării împrumutului.

În practică se mai întâlnesc și garanții asumate de terțe persoane în numele debitorului, prin care acestea preiau și obligația principală în cazul neexecutării contractului de credit.

Contractele de garanție (pentru construcții și terenuri poartă denumirea de contract de ipotecă) conferă băncii un grad mai mare de siguranță, diminuând riscul asumat de bancă la acordarea creditelor.

➤ **Etapă încheierii contractului**

este etapa finală, pe baza căreia firma va primi împrumutul. Contractul va fi semnat de persoanele autorizate, atât din bancă, cât și din partea societății.

În contractul de credit sunt stipulate condițiile în care a fost aprobat împrumutul (suma, obiectul, termenul, graficul de rambursare, rata dobânzii, comisioane), obligațiile și drepturile părților și garanțiile materiale.

➤ **Etapă urmăririi și derulării creditului**

Se poate enumera o serie întreagă de motive relevând importanța procesului de urmărire a creditelor.

Astfel, cercetarea situației la zi a afacerii clientului, precum și a posibilității acestuia de a achita, în continuare, datoria către bancă, detectarea tendințelor adverse care să permită luarea de măsuri preventive, confirmarea folosirii creditului în scopul acordat, verificarea informațiilor furnizate de client, descoperirea practicilor neobișnuite folosite de către debitor și informarea asupra activității clientului și a bonității lui sunt tot atâtea motive care arată că, pe lângă procesul complex de acordare a creditului, urmărirea acestuia este imperioasă.

De la aprobarea și acordarea unui împrumut și până la rambursarea integrală a acestuia și a tuturor datoriilor atașate, scopul activității de urmărire a derulării lui este acela de a se asigura menținerea condițiilor inițiale, din momentul acordării.

Dacă utilizarea creditului este o operațiune necesară pentru entitățile economice, mai ales în condițiile când fondurile proprii sunt neîndestulătoare pentru promovarea diverselor proiecte avute în vedere, tot atât de adevărat este că se impune o atitudine prudentă din partea debitorului, care sa-i creeze certitudinea folosirii eficiente a sumelor împrumutate, astfel încât să se obțină o rentabilitate satisfăcătoare pentru rambursarea la timp a creditelor, să plătească dobânzile aferente, în condițiile obținerii de profit.

Se previne astfel, probabilitatea ca un credit inițial performant să devină, în urma deteriorării situației economico-financiare a debitorului, neperformant.

De altfel, instituțiile de credit au posibilitatea să se informeze “ab initio” despre riscul de credit al fiecărui client, persoană fizică sau firmă consultând informațiile pertinente puse la dispoziție de organisme specializate. Pentru interogări ale istoricului derulării și “stării” creditului firmelor se apelează fișierele puse la dispoziție de Centrala Riscurilor Bancare¹³, în timp ce, pentru

¹³ Regulamentul nr. 4/2004 privind organizarea și funcționarea Centralei Riscurilor Bancare (publicat în Monitorul Oficial al României nr. 739, Partea I, din 16 august 2004). Conform acestuia “... Centrala Riscurilor Bancare reprezintă o structură specializată în colectarea, stocarea și

populație se consultă fișierele gestionate de Biroul de Credit. Aceste două structuri au fost create, în principal, în scopul punerii la dispoziția comunității bancare a informațiilor pentru formarea unei imagini cât mai corecte privind riscul la care se expune banca în cazul acordării unui credit.

Totodată, datorită centralizării informațiilor, se poate cunoaște în orice moment îndatorarea exactă a unei companii sau a unei persoane fizice față de bănci, precum și structura acesteia.

Băncile sunt foarte interesate de informațiile pe care le oferă aceste două organisme. Deși după fiecare raportare făcută, băncile primesc riscul global pentru debitorii raportați, ele fac și consultări ale bazei de date de la cele două structuri, atât pentru debitorii proprii, cât și pentru clienții potențiali. Prin aceste interogări se solicită și se obțin date despre riscul global, creditele și restanțele debitorilor.

Este, așadar, evidentă importanța acestor informații, care reiese și din parcurgerea datelor prezentate în publicațiile BNR.

O singură remarcă: ponderea sumelor restante în total sume datorate pe sistem bancar s-a cifrat, în perioada de referință, la circa 11 %.

Să ne reamintim

În situația când apare imposibilitatea rambursării scadențelor, banca trebuie să aibă o măsură de protecție. De aici derivă importanța garanției.

Metodologia de creditare (consfințită prin normele de creditare ale fiecărei bănci, care sunt obligatorii și a căror respectare este verificată de organisme de supraveghere ale băncii centrale) presupune mai multe etape și reprezintă concretizarea elementelor esențiale ale activității de creditare.

7.5. Rezumat

Strâns legată, și decurgând din promisiunea de rambursare, apare garantarea creditului. Este obligatoriu ca, în situația în care survine incapacitatea de plată, banca să aibă o măsură de protecție.

centralizarea informațiilor privind expunerea instituțiilor de credit față de acei debitori care au beneficiat de credite al căror nivel depășește suma limită de raportare...” În prezent suma limită de raportare a fost stabilită la 20.000 lei. Principalul considerent de care s-a ținut cont la stabilirea sumei de raportare a fost ca valoarea calculată să permită intrarea în baza de date a Centralei Riscurilor Bancare a cel puțin 90% din creditele acordate de sistemul bancar românesc.

De aici rezultă necesitatea unei garanții. O propunere de credit, însă, nu se aprobă pe baza existenței unei garanții îndestulătoare. Solicitarea presupune să fie viabilă prin ea însăși (proiectul propus) și să cuprindă sursele reale de rambursare, garanția fiind numai o măsură de protecție, de forță majoră.

Calitățile de titlu, valoare și convertibilitate rămân esența garanției, iar creditorul are obligația să evalueze fiecare tip de garanție, după fiecare din aceste elemente.

7.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor

Precizați care sunt tipurile de garanții reale

2. Elementele obligatorii pentru acceptarea garanției
3. Enumerați etapele procesului de creditare

7.7. Bibliografie recomandată

A. O. Berea, E. C. Stoica, *Creditul bancar; coordonate actuale și perspective*, Editura Expert, București, 2015

N. Dardac, T. Vâșcu, *Monedă - Credit 2*, Editura ASE, București, 2014

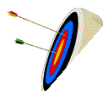
Unitatea de învățare 8.

Principii de creditare și analiza financiară

8.1. Introducere

În cadrul acestui capitol sunt prezentate analiza și evaluarea unui client, precum și determinarea bonității entităților economice.

8.2. Obiectivele unității de învățare 8

După parcurgerea unității de învățare, studenții vor fi capabili:

- să înțeleagă modelele de analiza financiară
- să delimiteze principalii indicatori financiari
- să indice categoriile de bonitate ale clientelei

8.3. Durata medie de autoinstruire

Durata medie de parcurgere a primei unități de învățare este de aproximativ 4 ore.

8.4. Conținut

8.4.1. Premise preliminare

Rațiunea de-a fi a unei bănci este, de bună seamă, să facă profit. Grosso modo, pentru atingerea obiectivului atrag resurse și fac plasamente, în special, în credite.

Pentru a putea servi cu maximă eficiență scopului propus și strategiei băncii, resursele trebuie să îndeplinească anumite cerințe:

- să fie sigure și stabile în timp - permițând, astfel realizarea unui echilibru financiar și alcătuind o bază certă a continuității procesului de creditare;
- structură avantajoasă - să cuprindă orizonturi de timp cât mai mari;
- costul să fie cât mai redus.

Cum spuneam mai sus, creditul reprezintă principalul plasament al unei bănci.

Tocmai de aceea, băncile au obligația să identifice gradul de risc asociat fiecărei cereri de împrumut și să-l calibreze acceptabil.

Iată de ce la nivelul fiecărei entități bancare întâlnim activitatea de programare a creditelor, operațiune complexă și continuă ce vizează acomodarea temporală de ansamblu a resurselor și plasamentelor, ținând cont de factorii specifici de risc. Programarea se efectuează anual și trimestrial, atât pe ansamblul instituției de credit, cât și pe subdiviziunile sale organizatorice.

De regulă, coordonarea acestei activități este în sarcina Comitetului de administrare a activelor și pasivelor, care stabilește nivelurile orientative de creditare și sursele de acoperire pe termene, în ideea asigurării solvabilității băncii chiar și după epuizarea tuturor posibilităților de refinanțare.

„Riscul e meseria mea” par să-și spună bancherii, dar până la un punct.

Prudența bancară vizează, în primul rând, capacitatea de plată a solicitanților de credit, în strânsă legătură cu dimensiunea și calitatea afacerilor pe care aceștia le desfășoară.

Se are în vedere potențialul generator de venituri și lichidități, de natură să asigure, atât rambursarea creditului, cât și plata dobânzilor aferente. Analizele nu se limitează la potențialul intern al solicitanților ci vizează, în egală măsură, influența previzibilă a factorilor externi asupra afacerilor derulate și, implicit, asupra capacității de rambursare.

În ceea ce-l privește pe debitor, un eventual drept de transfer al obligațiilor ce-i revin potrivit convenției de creditare trebuie stipulat în mod expres în textul contractului, ca și condițiile procedurale în care un asemenea transfer poate fi realizat (acordul creditorului, răspundere solidară, transfer de garanții ș. a.).

Principiul potrivit căruia „a preveni este mai ușor (și mai ieftin) decât a vindeca” își găsește o aplicabilitate cât se poate de concretă și în activitatea de creditare. Practica a arătat că majoritatea dificultăților financiare ale unor bănci au fost generate de o fundamentare superficială sau incorectă (interesată sau nu) a deciziilor în materia plasamentelor de natura creditului.

În plus, contractele de creditare conțin numeroși parametri standard, de unde și posibilitățile reduse de negociere a condițiilor de acordare. Cu excepția sumei solicitate, singurele variabile privesc perioada de rambursare și, uneori, natura garanțiilor acceptate, chiar și acestea fiind constrânse de unele limitări predeterminate.

Mai mult, din ce în ce mai preocupată de „sănătatea” sistemului bancar, Banca Națională a României, prin normele și reglementările emise (bineînțelese rafinându-le și pe cele, deja, existente)

înăsprește condițiile de prudențialitate, în demersul de-a limita expunerea la risc a instituțiilor de credit.

De exemplu, începând cu anul 2015, banca centrală a introdus o serie de reglementări privind creditarea persoanelor fizice (*Regulamentul BNR nr. 3/2015* privind limitarea riscului de credit la creditele destinate persoanelor fizice), care se realizează pe bază contractuală, în conformitate cu reglementările interne ale împrumutătorilor, aprobate de organele competente conform prevederilor actelor constitutive.

Și mai nou, prin Regulamentul nr. 4/2019, Banca Națională a României a adus noi precizări privind limitarea gradului de concentrare a expunerilor din credite în valută. Potrivit acestor prevederi, expunerea unei instituții de credit din credite în valută acordate persoanelor fizice și juridice, nu poate depăși 300% față de fondurile proprii.

8.4.2. Metode de analiză financiară

Analiza economico-financiară a activității solicitantului de credit constituie o primă etapă de identificare a capacității de rambursare, privită din punct de vedere istoric. Vom avea în vedere, în acest sens, trei paliere de evaluare și anume:

- analiza bilanțului contabil;
- analiza profitabilității, pe baza contului de profit și pierdere;
- analiza bonității clientului.

Analiza bilanțului contabil presupune existența unei serii de raportări financiare întinse pe minim trei ani, de preferință auditate și a bilanțelor de verificare din ultima sau ultimele luni, în vederea obținerii unor situații comparative și a sesizării tendințelor de evoluție a indicatorilor relevanți.

Fac obiectul analizei următoarele categorii de indicatori:

- ✓ imobilizările corporale și necorporale, în raport cu sursele lor de acoperire;
- ✓ decontările, vărsămintele, datoriile și obligațiile față de terți;
- ✓ costurile și structura acestora pe categorii.

Activele imobilizabile sunt formate din imobilizările corporale și necorporale și creditele comerciale cu scadență peste un an.

Pasivele pe termen lung sunt formate din capitalurile proprii (în sens larg), provizioanele pentru riscuri și cheltuieli și datoriile cu scadență mai mare de un an.

Datoriile curente cu scadența sub un an includ: partea mai mică de un an din datoriile nefinanciare cu scadența mai mare de un an, datoriile nefinanciare cu scadență sub un an, avansuri, premii, alte datorii și venituri înregistrate în avans.

Situația financiară a unei firme poate fi influențată și de poziția conturilor în afara bilanțului, care privesc garanțiile în favoarea altor firme (giruri, avalizări de cambii, cauțiuni), mijloacele fixe luate cu chirie, materiale primite în custodie, debitori scoși din activ ș. a.

Analiza profitabilității se realizează pe baza contului de profit și pierdere, care permite detalierea veniturilor, cheltuielilor, în general a rezultatelor aferente celor trei fluxuri economice de bază:

- fluxurile de exploatare;
- fluxurile financiare;
- fluxurile excepționale.

La nivelul activității de exploatare, evaluarea profitabilității se realizează prin intermediul următorilor indicatori:

- marja comercială = vânzări de mărfuri – costul mărfurilor vândute;
- cifra de afaceri = vânzări de mărfuri + producția vândută;
- producția exercițiului = producție vândută + producție stocată + producție imobilizată;
- volumul global al activității = producția exercițiului + vânzări de mărfuri;
- marja industrială = producția exercițiului – cheltuieli cu materii prime, materiale, energie – lucrări și servicii executate la terți;
- valoarea adăugată = producția exercițiului – cheltuieli materiale;
- excedentul brut (insuficiența brută, după caz) din exploatare = valoarea adăugată + subvenții din exploatare – impozite și vărsăminte asimilate - cheltuieli cu personalul;
- venituri totale din exploatare = cifra de afaceri + producția stocată + producția imobilizată + subvenții din exploatare + alte venituri din exploatare + venituri din provizioane privind activitatea de exploatare;
- cheltuieli totale din exploatare = cheltuieli materiale + lucrări și servicii prestate + impozite și taxe + cheltuieli cu personalul + alte cheltuieli cu amortizări și provizioane;
- rezultatul din exploatare = venituri totale din exploatare – cheltuieli totale din exploatare.

Pentru activitatea financiară vom utiliza ca indicatori de evaluare a profitabilității:

- excedentul brut financiar = venituri financiare (mai puțin cele din provizioane) – cheltuieli financiare (mai puțin amortizări și provizioane);
- rezultatul financiar = excedentul brut financiar +/- amortizări și provizioane financiare = venituri financiare totale – cheltuieli financiare totale;
- excedentul brut curent = excedent brut din exploatare + excedent brut financiar;
- rezultatul curent al exercițiului = rezultatul din exploatare + rezultatul financiar;

În mod corespunzător, pentru activitatea extraordinară se folosesc următorii indicatori de calcul al profitabilității:

- rezultatul extraordinar = venituri extraordinare – cheltuieli extraordinare.

La nivel global, profitabilitatea se determină prin agregarea indicatorilor aferenți celor trei categorii de activități:

- excedentul brut total = excedentul brut curent + rezultatul extraordinar;
- rezultatul înaintea dobânzii și impozitării profitului = rezultat curent + rezultat extraordinar – cheltuieli cu dobânzile;
- rezultatul brut al exercițiului = rezultatul curent al exercițiului + rezultatul extraordinar = venituri totale – cheltuieli totale;
- rezultatul net al exercițiului = rezultatul brut al exercițiului – impozit pe profit;
- capacitatea de autofinanțare = rezultatul net al exercițiului + amortizări și provizioane;
- capacitatea de autofinanțare netă = capacitatea de autofinanțare – dividende.

Analiza bonității solicitanților de credite se bazează tot pe informații din situațiile financiare, la care se adaugă date privind investițiile în curs de realizare. Structurarea analizei privind bonitatea se face pe trei categorii de indicatori și anume:

➤ Indicatori privind dimensiunea și structura afacerilor derulate:

- *cifra de afaceri;*
- *capitalurile proprii, global și în detaliu;*
- *rezultatul exercițiului (profit/pierdere);*
- *fondul de rulment*
- *necesarul de fond de rulment;*
- *trezoreria netă;*

- indicatori privind lichiditatea:

$$✓ \text{ lichiditate imediata} = \frac{\text{active circulante} + \text{stocuri} + \text{clienti incerti}}{\text{datorii cu scadenta sub un an}} \times 100$$

$$✓ \text{ lichiditate curenta} = \frac{\text{active circulante} + \text{stocuri nevalorificabile} + \text{clienti incerti}}{\text{datorii cu scadenta sub un an}} \times 100$$

$$✓ \text{ lichiditate viitoare} = \frac{\text{disponibilitati banesti proprii} + \text{incasari prognozate} + \text{credite si imprumuturi prognozate}}{\text{si imprumutate plati exigibile pana la finele perioadei}} \times 100$$

$$✓ \text{ solvabilitatea} = \frac{\text{total active} + \text{stocuri nevalorificabile} + \text{clienti incerti}}{\text{datorii totale} - \text{diferente de conversie pasiv}} \times 100$$

- Indicatori privind gradul de îndatorare:

$$✓ \text{ îndatorare generala} = \frac{\text{datorii totale}}{\text{capitaluri proprii nete}} \times 100$$

$$✓ \text{ îndatorare financiara} = \frac{\text{datorii financiare totale}}{\text{capitaluri proprii nete}} \times 100$$

- Indicatori privind viteza de rotație a activelor circulante, totale și pe categorii (stocuri, producție în curs de fabricație, produse finite, clienți, furnizori):

$$✓ \text{ viteza de rotatie} = \frac{\text{cifra de afaceri}}{\text{active circulante}}$$

$$✓ \text{ durata medie de stationare} = \frac{\text{stoc (sold) mediu} \times 360}{\text{cifra de afaceri}}$$

➤ Indicatori privind performanțele economico-financiare:

- indicatori privind rentabilitatea de exploatare:

$$✓ \text{ rentabilitatea bruta} = \frac{\text{excedentul brut din exploatare}}{\text{productia exercitiului}} \times 100$$

$$✓ \text{ rentabilitatea neta} = \frac{\text{rezultatul din exploatare}}{\text{cifra de afaceri}} \times 100$$

- indicatori privind rentabilitatea economică:

$$\checkmark \frac{\text{excedent brut curent}}{\text{total bilant}} \times 100$$

$$\checkmark \frac{\text{rezultatul curent}}{\text{total bilant}} \times 100$$

$$\checkmark \frac{\text{capacitate de autofinantare}}{\text{total bilant}} \times 100$$

$$\checkmark \frac{\text{rezultatul net al exercitiului}}{\text{total bilant}} \times 100$$

▪ indicatori privind rentabilitatea financiară:

$$\checkmark \frac{\text{capacitatea de autofinantare}}{\text{capitaluri proprii nete}} \times 100$$

$$\checkmark \frac{\text{rezultatul brut al exercitiului}}{\text{capitaluri proprii nete}} \times 100$$

$$\checkmark \frac{\text{rezultatul net al exercitiului}}{\text{capitaluri proprii nete}} \times 100 \text{ (rata rentabilității financiare)}$$

$$\checkmark \text{riscul financiar} = \frac{\text{profit brut} + \text{dobanzi platite}}{\text{dobanzi platite}}$$

➤ Indicatori privind investițiile solicitantului:

- investiția totală;
- investiția specifică;
- durata medie (zile) a furnizorilor pentru investiții:

$$Nzf = \frac{\text{sold mediu zilnic al conturilor de furnizori ptr. investitii} \times 360}{\text{costul aprovizionarilor pentru investitii}}$$

$$\text{pragul de rentabilitate al investitiei} = \frac{\text{cheltuieli fixe}}{\text{productia (in preturi de vanzare)} + \frac{\text{cheltuieli variabile}}{\text{productie}}}} \times 100$$

$$\text{cursul (net) de revenire actualizat} = \frac{\sum_{t=1}^D \frac{\left(\text{investitii (in lei)} + \text{fonduri circulante (lei)} + \frac{\text{cheltuieli de productie (lei)}}{\text{productie (lei)}} + \frac{\text{vanzari (lei)}}{\text{vanzari (lei)}} \right)}{1 + \text{factor de actualizare (lei)}}}{\sum_{t=1}^D \frac{\left(\text{investitii (in valuta)} + \text{fonduri circulante (v)} + \frac{\text{cheltuieli de productie (v)}}{\text{productie (v)}} + \frac{\text{vanzari (valuta)}}{\text{vanzari (valuta)}} \right)}{(1 + \text{factor de actualizare (valuta)})^t}}$$

- $$\text{rata internă de rentabilitate} = \sum_{n=1}^t \frac{\left(\text{venituri sup lim entare (in urma investitiei)} - \text{cheltuieli de investitii si sup lim entare de prod.} \right)_n}{(1 + \text{rata de actualizare})^n}$$
- $$\text{durata de recuperare} = \frac{\text{profit sup lim entar (din aportul investitiei)}}{\text{valoarea investitiei} + \text{cheltuieli sup lim entare de productie}}$$

În tabelul de mai jos este prezentat punctajul indicatorilor luați în calcul pentru stabilirea bonității, în funcție de nivelurile înregistrate:

Nr. crt	Indicatori	20 puncte	15 puncte	10 puncte	5 puncte
11.	Lichiditatea generală	> 2	1,6 - 2	1,3 - 1,6	1 - 1,3
22.	Solvabilitatea patrimoniului	> 30%	20% - 30%	10% - 20%	0,1% - 10%
33.	Rata profitului brut	> 5%	3% - 5%	1,5% - 3%	0,1%- 1,5%
44.	Rata rentabilității financiare	> 10%	6% - 10%	3% - 6%	0,1% - 3%
55.	Gradul de îndatorare	0 - 0,25	0,25 - 0,50	0,50 - 0,75	0,75 - 1

În funcție de punctajul obținut, fiecare firmă va fi încadrată într-una din următoarele categorii de bonitate:

Categoria A (Standard)	85 - 100 puncte
Categoria B (În observație)	70 - 84 puncte
Categoria C (Substandard)	50 - 69 puncte
Categoria D (Îndoielnic)	25 - 49 puncte
Categoria E (Pierdere)	< 25 puncte

Iată cum se interpretează încadrarea pe categorii de bonitate:

- Categoria A - Performanțele financiare sunt foarte bune și permit achitarea obligațiilor. Totodată, se prefigurează menținerea acestor performanțe și în viitor;

- Categoria B - Performanțele financiare sunt bune sau foarte bune, dar nu pot menține acest nivel în perspectivă mai îndelungată;
- Categoria C - Performanțele financiare sunt satisfăcătoare, dar au o tendință de înrăutățire;
- Categoria D - Performanțele financiare sunt scăzute și indică o pronunțată ciclicitate, la intervale scurte de timp;
- Categoria E - Performanțele financiare arată pierderi, iar probabilitatea neachitării creditului este foarte mare.

Analiza planului de afaceri și a cash-flow-ului previzionat nu se rezumă la extrapolarea trendurilor determinate în urma analizei istoricului firmei, ci ia în considerare și posibilitățile de dezvoltare a afacerii pe seama creditului solicitat.

O primă informație relevantă în acest sens privește necesarul de finanțare, în orizontul de timp ce va constitui perioada de rambursare a creditului:

Planul de afaceri va fi însoțit de un *buget previzionat de venituri și cheltuieli*, pentru fiecare an din orizontul de timp considerat, care va cuprinde principalii indicatori ai activității economico-financiare a firmei sau a subsidiarei pentru care se solicită creditul.

Fluxul de numerar (cash-flow) este documentul sintetic de evidențiere a evoluției încasărilor și plăților, care au ca rezultat variația soldului de lichidități de la o perioadă la alta.

Analiza fluxului de numerar se realizează pe următoarele coordonate principale:

- ✓ identificarea principalelor surse generatoare de lichidități;
- ✓ identificarea factorilor de influență a capacității activității clientului de a genera lichidități;
- ✓ evaluarea capacității de rambursare a creditului, de plată a dobânzilor și comisioanelor aferente;
- ✓ elaborarea unor variante de previziune a fluxului de numerar, pornind de la ipoteze de lucru diferite (pesimiste - optimiste - medii).

La fel de importantă ca nivelul fluxului de numerar este și stabilitatea acestuia, ținând cont de faptul că, tocmai un cash flow echilibrat este de natură să asigure, în fapt, rambursarea creditului și plata costurilor adiacente.

Din punctul de vedere al băncii, scopul analizei viitorului firmei trebuie să fie acela de a evidenția riscurile afacerii pe care banca o creditează, identificarea tuturor surselor de recuperare a creditului, gradul de susținere a afacerii de către acționari, accesibilitatea firmei pe piață și costurile de

intrare într-un nou sector de activitate (când este cazul). Această analiză trebuie să se bazeze pe o serie de informații privind evoluția și perspectiva unor ramuri și sectoare de activitate, care să corespundă rigorilor băncii și necesităților clienților. Asemenea informații ar trebui să constituie, în fapt, "structura de rezistență" a politicii de creditare a băncilor pe termen mediu și lung.

Să ne reamintim

Creditul reprezintă principalul plasament al unei bănci. Tocmai de aceea, băncile au obligația să identifice gradul de risc asociat fiecărei cereri de împrumut și să-l calibreze acceptabil.

Iată de ce la nivelul fiecărei entități bancare întâlnim activitatea de programare a creditelor, operațiune complexă și continuă ce vizează acomodarea temporală de ansamblu a resurselor și plasamentelor, ținând cont de factorii specifici de risc. Programarea se efectuează anual și trimestrial, atât pe ansamblul instituției de credit, cât și pe subdiviziunile sale organizatorice.

De regulă, coordonarea acestei activități este în sarcina Comitetului de administrare a activelor și pasivelor, care stabilește nivelurile orientative de creditare și sursele de acoperire pe termene, în ideea asigurării solvabilității băncii chiar și după epuizarea tuturor posibilităților de refinanțare.

Din punctul de vedere al băncii, scopul analizei viitorului firmei trebuie să fie acela de a evidenția riscurile afacerii pe care banca o creditează, identificarea tuturor surselor de recuperare a creditului, gradul de susținere a afacerii de către acționari, accesibilitatea firmei pe piață și costurile de intrare într-un nou sector de activitate (când este cazul). Această analiză trebuie să se bazeze pe o serie de informații privind evoluția și perspectiva unor ramuri și sectoare de activitate, care să corespundă rigorilor băncii și necesităților clienților. Asemenea informații ar trebui să constituie, în fapt, "structura de rezistență" a politicii de creditare a băncilor pe termen mediu și lung.

8.5. Rezumat

Prudența bancară vizează, în primul rând, capacitatea de plată a solicitanților de credit, în strânsă legătură cu dimensiunea și calitatea afacerilor pe care aceștia le desfășoară.

Analiza economico-financiară a activității solicitantului de credit constituie o primă etapă de identificare a capacității de rambursare, privită din punct de vedere istoric.

Analiza planului de afaceri și a cash-flow-ului previzionat nu se rezumă la extrapolarea trendurilor determinate în urma analizei istoricului firmei, ci ia în considerare și posibilitățile de dezvoltare a afacerii pe seama creditului solicitat.

8.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Care sunt cerințele resurselor unei bănci?
2. Precizați indicatorii gradului de îndatorare al unei firme și modul lor de calcul.
3. Interpretați pe scurt categoriile de bonitate ale clientelei.

8.7. Bibliografie recomandată

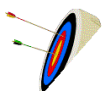
- D. Constantinescu, *Management bancar*, Editura Mustang, București, 2020
- V. Dedu, *Gestiune și audit bancar*, Editura Economică, București, 2016
- V. Scarlat, *Instituții de credit*, Editura Mustang, București, 2018

Unitatea de învățare 9. Evaluarea riscului de credit

9.1. Introducere

În cadrul acestui capitol sunt prezentate analiza și evaluarea riscului de credit prin metoda punctajelor.

9.2. Obiectivele unității de învățare 9

După parcurgerea unității de învățare, studenții vor fi capabili:

- să înțeleagă riscurile în activitatea de creditare
- să delimiteze clasele de risc
- să indice calculul coeficientului Z

9.3. Durata medie de autoinstruire

Durata medie de parcurgere a primei unități de învățare este de aproximativ 4 ore.

9.4. Conținut

9.4.1. Analiza riscului de credit prin metoda punctajelor

Analiza și evaluarea riscului de credit prin metoda punctajelor se realizează luându-se în considerare următoarele categorii de risc:

1. riscul financiar;
2. riscul comercial;
3. riscul de garanție;
4. riscul managerial;
5. riscul de senzitivitate.

1. Riscul financiar reflectă, așadar, dificultățile ce pot surveni în situația financiară a firmei, legate, mai ales, de posibilitățile de rambursare la termen a obligațiilor către bancă.

Analiza riscului financiar se efectuează cu ajutorul metodei punctajelor (Z), fundată pe modelul Conan & Holder, care permite evaluarea riscului de faliment și are la bază următoarea relație:

$$Z = 0,24X_1 + 0,22X_2 + 0,16X_3 - 0,87X_4 - 0,10X_5,$$

în care variabilele $X_1 \dots X_5$ sunt indicatori economico-financiar, iar constantele de ajustare sunt indicatori de natură statistică, explicând ponderea variabilelor în evaluarea riscului de faliment.

- X_1 = excedent brut din exploatare/datorii totale¹⁴;
- X_2 = capital permanent/ activ total, unde:
$$\text{capital permanent} = \text{capital propriu} + \text{datorii pe termen lung};$$
- X_3 = (active circulante - stocuri)/activ total;
- X_4 = cheltuieli financiare/cifra de afaceri;
- X_5 = cheltuieli de personal/valoarea adăugată

Interpretarea riscului de faliment se face după cum urmează:

- a. $Z > 0,16$ situația financiară a firmei este foarte bună, riscul de faliment este mai mic de 10%;
- b. $0,10 < Z < 0,16$ situația financiară este bună, riscul fiind cuprins între 10 și 30%;
- c. $0,04 < Z < 0,10$ situația financiară este în observație, riscul fiind cuprins între 30% și 65%;
- d. $Z < 0,04$ riscul de faliment este mai mare de 65%.

2. Riscul comercial (RC) reprezintă incertitudinea ce planează asupra încasării creanțelor și/sau plății furnizorilor, fiind evaluat prin indicatorii:

- a. *perioada medie de încasare a creanțelor* (PmIC), care indică numărul mediu de zile în care se încasează creanțele:

$$\text{PmIC} = \text{crențe (debitori)} / \text{cifra de afaceri} \times \text{număr de zile}$$

¹⁴ Modul de calcul al indicatorilor financiar a fost prezentat mai sus.

- b. *perioada medie de plată a furnizorilor* (PmPF) reflectă numărul mediu de zile în care sunt plătiți furnizorii:

$$\text{PmPF} = \text{furnizori neplătiți} / \text{cifra de afaceri} \times \text{număr de zile}$$

Evaluarea riscului : $\text{PMIC} > \text{PmPF} \rightarrow \text{risc mare};$

$\text{PMIC} = \text{PmPF} \rightarrow \text{risc mediu};$

$\text{PMIC} < \text{PmPF} \rightarrow \text{risc mic};$

3. Riscul de garanție (RG) este reprezentat de probabilitatea apariției unor dificultăți legate de valorificarea bunurilor aduse în garanție, în situația în care debitorul nu rambursează creditul și nu plătește dobânda.

Evaluarea riscului de garanție se face în funcție de nivelul valoric al acestuia și al rapidității posibilităților de valorificare:

- siguranță maximă: garanții necondiționate și irevocabile emise guvern, scrisori de garanție emise de bănci, bilete la ordin avalizate de bănci, gaj cu depozitare, depozite bancare;
- siguranță medie: ipoteci asupra clădirilor cu destinație spații industriale, spațiilor comerciale și a terenurilor intravilane din orașe mari și localități turistice, bunuri mobile procurate din credite, cesiuni asupra creanțelor din exporturi cu plata prin acreditive irevocabile, confirmate de bănci agreeate;
- garanții nesigure: clădiri cu destinația de locuit, stocuri de produse agroalimentare și industriale, de semifabricate, materii prime, ipoteci asupra clădirilor din zonele rurale și a terenurilor extravilane.

4. Riscul managerial (RM) este determinat de calitatea echipei de conducere și va fi analizat pe baza cunoașterii directe a calităților acestuia de către ofițerul de credit, în funcție de următoarele caracteristici:

- ✓ este (nu este) calificată și are (nu are) experiență îndelungată în domeniul în care își desfășoară activitatea compania în cauză;
- ✓ în funcție de evoluția în timp a indicatorilor economico-financiarilor a demonstrat (nu a demonstrat) capacitatea necesară în conducerea eficientă a afacerii;
- ✓ calitatea relațiilor cu proprietarii (asociații), cu salariații, spiritul organizatoric și de echipă, adaptarea la schimbări etc.;
- ✓ a avut nu (a avut) relații corespunzătoare cu:

- banca: a (nu a) efectuat operațiuni prin contul deschis; a (nu a) deschis conturi la alte bănci; a (nu a) rambursat la termen împrumuturile; a (nu a) plătit la timp dobânzile;
- partenerii de afaceri: sunt (nu sunt) parteneri permanenți; și-a (nu și-a) plătit la timp furnizorii; și-a (nu și-a) încasat la timp debitorii; a avut (nu a avut) litigii cu partenerii; dacă a fost implicată în evaziuni fiscale.

5. Riscul de senzitivitate (RS) operează pentru investițiile pe termen mediu și lung.

Analiza de senzitivitate este o tehnică de analiză a riscului individual al unui proiect de investiții, care arată cât de mult se va modifica VNA (valoarea netă de actualizare) sau RIR (rata internă a rentabilității), ca reacție la modificarea unei variabile de intrare, celelalte elemente fiind constante.

Orice decizie a entităților economice, în ceea ce privește dezvoltarea și restructurarea producției, re tehnologizarea sau modernizarea fondurilor fixe, care poate fi pusă în operă prin credite, antrenează un risc în atingerea rezultatelor preconizate, datorită influenței schimbărilor ce se manifestă neîncetat în mediul tehnic, financiar, economic, social, intern și extern.

Un mic excurs: companiile se găsesc în mijlocul unei transformări revoluționare. Concurența, așa cum era cunoscută în era industrială, se transformă în concurență specifică erei informaționale. De-a lungul erei industriale (din anul 1850 și până în jurul anului 1975), companiile au avut succes după cât de bine au putut să valorifice beneficiile provenite din economiile de scară și din specificul industriei. Tehnologia își avea importanța sa, dar în cele din urmă aveau succes acele companii care reușeau să introducă noua tehnologie în active corporale care să genereze producția eficientă, de masă, a unor produse standardizate.

Emergența erei informaționale, în ultimele decenii ale secolului douăzeci, a plasat într-un con de umbră multe dintre condițiile fundamentale ale concurenței din perioada erei industriale. Companiile nu au mai fost capabile să câștige un avantaj concurențial susținut doar din încorporarea rapidă a noilor tehnologii în mijloacele fixe și printr-o gestiune excelentă a activelor și pasivelor financiare.

Mediul din era informațiilor în care se găsesc, atât entitățile economice din producție, cât și cele din sfera serviciilor, impune necesitatea altor capacități pentru a obține succesul concurențial. Abilitatea unei companii de a-și mobiliza și exploata activele sale necorporale sau invizibile a devenit mult mai importantă decât investirea și conducerea mijloacelor fixe, tangibile. Activele necorporale permit unei organizații să:

- dezvolte relații cu clienții care să mențină loialitatea clienților existenți și să permită servirea efectivă și eficientă a unor noi segmente de clienți și zone ale pieței;
- introducă produse și servicii inovatoare, dorite de segmentele țintă ale clienților;

- realizeze produse și servicii individualizate de înaltă calitate, la costuri reduse și în timp redus;
- mobilizeze abilitățile și motivația angajaților pentru perfecționări continue ale capacităților, calității și timpilor acestora de răspuns în cadrul proceselor de afaceri;
- utilizeze tehnologia, bazele de date și sistemele informaționale.

De aici, necesitatea stringentă a analizei senzitivității, precum și a coeficientului de risc, sub influența factorilor ce nu au putut fi luați în calcul în mod explicit. Asemenea schimbări pot fi:

- creșterea prețului materiilor prime;
- creșterea costului echipamentelor (între momentul elaborării antecalculației proiectului și achiziționare);
- creșterea salariilor;
- creșterea valorii investiției pe parcursul realizării ei;
- detenta costurilor de producție;
- neatingerea capacității de producție proiectată (nu ajunge la parametrii optimi scontați);
- prelungirea nejustificată a duratei de execuție, față de graficul proiectului;
- riscul concurenței externe;
- riscul forței majore.

În analiza senzitivității se folosesc doi indicatori:

- RIR_b = rata rentabilității financiare calculată prin influența fluxului de disponibilități pentru varianta de bază;
- RIR_f = rata rentabilității financiare calculată pe baza aceluiași flux de disponibilități, la care se aplică o creștere de 1% a costurilor față de venituri, ca urmare a acțiunii cumulate a factorilor de schimbare, menționați mai sus.

Coeficientul de risc față de varianta de bază (r), se calculează după formula:

$$r = (RIR_b - RIR_f) / RIR_b \times 100,$$

iar condițiile care se cer îndeplinite sunt:

- ✓ RIR_f să fie mai mare decât rata dobânzii aferentă creditului propus spre sprobare;

✓ $r < 75\%$.

RIR oferă imaginea globală a eficienței, în orice moment, a proiectului de investiții și este rata de actualizare pentru care VNA este zero, adică fluxul de venituri actualizat egalează fluxul de cheltuieli actualizat (break even point).

Riscul total de credit (RT) se va determina pe seama punctajelor acordate fiecărei clase de risc, prezentate în tabelul de mai jos.

$$RT = RF + RC + RG + RM + RS^{15}$$

Clasele de risc sunt definite astfel:

- clasa I 100 - 80 puncte;
- clasa II 79 - 65 puncte;
- clasa III < 65 puncte.

Clasa de risc I - entitățile economice au performanțe financiare foarte bune, ceea ce le permite achitarea la scadență a obligațiilor. Se prefigurează menținerea acestei tendințe și în viitor, iar garanțiile oferite conferă siguranță maximă. Riscul de creditare este minim.

Clasa de risc II - performanțele financiare ale companiei sunt bune, dar nivelul actual nu poate fi, în perspectivă, menținut. Garanțiile aduse oferă o siguranță medie. Riscul de credit este mediu, avizul favorabil fiind legat de îndeplinirea unor condiții suplimentare. Sunt avute în vedere, în acest context, acțiuni pentru îmbunătățirea perspectivei financiare, pe toată durata creditului, pe de o parte, și suplimentarea garanțiilor cu elemente certe.

Clasa de risc III - rezultatele financiare sunt scăzute sau indică pierdere, nu vor putea fi achitate datoriile către bancă, iar garanțiile prezentate nu permit transformarea rapidă în lichidități. Riscul este foarte mare.

Categorii de risc	Indicatori	Punctaj
1. Risc financiar	$Z > 0,16$	50
	$0,13 < Z < 0,16$	40
	$0,10 < Z < 0,13$	30
	$0,04 < Z < 0,10$	10
2. Risc comercial		
	$PmIC < PmPF$	20
	$PmIC = PmPF$	16

¹⁵ Se ia în calcul numai pentru creditele de investiții.

	PmIC > PmPF	2
3. Riscul de garanție		
	- garanții sigure	20
	- garanții cu siguranță medie	10
	- garanții nesigure	2
4. Riscul managerial, din care:		
- experiență și calificare	- echipă calificată, cu experiență mare în domeniu	5
	- calificare eterogenă și experiență redusă	2
	- echipă necalificată și fără experiență	1
- relații cu banca și cu terții	- relații foarte bune cu banca și cu terții	5
	- relații bune	3
	- relații necorespunzătoare	1
5. Riscul de sensibilitate		
	$r < 75\%$	10
	$r > 75\%$	0

Tabel 9.1.: Evaluarea riscului total de credit

9.4.2. Studii de caz

Cazul I:

S.C. „A” S.A., București a solicitat băncii, în luna decembrie 2021, un credit pe termen scurt pentru activitatea curentă în sumă de 65.000 lei.

Din cererea de credit au rezultat următoarele:

- data înființării: 05.02.1991, sediul: București;
- reprezentanții legali: președintele și vicepreședintele CA, ceea ce denotă seriozitate și interes în abordarea relației cu banca;
- firma are încă de la înființare cont curent deschis la bancă, fiind un client constant, care a beneficiat anual de finanțare pentru desfășurarea activității;
- obiect de activitate: comercializarea produselor industriale și prestări de servicii în domeniul aprovizionării producătorilor agricoli particulari și a celorlalte unități economice din agricultură și industria alimentară, precum și a altor firme;
- firma are 99 de acționari deponenți ai capitalului social, subscris și vărsat și un număr de 84 de angajați permanent;

- capital social subscris și vărsat: 500.000,6 lei;
- producția anuală obținută în 2021: 1.400.000,6 lei, iar cea estimată pentru 2022: 1.500.000,3 lei; profit net în 2021: 27.940 lei, estimat pentru 2022: 34.140 lei;
- durata creditului: 12 luni, cu o perioadă de grație de 6 luni și rambursare în 6 rate lunare; data acordării: ianuarie 2022;
- grafic de rambursare: iulie 2022 → 11.000 lei
august 2022 → 11.000 lei
septembrie 2022 → 11.000 lei
octombrie 2022 → 11.000 lei
noiembrie 2022 → 11.000 lei
decembrie 2022 → 10.000 lei
- garanții: 2 ipoteci asupra imobilului reprezentând sediul central din București și asupra depozitului din Afumați, în valoare totală de 96.040 lei reprezentând 148,4% din valoarea creditului solicitat;
- beneficiarii firmei provin din sectorul productiv și comercial și sunt permanent în relații de afaceri;
- documente puse la dispoziție:
 - situația patrimoniului și rezultatele financiare la 30.11.2021;
 - fluxul de disponibilități (cash-flow);
 - bugetul de venituri și cheltuieli pentru anul următor.

„Situția patrimoniului S.C. „A” S.A, la 30 noiembrie 2021”

Indicatori	Sume - lei
Datorii totale curente	169.740
Capital propriu permanent	172.210
Datorii pe termen lung	0
Active circulante	304.830
Stocuri	143.510
Total activ	341.960

„Alte informații valabile la 30 noiembrie 2021”

Indicatori	Sume - lei
Creanțe	33.000
Furnizori	42.000
Venituri din exploatare	1.472.830
Cheltuieli din exploatare	1.386.540
Excedentul brut al exploatării	86.290
Cheltuieli financiare	39.150
Cheltuieli cu personalul	83.590
Valoare adăugată	176.600
Cifra de afaceri	1.472.830
Profit brut	51.140
Profit net	33.780

Conform normelor băncii, analiza și evaluarea riscului de creditare s-a făcut având în vedere următoarele categorii de riscuri:

- riscul financiar;
- riscul financiar;
- riscul de garanții;

- riscul managerial.

1. Riscul financiar:

$$Z = 0,24X_1 + 0,22X_2 + 0,16X_3 - 0,87X_4 - 0,10X_5 = 0,23$$

unde: X_1 = excedent brut din exploatare/datorii totale = 0,508

X_2 = capital permanent/ activ total = 0,503

X_3 = (active circulante - stocuri)/activ total = 0,4717

X_4 = cheltuieli financiare/cifra de afaceri = 0,02658

X_5 = cheltuieli de personal/valoarea adăugată = 0,473

Scorul Z se situează la valoarea de 0,23 și în acest caz situația financiară a firmei "A" este interpretată a fi foarte bună, cu riscul de faliment mai mic de 10%.

2. Riscul comercial:

a) perioada medie de încasare a creanțelor (PmIC)

$$PmIC = \text{crențe (debitori)/cifra de afaceri} \times \text{număr de zile}^{16} = 7.4 \text{ zile} \approx 8$$

b) perioada medie de plată a furnizorilor (PmPF):

$$PmPF = \text{furnizori neplătiți/cifra de afaceri} \times \text{număr de zile} = 9.4 \text{ zile} \approx 10$$

Evaluarea riscului pe seama acestor indicatori duce la concluzia unui risc redus, deoarece $PmIC < PmPF$.

3. Riscul de garanție: ținând cont că garanțiile puse la dispoziție de „A” sunt două ipoteci, s-a considerat că ele prezintă o siguranță medie pentru recuperarea valorii creditului acordat, în caz de colaps.

4. Riscul managerial: În „Referatul de analiză a creditului”, ofițerul de credite a caracterizat firma și managementul acesteia, după cum urmează:

- echipa de conducere este calificată și are experiență îndelungată în domeniul de în funcție de evoluția în timp activitate al firmei;
- în funcție de evoluția în timp a indicatorilor economico-financiară a demonstrat o gestionare eficientă a afacerii;
- conducerea firmei nu avut probleme deosebite în ceea ce privește relațiile cu acționarii sau cu salariații; a dat dovadă de abilitate și adaptabilitate la schimbările mediului economic;
- raporturile cu banca: firma a rambursat ratele și dobânda la termen; are conturi deschise la alte bănci;

¹⁶ Are valoarea de 330.

- are relații de afaceri cu mulți parteneri, dintre care cu un grup (reprezentat de S.C. SCAPA S.A., AGROMECH-uri și AGROINDUSTRIAL-e) are relații permanente.

Scor: 10 puncte:

- echipă de conducere calificată, cu experiență în domeniu: 5 puncte
- relații foarte bune cu banca și cu terții ... 5 puncte

În urma acestor aprecieri s-a făcut evaluarea riscului total de creditare¹⁷ (RT), prezentată în continuare:

1. Riscul financiar (RF): $Z = 0,23$ 50 puncte
2. Riscul comercial (RC): $P_{mIC} < P_{mPF}$ 10 puncte
3. Riscul de garanție (RG): garanții cu siguranță medie 10 puncte
4. Riscul managerial (RM): 10 puncte

Atunci, $RT = RF + RC + RG + RM = 80$ de puncte

Firma S.C. „A” S.A. s-a încadrat în clasa I de risc, ceea ce denotă, încă o dată, că performanțele ei financiare sunt foarte bune și că garanțiile oferite băncii dau o siguranță maximă, riscul de creditare fiind minim.

În această situație Comitetul de risc a dat aviz favorabil acordării credit. Această decizie, împreună cu concluziile desprinse din analiza riscului, au fost cuprinse în „Referatul de analiză și evaluare a riscului de creditare”, care face parte din dosarul de creditare.

Dosarul de credit a fost, apoi, remis ofițerului de credit responsabil cu derularea procesului de creditare.

Cazul II:

1. Precizați cum este apreciată evoluția indicatorilor de lichiditate, în funcție de utilizatorii informației.

Evoluția indicatorilor de lichiditate este apreciată diferit de utilizatorii informației:

- *Punctul de vedere extern* (furnizori sau bănci): dacă o companie este într-o poziție financiară dificilă, va începe să-și plătească facturile mai încet, împrumutând de la bănci sau furnizori. Dacă pasivele curente cresc mai repede decât activele curente, rata curentă va scădea, acesta fiind un semn al dificultăților.

¹⁷ Nefiind vorba despre credit de investiții, nu se cuprinde riscul de sensibilitate.

- *Punctul de vedere intern* (management, acționari): o rată curentă ridicată înseamnă bani blocați în active neproductive; acest lucru duce la o scădere a profitabilității, deci a dividendelor sau a valorii companiei.

Este foarte important ca această rată să fie comparată cu media industriei în care acționează compania. Trebuie menționat că, în funcție de specificul ramurii, există cazuri în care nivelurile reper nu pot fi respectate.

2. Dați răspunsurile corecte la următoarele întrebări:

- Rentabilitatea activelor (ROA) este de 4% și rentabilitatea capitalului propriu (ROE) este de 6%. Determinați gradul de îndatorare (D/A):

Răspuns: 0,333.

- Determinați marja de profit în condițiile în care rotația activelor totale (TAT) este de 2,75 și rentabilitatea activelor (ROA) este de 10%:

Răspuns: 3,64%.

3. La începutul anului valoarea activelor unei societăți comerciale era de 100.000 lei, iar cea a capitalurilor proprii de 40.000 lei. În cursul exercițiului financiar activele au crescut cu 20.000 lei, iar datoriile s-au diminuat cu 20.000 lei. Care este valoarea capitalurilor proprii la sfârșitul exercițiului financiar?

Răspuns: 70.000 lei.

4. Dacă raportul datoriei/active (D/A) este 0,5, cât reprezintă raportul datoriei/capital-propriu (D/E):

Răspuns: 0,6.

Să ne reamintim

Orice decizie a entităților economice, în ceea ce privește dezvoltarea și restructurarea producției, re tehnologizarea sau modernizarea fondurilor fixe, care poate fi pusă în operă prin credite, antrenează un risc în atingerea rezultatelor preconizate, datorită influenței schimbărilor ce se manifestă neîncetat în mediul tehnic, financiar, economic, social, intern și extern.

9.5. Rezumat

Rata rentabilității financiare oferă imaginea globală a eficienței, în orice moment, a proiectului de investiții și este rata de actualizare pentru care VNA este zero, adică fluxul de venituri actualizat egalează fluxul de cheltuieli actualizat (break even point).

Clasa de risc I - entitățile economice au performanțe financiare foarte bune, ceea ce le permite achitarea la scadență a obligațiilor. Se prefigurează menținerea acestei tendințe și în viitor, iar garanțiile oferite conferă siguranță maximă. Riscul de creditare este minim.

Clasa de risc II - performanțele financiare ale companiei sunt bune, dar nivelul actual nu poate fi, în perspectivă, menținut. Garanțiile aduse oferă o siguranță medie. Riscul de credit este mediu, avizul favorabil fiind legat de îndeplinirea unor condiții suplimentare. Sunt avute în vedere, în acest context, acțiuni pentru îmbunătățirea perspectivei financiare, pe toată durata creditului, pe de o parte, și suplimentarea garanțiilor cu elemente certe.

Clasa de risc III - rezultatele financiare sunt scăzute sau indică pierdere, nu vor putea fi achitate datoriile către bancă, iar garanțiile prezentate nu permit transformarea rapidă în lichidități. Riscul este foarte mare.

9.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. O societate comercială produce o linie de telefoane mobile. Fiecare aparat telefonic are prețul de vânzare unitar de 260 lei. Costurile fixe ale companiei sunt de 1.456.000 lei (pentru un volum de maximum 30.000 telefoane). Costurile unitare variabile sunt de 150 lei/bucată.

a) Care este profitul sau pierderea firmei pentru un volum de vânzări de 7.500 bucăți? Dar pentru un volum de 20.000 bucăți?

b) Care este pragul de rentabilitate?

c) Ce se întâmplă cu pragul de rentabilitate dacă prețul de vânzare crește la 325 lei?

d) Ce se întâmplă cu pragul de rentabilitate dacă prețul pe piață crește la 325 lei, dar costurile variabile unitare cresc și ele la 225 lei?

2. SC Impex SRL a solicitat unei bănci, în luna martie 2022, un credit pe termen scurt pentru activitatea curentă, în sumă de 800 mii lei. Rezultatele financiare și patrimoniale ale SC Impex SRL, la data de 31 decembrie 2021 sunt prezentate în tabloul următor:

INDICATORI	Sume - mii lei
Active circulante	3820
Stocuri	2870
Capital propriu	2920
Datorii curente	2330
Datorii pe termen lung	-
Total activ	7350
Cifra de afaceri	35900
Excedentul brut din exploatare	2330
Valoarea adăugată	6060
Cheltuieli financiare	1390
Cheltuieli cu personalul	3700
Profit brut	920
Profit net	640

- Calculați care este riscul financiar al firmei, utilizând metoda punctajelor(Z), bazată pe modelul J.Conan si M.Holder
- Determinați performanța financiară a entității economice (bonitatea) si interpretați rezultatele obtinute.

9.7. Bibliografie recomandată

M. Coșea, L. Nastovici, *Evaluarea riscurilor – Metode și tehnici de analiză la nivel micro și macro economic*, Editura Lex Libris, Brașov, 2016

V. Leoveanu, *Eficacitatea metodei credit-scoring în fundamentarea deciziei de creditare*, în Revista de Finanțe Publice și Contabilitate nr. 2/2018.

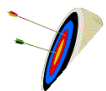
Unitatea de învățare 10.

Dosarul de credit

10.1. Introducere

În cadrul acestui capitol sunt prezentate etapele și instrumentele monitorizării creditelor; conținutul unui dosar de credit; identificarea posibilibilor factori de succes ai unei afaceri.

10.2. Obiectivele unității de învățare 10

După parcurgerea unității de învățare, studenții vor fi capabili:

- să înțeleagă specificul analizei nonfinanciare
- să delimiteze principiile celor « 6 C » în creditare
- să indice metodele de evaluare în vederea luării deciziei de creditare

10.3. Durata medie de autoinstruire

Durata medie de parcurgere a primei unități de învățare este de aproximativ 2 ore.

10.4. Conținut

10.4.1. Analiza nonfinanciară; fundamentarea deciziei de creditare

Analiza aspectelor nefinanciare privind solicitanții de credite, deseori ignorată în fundamentarea deciziei de creditare, reprezintă o etapă complementară analizelor cantitative, prin care se întrește viziunea băncii asupra riscurilor la care se expune în relația cu clienții săi.

Componenta internă a factorilor de natură calitativă privește calitatea managementului firmei, specificul activităților și modalitatea de abordare strategică a afacerilor derulate.

Calitatea managementului poate fi identificată printr-un set complex de informații, dintre care vom menționa:

- nivelul de pregătire profesională, în domeniul de activitate coordonat, în domeniile conexe și pregătirea managerială;
- experiența în domeniu și în funcții manageriale, notorietatea și reputația (individuală și a echipei manageriale);

- dimensiunea individuală sau colectivă a conducerii, specializarea membrilor echipei și structura organismelor managementului de grup;
- relația echipei manageriale cu structura capitalului (nivelul participațiilor, grad de reprezentare);
- elemente privind moralitatea, comportamentul și etica profesională sau în afaceri;
- fluctuația personalului din structurile manageriale;
- nivelul de informare și calitatea sistemului informațional dedicat echipei de conducere.

Specificul activității are o relevanță deosebită asupra capacității firmei de a produce venituri și de a le materializa în încasări, dacă avem în vedere parametrii care privesc:

- caracterul serviciilor și produselor oferite;
- sfera de activitate (producție, comerț, prestări servicii ș.a.);
- caracterul activității (permanent, ciclic, sezonier);
- natura și calitatea relațiilor cu clienții și furnizorii;
- specificitățile de natură tehnologică;
- politica de prețuri;
- sistemele promoționale și activitatea de marketing;
- probleme privind protecția mediului.

Abordarea strategică a afacerilor presupune, desigur, existența unei strategii de realizare a obiectivelor propuse, dar și viabilitatea acestora, sub raportul orizontului de timp considerat, al mijloacelor utilizate sau utilizabile, al resurselor implicate și, cu precădere, al resurselor umane și nu în ultimul rând al variantelor și alternativelor de acțiune.

Componenta externă a factorilor necalitativi are în vedere, în primul rând, segmentul de piață vizat și nivelul de concurență, dar și racordarea la circuitul economic extern. Nu pot fi omise aspectele referitoare la politica generală a statului în domeniul specific de activitate sau în privința fiscalității, nivelul de reglementare al activităților desfășurate, influențele derivând din poziția geografică și alte repere de acest gen.

10.4.2. Decizia de creditare

Decizia de creditare este o opțiune unilaterală a băncii, bazată pe evaluarea multicriterială a clientului-solicitant în funcție de o serie de parametri stabiliți de legislația în vigoare, de reglementările băncii centrale și, în ultimă instanță, de normele interne în materie.

În ceea ce privește criteriile avute în vedere, practica bancară a consacrat principiul celor 6 „C” și anume¹⁸:

- *caracterul*, care se referă la voința împrumutatului de a rambursa creditul obținut și care se traduce prin termeni de genul: responsabilitate, bună-credință, integritate, a căror evaluare depinde semnificativ de capacitatea băncii de a-și asigura informațiile necesare și de discernământul factorilor de decizie;
- *capacitatea* privește posibilitatea efectivă de plată a datoriei, pe seama unui flux de numerar corespunzător, fiind determinată de situația economică și financiară a firmei, așa cum derivă ea din calitatea acțiunii managementului companiei;
- *capitalul* este un reper care indică forța financiară proprie, validată - în ultimă instanță - doar în cazuri excepționale și anume în cazul lichidării judiciare;
- *colateralul* sau garanția constă în activele care susțin împrumutul și care, din perspectiva băncii, au o relevanță sporită în măsura în care ele sunt ușor identificabile, tangibile, durabile și valorificabile în termen scurt;
- *condițiile economice* dimensionează vulnerabilitatea împrumutului față de influența factorilor externi;
- *conformitatea* față de normele legale include, pe lângă reglementările comune, cerințe specifice domeniului de activitate sau alte solicitări privind protecția mediului, transparența tranzacțiilor financiare ș.a.

Din punct de vedere metodologic, mai ales în ceea ce privește creditarea persoanelor fizice, *credit-scoring*-ul reprezintă un instrument de evaluare automată, utilizat atât în aprecierea a cererilor de creditare, cât și a riscului ce poate apărea în derularea creditelor în curs.

Evaluarea și notarea creditului reprezintă un raport detaliat asupra utilizării fiecărui credit. Așa după cum rezultă clar din detalierea anterioară, *credit-scoring*-ul se bazează pe date și statistici reale deci este, de obicei, mult mai de încredere decât alte metode subiective de judecată. El tratează toți petenții cu obiectivitate.

Pentru a dezvolta un model de *credit-scoring*, un creditor selectează în mod aleatoriu un tip de client din gama celor existenți, având aceleași determinări cu solicitanții, sau un tip de client similar dacă aria tipologică nu este îndeajuns de cuprinzătoare. Apoi îl analizează statistic pentru a afla caracteristicile care ar trebui să corespundă bonității. După aceea, fiecareia dintre aceste caracteristici (sau variabile) i se atribuie o pondere pe baza importanței sale, a

¹⁸ D. Constantinescu, op. cit.

predictibilității sale în ceea ce privește riscul de credit. Fiecare creditor poate utiliza propriul său model de credit-scoring - diferite modele de notare pentru diferite tipuri de credit - sau un program generic dezvoltat de o firmă de credit-scoring.

Deși această procedură de evaluare este rareori explicată potențialilor clienți, celor respinși trebuie să li se justifice, în cele din urmă, motivele respingerii. Dacă acest lucru a rezultat ca urmare a notării, variabila specifică ce a determinat respingerea cererii trebuie făcută cunoscută.

Variabilele pe care le conține, în general, credit-scoring-ul sunt:

- ✓ datele de identificare ale împrumutatului (numele, adresa, codul numeric al asigurărilor sociale);
- ✓ informații referitoare la actualul loc de muncă (funcția, postul, durata angajării, salariul);
- ✓ detalii asupra vieții personale (data de naștere, persoanele aflate în întreținere, adrese și angajări anterioare);
- ✓ informații asupra istoricului creditului (promptitudinea în plata datoriilor, amplexarea și frecvența efectuării de împrumuturi);
- ✓ date privind toate creditele de consum care i-au fost reeșalonate în decurs de 7 ani, incluzând numele creditorilor, datele de deschidere a liniilor de credit, eșalonarea plăților de-a lungul timpului și numele cosemnatarilor și al giranților;
- ✓ cea mai mare și cea mai mică sumă de plată către fiecare creditor;
- ✓ numărul de plăți efectuat în timp către fiecare creditor;
- ✓ numărul plăților restante și cât de întârziate au fost acestea;
- ✓ numele companiilor sau al persoanelor care au cerut o copie a situației creditului în ultimii 2 ani;
- ✓ informații preluate din surse publice (falimente, pensie alimentară, procese civile, nivelul impozitelor și taxelor).

Sistemele expert reprezintă o altă manieră de apreciere a nivelului de conformare cu normele de creditare, bazată pe simularea raționamentelor unui decident uman și structurată pe două niveluri de analiză.

În prima etapă, criteriul de orientare îl reprezintă istoricul solicitantului, dintr-o perspectivă complexă care include situația sa financiară, relațiile cu furnizorii și clienții, comportamentul față de băncile partenere, modalitatea de abordare a obligațiilor bugetare și potențialul intrinsec de dezvoltare.

Cea de a doua etapă se materializează printr-un proces de învățare (pe baza exemplurilor) a tehnicilor de evaluare specifice băncii, decizia de creditare fiind selectată dintr-o gamă mai largă de soluții ce depind de condițiile economico-financiare specifice fiecărui caz în parte¹⁹. Raportul generat este furnizat oficialilor băncii, aprecierile și soluțiile fiind inspirate din tradiția instituției de credit în materie de soluționare a solicitărilor de împrumut.

Rolul managementului de grup în procedura de aprobare a creditelor nu se limitează la evitarea subiectivismului, ci are în vedere implicarea tuturor factorilor responsabili, cu atribuții în evaluarea și optimizarea riscurilor bancare. Așadar, propunerile vizând decizia de creditare sunt fundamentate de compartimentele de specialitate, cu avizul comitetelor de risc și de gestiune a activelor și pasivelor. Comitetul de credite completează aceste propuneri cu elemente de condiționare vizând sistemul de garanții, dimensiunea acceptabilă a împrumutului, modalitatea de rambursare, nivelul dobânzii și comisioanele aferente (proces cunoscut sub numele de raționalizare a creditelor), iar comitetul de direcție sau, după caz, consiliul de administrație își asumă decizia finală.

În aplicarea deciziei de creditare sunt angrenate și alte compartimente, care derulează operațiunile de verificare și evaluare a garanțiilor, de consemnare a acestora în favoarea băncii, de eliberare a sumelor aprobate și de urmărire a respectării condițiilor impuse prin contractul de împrumut.

10.4.3. Derularea creditelor

Administrarea creditelor comportă mai multe categorii de operațiuni. Avem în vedere, în primul rând, evidența tragerilor și a rambursărilor, în raport cu graficele convenite prin convenția de creditare. Urmărirea evoluției sistemului de condiționări pe baza cărora s-a aprobat cererea de creditare este de natură să preserve nivelul de risc asumat, motiv pentru care orice abatere trebuie sesizată factorilor de decizie. Ideea de bază este aceea că, pe parcursul derulării creditului, clientul devine un partener al băncii, iar comportamentul acestuia poate genera profituri și pierderi de ambele părți.

Clasificarea creditelor, în funcție de calitatea acestora a fost deja detaliată la începutul acestui capitol, în strânsă legătură cu sistemul de provizionare, prezentat în ultimul capitol.

Această clasificare se realizează aplicând simultan următoarele criterii:

- serviciul datoriei: capacitatea debitorului de a-și onora datoria la scadență, exprimată ca număr de zile de întârziere la plată de la data scadenței;

¹⁹ C. Basno, N. Dardac, *Management bancar*, Editura Economică, București, 2009.

- performanța financiară: reflectarea potențialului economic și a solidității financiare a unei entități economice, obținută în urma analizării unui ansamblu de factori cantitativi (lichiditate, solvabilitate, risc și profitabilitate) și calitativi (calitatea managementului, a acționariatului, a garanțiilor); categoriile de performanță financiară sunt notate de la A la E în ordinea descrescătoare a calității acesteia;
- inițierea de proceduri judiciare: hotărârea de către instanță a începerii procedurii de faliment sau declanșarea procedurii de executare silită față de persoane fizice sau juridice implicate în contractul de creditare.

Pornind de la aceste coordonate se poate realiza următoarea diagramă de încadrare pe categorii a creditelor acordate sectorului non-bancar (clientela instituțiilor de credit).

Performanța financiară Serviciul datoriei	A	B	C	D	E
0-15 zile	S P	O P	SS P	I P	P P
16-30 zile	O P	SS P	I P	P P	P P
31-60 zile	SS P	I P	P P	P P	P P
61-90 zile	I P	P P	P P	P P	P P
peste 90 zile	P P	P P	P P	P P	P P

S – standard; O – în observație;
 SS – substandard; I – îndoielnice;
 P – pierdere

Fără proceduri judiciare Proceduri judiciare în curs

Figura 10.1.: Încadrarea creditelor pe categorii de risc

Această clasificare stă și la baza unor decizii privind derularea fiecărui contract de credit în parte, care se poate materializa în :

- revizuirea condițiilor contractuale, cea mai cunoscută speță fiind aceea a rescadențării, dublată - în unele cazuri - de suplimentarea sistemului de garanții;
- acceptarea sau impunerea, după caz, a rambursării anticipate, cu sau fără penalizări;
- declanșarea procedurilor de executare silită, după epuizarea tuturor căilor de conciliere pe cale amiabilă.

Chiar și în cazul creditelor neperformante, ideea de parteneriat bancă-client trebuie să guverneze orice decizie.

Nu poate fi considerată o slăbiciune a băncii încercarea de a susține, chiar și printr-o relaxare a condițiilor contractuale, o afacere viabilă, afectată temporar de factori externi, impredictibili la momentul acordării împrumutului.

În aceeași logică, *executarea garanțiilor* clienților insolvăbili, chiar cu prețul declanșării procedurilor de reorganizare judiciară sau de faliment al debitorilor rău-platnici, nu reprezintă decât un act firesc de igienizare a mediului de afaceri, chiar dacă îndestularea băncii, în asemenea situații, este doar parțială față de sumele care i s-ar cuveni.

Să ne reamintim

Decizia de creditare este o opțiune unilaterală a băncii, bazată pe evaluarea multicriterială a clientului-solicitant în funcție de o serie de parametri stabiliți de legislația în vigoare, de reglementările băncii centrale și, în ultimă instanță, de normele interne în materie.

Din punct de vedere metodologic, mai ales în ceea ce privește creditarea persoanelor fizice, *credit-scoring*-ul reprezintă un instrument de evaluare automată, utilizat atât în aprecierea a cererilor de creditare, cât și a riscului ce poate apărea în derularea creditelor în curs.

10.5. Rezumat

Analiza aspectelor nefinanciare privind solicitanții de credite, deseori ignorată în fundamentarea deciziei de creditare, reprezintă o etapă complementară analizelor cantitative, prin care se întrește viziunea băncii asupra riscurilor la care se expune în relația cu clienții săi.

Administrarea creditelor comportă mai multe categorii de operațiuni. Avem în vedere, în primul rând, evidența tragerilor și a rambursărilor, în raport cu graficele convenite prin convenția de creditare. Urmărirea evoluției sistemului de condiționări pe baza cărora s-a aprobat cererea de creditare este de natură să preserve nivelul de risc asumat, motiv pentru care orice abatere trebuie

sesizată factorilor de decizie. Ideea de bază este aceea că, pe parcursul derulării creditului, clientul devine un partener al băncii, iar comportamentul acestuia poate genera profituri și pierderi de ambele părți.

10.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Care sunt parametrii care măsoară capacitatea firmei de a produce venituri?
2. Enumerați criteriile de evaluare a clientului (principiul celor 6 C).
3. Precizați pe scurt criteriile de clasificare a creditelor în funcție de calitatea acestora.

10.7. Bibliografie recomandată

D. Constantinescu, *Management bancar*, Editura Mustang, București, 2020

A.O. Berea, E.C. Stoica, *Creditul bancar; coordonate actuale și perspective*, Editura Expert, București, 2016

V. Scarlat, *Instituții de credit*, Editura Mustang, București, 2018

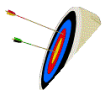
Unitatea de învățare 11.

Instrumente de credit și de plată

11.1. Introducere

În cadrul acestui capitol sunt prezentate elementele cambiale; caracteristicile biletului la ordin; avantajele folosirii cardurilor bancare.

11.2. Obiectivele unității de învățare 11

După parcurgerea unității de învățare, studenții vor fi capabili:

- să înțeleagă caracteristicile instrumentelor de credit și de plată
- să delimiteze specificul scontării și al avalizării efectelor de comerț
- să indice avantajele folosirii cardurilor bancare

11.3. Durata medie de autoinstruire

Durata medie de parcurgere a primei unități de învățare este de aproximativ 2 ore.

11.4. Conținut

11.4.1. Cambia

Cambia este un instrument de natura titlurilor de credit și de plată prin care se constituie obligația de a se plăti sau a face să se plătească, la o anumită scadență, o anumită sumă determinată.

Emiterea cambiei se realizează de către trăgător, care dispune unui tras (debitorul său) să plătească la un moment precizat o anumită sumă fie unui beneficiar, fie la ordinul acestuia. Alături de aceștia, în circuitul cambiei mai pot fi implicați avalistul și giratorul.

Dintre toate instrumentele bancare, cambia joacă - probabil - cel mai complex rol. Acceptată inițial ca mijloc de plată, în condițiile unei mase monetare insuficiente, ea a dobândit o semnificație tot mai relevantă în derularea tranzacțiilor comerciale, inclusiv în comerțul internațional. În același timp, prin acordul de amânare a plății exprimat de beneficiar, cambia este - în egală măsură - un instrument de credit și un mijloc de transfer eficient al capitalurilor între participanții implicați în procesele economice.

Ca și în cazul cecului, valabilitatea cambiei este condiționată de cuprinderea *elementelor obligatorii* prevăzute de reglementările legale:

- denumirea de cambie trecută în textul titlului și exprimată în limba întrebuiñată pentru redactarea acestui titlu;
- ordinul necondiționat de a plăti o sumă determinată;
- numele celui care trebuie să plătească (tras);
- scadența;
- locul unde trebuie făcută plata;
- numele celui căruia sau la ordinul căruia trebuie făcută plata;
- data și locul emiterii;
- semnătura celui care emite cambia (trăgător).

O cambie fără scadență este plătibilă la vedere. În lipsa unei mențiuni speciale privind locul plății, locul înscris lângă numele trasului este considerat loc de plată și, în același timp, adresa trasului. Dacă în cambie nu se specifică locul unde a fost emisă, aceasta se consideră semnată în locul arătat lângă numele trăgătorului. Dacă în cambie sunt specificate mai multe locuri de plată, posesorul cambiei o va putea prezenta pentru acceptare sau plată la oricare din aceste locuri.

Conținutul și informațiile înscrisului specifice unei cambii sunt relevante și sub aspectul *operațiunilor* ce pot fi efectuate pe parcursul circuitului acesteia.

Acceptarea reprezintă un act scris al trasului, prin care se obligă să plătească suma înscrisă pe cambie la scadența stabilită. Înăuntru termenului de scadență acceptarea are un caracter facultativ, fiind la latitudinea trasului. Ea poate fi, de asemenea, parțială sau, după caz, integrală.

Prezentarea la acceptare a cambiei se face la domiciliul trasului și nu presupune obligativitatea prezenței beneficiarului sau posesorului acesteia, putând fi efectuată de orice deținător. Înscrierea acceptării poate fi, la rândul ei, efectuată în rubrica rezervată acestui scop, sau prin simpla semnătură a trasului pe fața sau pe verso-ul documentului. Din punct de vedere comercial, acceptarea reprezintă recunoașterea calității de debitor a trasului și confirmarea obligației de plată asumate anterior

Avalul este o operațiune de subrogare în obligații, concretizată prin garantarea de către avalist a obligației de efectuare a plății aferentă avalizatului, raporturile prezente și viitoare dintre cei doi nefiind specificate în cambie. Ea poate fi consemnată în rubrica rezervată acestui scop sau printr-un document separat. Cu excepția trăgătorului și a trasului, orice persoană implicată în cambie poate acorda un aval, deși - în mod uzual - băncile sunt cele care efectuează o asemenea operațiune, pe baze comerciale care includ comisionul (prima de acoperire a riscului), garanții colaterale ș.a. Este de menționat faptul că avalul poate fi integral sau parțial, iar avalistul poate fi - la rândul său - garantat prin aval, caz în care co-debitorul angajat în răspunderea cambială poartă numele de co-avalist iar răspunderea devine solidară.

Scontarea cambiei are la bază caracterul negociabil al acestui titlu și se realizează, contra unui comision numit taxa scontului, de către o instituție de credit, Ea presupune achitarea, înainte de scadență, a sumei menționate în înscrisul cambial, concomitent cu transferul calității de beneficiar de la deținătorul cambiei la instituția care a efectuat scontarea.

Transferul prin gir al drepturilor izvorâte din cambie de la girant la girator se menționează în rubricile dedicate, pe verso-ul formularului și reprezintă modalitatea uzuală de circulație a cambiei, fiind o operațiune cu caracter repetitiv. În funcție de girator, se pot deosebi:

- girul plin, cu respectarea integrală a specificațiilor;
- girul la purtător, fără menționarea beneficiarului (gir în alb);
- girul cumulativ, atunci când vizează mai mulți beneficiari;
- girul de întoarcere, care vizează pe alți obligați în cambie;
- girul în favoarea unei instituții de credit, în cazul scontării.

După operațiunile asociate, vom mai întâlni:

- girul pentru garanție, folosit de beneficiarul inițial față de terții cu care intră în relații de afaceri;
- girul de mandat, care funcționează ca o procură pentru încasare;

- girul post-scadență, utilizat în cazul cambiilor cu probleme la încasare.

Transferul cambiei se poate realiza și prin *cesiune de creanță* ordinară, sub rezerva notificării debitorului asupra acestei operațiuni și acceptării ei, de către acesta, prin act autentic.

Efectuarea plății se realizează de către tras în condițiile stipulate (locul plății, scadență ș.a.) și în urma verificării modului de respectare a înscrisurilor existente (giranți, avalişti, identitate posesor, mențiune de achitare). Plata poate fi efectuată și înainte de scadență, pe riscul trasului, integral sau parțial. Dacă suma de plată este în valută, trăgătorul va menționa în scris condițiile de schimb valutar: cursul zilei din data plății, sau un curs predeterminat.

Protestul reprezintă operațiunea de constatare a refuzului acceptării sau plății cambiei făcută de posesorul ei și dresată de executorul bancar sau judecătoresc. El se înscrie într-un registru special la judecătoria și astfel devine public, permițând posesorului cambiei să facă recurs împotriva celorlalți semnatori, solidari obligați față de el.

Acțiunea cambială de regres se declanșează de posesor împotriva celorlalți obligați și a avaliştilor acestora și este condiționată de existența unui protest anterior sau a unei alte forme de constatare a refuzului de plată sau de acceptare. Răspunderea solidară permite regresul față de oricare obligat în cambie, fără o ordine prestabilită. Evident că operațiunea este purtătoare de dobânzi și de costuri suplimentare, care se certifică printr-un document numit cont de întoarcere, în vederea recuperării lor de la obligant.

Cambia poate avea două forme: forma extinsă, prezentată anterior, care poartă numele de trată și biletul la ordin.

11.4.2. Biletul la ordin

este instrumentul prin care o persoană numită emitent își asumă obligația de a plăti beneficiarului sau posesorului legitim al înscrisului o sumă determinată, la un anumit moment reprezentat de scadența titlului.

Este evidentă similitudinea procedurală și de conținut cu cambia, de care îl diferențiază faptul că emitentul-trăgător este și tras, motiv pentru care nu vom mai întâlni operațiunea de acceptare.

Biletul la ordin plătitibil la un anume timp de la vedere, trebuie prezentat spre viză emitentului în termen de un an de la data emiterii. Termenul va curge de la data vizei subscrise de emitent pe biletul la ordin. Refuzul emitentului de a pune viza datată se constată prin protest.

11.4.3. Cardurile bancare

Cardul este un instrument de plată electronică, respectiv un suport de informație standardizat, securizat și individualizat, care permite deținătorului său să folosească disponibilitățile bănești proprii dintr-un cont deschis pe numele său la emitentul cardului și/sau să utilizeze o linie de credit, în limita unui plafon stabilit în prealabil, deschisă de emitent în favoarea deținătorului cardului, în vederea efectuării uneia sau mai multora dintre următoarele operațiuni:

- retragerea sau depunerea de numerar de la terminale precum distribuitorii de numerar și/sau ATM, de la ghișeele emitentului/instituției acceptante sau de la sediul unei instituții, obligată prin contract să accepte instrumentul de plată electronică, respectiv încărcarea și descărcarea unităților valorice în cazul monedei electronice;
- plata bunurilor achiziționate și/sau serviciilor prestate de comercianții acceptanți și/sau emitenți (de exemplu, plata serviciilor prestate de companii în domeniul telefoniei mobile, fixe, transmisii de date, servicii de televiziune și internet sau de către alți furnizori de utilități), precum și plata obligațiilor către autoritățile administrației publice, reprezentând impozite, taxe, amenzi, penalități etc., prin intermediul imprimantelor, terminalelor POS, ATM sau prin alte medii electronice;
- transferurile de fonduri, între conturi, altele decât cele ordonate și executate de instituțiile financiare.

Dezvoltarea sistemelor tehnice și perfecționarea procedurilor bancare au condus la o tipologie complexă a acestor instrumente, în cadrul căreia vom deosebi:

- în funcție de *soluția tehnologică*:
 - carduri cu bandă magnetică, prin care se realizează procesul de citire și de transmitere prin linie telefonică a datelor;
 - carduri cu microprocesor, dotate cu memorie (circuite integrate) incorporate, care cuprinde patru zone de structurare a informației, respectiv: informații neconfidențiale (elemente de identificare a emitentului, numărul de cont al titularului, termenul de valabilitate etc.); informații confidențiale (disponibilul în cont); informații inaccesibile (PIN, alte chei de codificare); informații unice privind tranzacțiile.
- în raport cu *funcțiile specifice*:

- carduri de credit, instrumente prin care plățile se fac dintr-un credit acordat de banca emitentă sub forma unei linii de credit revolving;
 - carduri de debit, instrumente prin care plata se face în limita disponibilului existent în contul de card;
 - carduri de debit cu descoperit de contcare permit efectuarea plăților peste disponibilitățile bănești din contul de card, într-o anumită sumă asimilată creditului;
 - carduri de garantare a cecurilor;
 - carduri de numerar, care se folosesc numai pentru retrageri de numerar;
 - carduri multifuncționale.
- în funcție de *zona de acceptare*:
- carduri naționale, cu valabilitate numai pe teritoriul național și care pot fi emise de băncile locale, fie sub marca și firma lor, fie sub marca și denumirea unei institutii internationale specializate;
 - carduri internaționale, care se emit de instituțiile internationale sau de băncile locale care au devenit membre ale sistemelor internaționale pentru carduri, dar numai sub marca și firma sistemului internațional folosit (VISA INTERNATIONAL, EUROPAY INTERNATIONAL).
- în funcție de *emitent*:
- carduri bancare;
 - carduri comerciale emise de companii private, care permit sau facilitează plăți în vederea achiziționării de bunuri sau servicii exclusiv de la comercianții emitenți, fără a acorda accesul la un cont bancar;
 - carduri co-branded, emise de o bancă împreună cu o entitate care, de regulă, are ca obiect principal de activitate comerțul sau prestările de servicii;
 - carduri ale altor instituții și organizații (instituții internaționale specializate, companii de transporturi, agenții de turism, cluburi), care pot fi - la rândul lor - carduri de acces, de fidelitate, telefonice, de abonament).

Principalele activități ale băncilor, în acest context, se referă la emiterea cardurilor, operaționalizarea relațiilor de acceptare a acestora și procesarea lor.

Evident că pe fluxul operațional mai apar și alte *operațiuni*, din rândul cărora vom menționa: verificarea tranzacțiilor, autorizarea sau refuzul de plată, decontarea ș.a.

Emiterea cardurilor este o operațiune complexă care include încheierea convenției de card, confectionarea cardului, deschiderea contului de card, transmiterea informațiilor la centrul de autorizare și la instituțiile internaționale și eliberarea cardului.

Convenția de card este un contract scris între bancă și viitorul posesor de card, în care se prevăd: tipul de card și modul de folosire a acestuia, contul care se deschide, sumele minime de menținut în cont, tipurile de tranzacții care se efectuează (achiziționare de bunuri și servicii, retragere de numerar, transfer de fonduri între conturi, constituire de depozite, rambursări de credite, plata de dobânzi, comisioane etc.), sumele limită pentru fiecare operațiune, tipurile de taxe (pentru emitere, exploatare), comisioane, dobânzi (acordate la disponibilități și percepute la credite), penalități, precum și drepturile și obligațiile părților, perioada de contestare a unei operațiuni și procedurile aferente, autoritatea abilitată să soluționeze litigiile.

Confectionarea cardurilor este în sarcina băncii emitente, care dispune de cărți de plastic produse de firme specializate și autorizate în acest scop. Pe carduri, banca imprimă cu echipamente speciale, numele și prenumele beneficiarului, numărul cardului, data expirării, precum și datele de identificare din banda magnetică. La primirea cardului, titularul este obligat să semneze pe verso în spațiul special desemnat.

Deschiderea conturilor titularilor are loc după semnarea convenției. Toate operațiunile de încasări și plăți se desfășoară prin conturi distincte pentru carduri (conturi de card), pentru a se cunoaște mișcările debitoare și creditoare și soldul acestora și a se calcula dobânzile cuvenite.

O primă gamă de activități vizând *operaționalizarea relațiilor de acceptare* a cardurilor se referă la terminalele utilizate pentru retragerile de numerar, pentru schimb valutar, pentru plăți la comercianți ș.a., constând în echipamente electromecanice, echipamente/relee de transmisie și softuri informatice, care asigură circulația informației-bani și eliberarea numerarului.

Terminalele sunt dispozitive electromecanice prin intermediul cărora, utilizându-se un instrument de plată electronică compatibil, se inițiază și se efectuează operațiuni în numele și pe contul deținătorului sau în numele deținătorului și pe contul instituției financiare nebancare, în cazul cardurilor emise de acestea din urmă. Acestea pot fi:

- ✓ distribuitorul de numerar (cash dispenser): dispozitiv ce permite unui utilizator de card accesul la contul deținătorului sau emitentului și retragerea de disponibil din contul acestuia, sub forma bancnotelor sau a monedelor metalice;

- ✓ ghișeul automat de bancă (Automated Teller Machine - ATM) este un dispozitiv ce permite unui utilizator de card și/sau unui utilizator de instrument de plată de tip monedă electronică retragerea de disponibil din contul deținătorului și/sau al emitentului ori din unitățile monetare stocate pe instrumentul de plată de tip monedă electronică, sub forma numerarului, transferuri de fonduri, plăți facturi, depunerea de numerar și informarea privind soldul conturilor și a operațiunilor efectuate prin intermediul cardului; Din punct de vedere fizic, ATM-ul este un seif blindat care are în interior un număr de 10-12 casete cu bancnote, un mecanism de numărare și altul de preluare a bancnotelor și de transport, care sunt acționate electronic, precum și un echipament de blocare conectat la sistemul de alarmare al utilizatorului. În exterior, ATM-ul dispune de un ecran pentru afisarea instrucțiunilor de lucru, o fantă pentru introducerea cărții de plată, o tastatură pentru suma de bani solicitată sau plata serviciilor și o fantă pentru eliberarea numerarului;
- ✓ terminalul pentru transferul electronic de fonduri la punctul de vânzare (Electronic Funds Transfer at Point of Sale - POS) este un dispozitiv ce permite preluarea, prelucrarea, stocarea și transmiterea de informații privind plata cu card efectuată la punctele de vânzare, de obicei cu amănuntul, ale comerciantului acceptant. Din punctul de vedere al accesului la datele administrate de o unitate centrală, prin utilizarea combinată a tehnicilor de transmisie și prelucrare a datelor, un terminal poate opera în timp real (on-line) sau cu decalaj în timp (off-line);
- ✓ terminalul multicard este terminalul care acceptă carduri cu bandă magnetică și chip-carduri, nu neapărat emise sub aceeași marcă; acest dispozitiv poate permite și efectuarea operațiunilor card to card;
- ✓ stația de lucru (PC) este un dispozitiv ce permite, prin mijloace electronice, preluarea, prelucrarea, stocarea și transmiterea de informații privind plata cu un instrument de plată electronică;
- ✓ terminalul dedicat transmisiilor telefonice și de date este un dispozitiv ce permite, prin mijloace electronice, preluarea, prelucrarea, stocarea și transmiterea de informații privind plata cu un instrument de plată electronică.

Și în cazul *operațiunilor cu carduri la comercianți* avem de-a face cu o gamă mai largă de activități din rândul cărora le vom menționa pe cele mai relevante sub aspectul utilizatorilor.

Deschiderea conturilor comercianților acceptanți pentru operațiunile cu carduri presupune existența câte unui cont pentru fiecare tip de card.

Convenția de acceptare este un contract scris care se încheie de comerciant cu banca acceptantă, în care se prevăd termenii și condițiile de acceptare (tipurile de carduri și băncile emitente, limita de autorizare, procedurile de lucru), drepturile, obligațiile și răspunderile părților. Banca acceptanta pune la dispoziția comerciantului echipamentele necesare utilizării cardurilor, inclusiv consultanța de specialitate, furnizează listele cu cardurile interezise la plată, documentele de decontare și asigură decontarea tranzacțiilor la termenele convenite.

Acceptarea este operațiunea prin care comerciantul agreează decontarea prin cardul prezentat de cumpărător după verificarea acestuia (integritate fizică, să nu prezinte modificari, existența elementelor de securizare) și a cumpărătorului (un document de identitate), iar dacă sunt suspiciuni se solicită băncii emitente interogarea titularului de card asupra operațiunii și se așteaptă mesajul de răspuns.

Autorizarea reprezintă atestarea validității operațiunii între un posesor autorizat și un comerciant acceptant și se realizează de centrul de autorizare al băncii emitente. Autorizarea se dă în cazul plăților peste o anumită limită valorică a acestora, iar în cazul retragerilor de numerar pentru toate operațiunile, indiferent de valoarea acestora.

Decontarea se realizează la sfârșitul zilei, când memoria POS se descarcă în fișierul electronic al băncii acceptatoare. Urmează procesul de compensare la instituția internațională de carduri și decontarea finală. Pe baza soldurilor debitoare din compensare, băncile emitente transmit creditările către băncile acceptatoare, iar acestea creditează conturile comercianților.

Să ne reamintim

Angrenarea oricărei firme în mecanismele pieței impune nu numai o prestație anume, socialmente recunoscută, ci și achitarea acestei prestații de către participanții din aval, privită ca o posibilitate de reluare a ciclului productiv. La rândul ei, firma prestatoare trebuie să-și achite obligațiile contractate cu furnizorii de utilități din amonte.

Stingerea obligațiilor (efectuarea plăților) se poate face în numerar sau prin virament. În decursul vremii, folosirea numerarului și-a diminuat covârșitor importanța, utilizarea plăților prin circuitele bancare devenind preeminentă.

11.5. Rezumat

Dintre toate instrumentele bancare, cambia joacă - probabil - cel mai complex rol. Acceptată inițial ca mijloc de plată, în condițiile unei mase monetare insuficiente, ea a dobândit o semnificație tot mai relevantă în derularea tranzacțiilor comerciale, inclusiv în comerțul internațional. În același timp, prin acordul de amânare a plății exprimat de beneficiar, cambia este - în egală măsură - un instrument de credit și un mijloc de transfer eficient al capitalurilor între participanții implicați în procesele economice.

Biletul la ordin este instrumentul prin care o persoană numită emitent își asumă obligația de a plăti beneficiarului sau posesorului legitim al înscrisului o sumă determinată, la un anumit moment reprezentat de scadența titlului.

Convenția de acceptare este un contract scris care se încheie de comerciant cu banca acceptantă, în care se prevăd termenii și condițiile de acceptare (tipurile de carduri și băncile emitente, limita de autorizare, procedurile de lucru), drepturile, obligațiile și răspunderile părților.

11.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Ce semnifică protestul cambiei?
2. Când se plătește o cambie fără scadență?
3. Ce reprezintă acceptul?
4. Ce presupune scontarea cambiei?

11.7. Bibliografie recomandată

A.O. Berea, E.C. Stoica, *Creditul bancar; coordonate actuale și perspective*, Editura Expert, București, 2016

V. Scarlat, *Instituții de credit*, Editura Mustang, București, 2018

11.8. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați instrumentele de plată fără numerar.

Anexa 1-Răspunsuri la testele de autoevaluare a cunoștințelor

Lecția 1

1. instituții de credit; instituții conexe; instituții de reglementare și supraveghere.
2. Instituția de credit definește un efector economic a cărui activitate constă în atragerea de depozite sau de alte fonduri rambursabile de la public și în acordarea de credite în cont propriu, sau în emiterea mijloacelor de plată în formă de monedă electronică.
3. diversitatea; concentrarea; accelerarea operațiunilor de restructurare; intensificarea, fără precedent, a concurenței.
4. colectarea de resurse financiare prin intermediul conturilor și altor instrumente de depozit bancar; acordarea de credite și garanții; operațiuni de încasări și plăți, inclusiv servicii de transfer al unor sume între diferite persoane și/sau între diferite categorii de monedă.

Lecția 2

1. Scopul *Fondului de garantare a depozitelor în sistemul bancar* este acela de a garanta rambursarea depozitelor constituite la societățile bancare de către deponenți persoane fizice și juridice, potrivit condițiilor și limitelor stabilite în legea sa de funcționare. Fondul compensează plata depozitelor atunci când acestea devin indisponibile, respectiv de la data prevăzută în hotărârea judecătorească definitivă și executorie de începere a procedurii falimentului băncii.
2. Începând cu data de 15 octombrie 2008, plafonul de garantare pe deponent garantat persoană fizică și pe instituție de credit s-a majorat la echivalentul în lei al 100.000 euro, în timp ce plafonul de garantare pe deponent garantat persoană juridică și pe instituție de credit a fost ridicat, începând cu iulie 2009, la echivalentul în lei la 50.000 euro.
3. Obiectivul fundamental al B.N.R. este asigurarea și menținerea stabilității prețurilor, prin controlul evoluției masei monetare în economie.
4. operatori pe piața monetară; intermediari pe piața financiar-bancară; generatori de repere strategice; participanți la dezvoltarea economică și instituțională; factori de susținere a comerțului exterior și relațiilor economice internaționale.

5. Principala interdicție a IFN-urilor, care, de altfel, le și diferențiază de instituțiile de credit, vizează desfășurarea activităților de atragere de depozite ori de alte fonduri rambursabile de la public.

Lecția 3

1. Un intermediar financiar poate fi definit ca o instituție care asigură realizarea a cel puțin uneia dintre următoarele caracteristici:

- transformarea scadențelor – sub forma finanțării pe termen lung pe baza unor resurse lichide);
- transformarea ratelor de dobândă fixă (de exemplu, împrumuturi cu rată variabilă finanțate pe baza resurselor cu rată fixă a dobânzii);
- transformarea riscurilor – finanțarea creditelor pentru investiții la nivelul întreprinderilor cu resurse imediat exigibile și fără risc.

2. distribuirea de credite; colectarea de depozite; operațiuni interbancare; gestionarea mijloacelor de plată.

3. piața scontului; piața interbancară; piața bonurilor de tezaur; piața certificatelor de depozit; piața efectelor de comerț; piața valutară; piața aurului.

4. Avantajele actuale ale intermediarii financiare sunt: reducerea costului tranzacțiilor; reducerea asimetriei informațiilor; asigurarea lichidității.

5. Evoluția intermediarii bancare îmbracă următoarele forme principale: a) sporirea rolului operațiunilor cu valori mobiliare; b) concurența puternică între bănci; c) dezvoltarea operațiunilor extrabilanțiere.

Lecția 4

1. Înregistrarea unei rate a dobânzii reale pozitive este rezultanta practicării unor rate ale dobânzii mai înalte în termeni nominali, acestea depășind rata inflației.

2. Reiese clar relația de inversă proporționalitate dintre nivelul ratei dobânzii și nivelul PIB nominal, în sensul că un PIB mai mic antrenează o rată înaltă a dobânzii, nivelul acesteia diminuându-se pe măsură ce PIB nominal crește. În același timp, se observă legătura direct proporțională dintre parcursul ratei dobânzii și al inflației.

3. b: 7,4%

4. *Taxa oficială a scontului* este acel nivel al ratei dobânzii la care banca centrală scontează titlurile de valoare aflate în portofoliile băncilor și acordă împrumuturi acestora (dobânda de refinanțare). În condiții normale, rata dobânzii percepută de banca centrală este mai mică decât rata dobânzii încasată de băncile comerciale.

Lecția 5

1. Sub aspect economic, creditul reprezintă operațiunea prin care o persoană, fizică sau juridică (debitor), obține fonduri sau bunuri de la altă persoană, fizică sau juridică (creditor), asumându-și obligația să le restituie sau să le plătească la termen/scadență. Necesitatea lui rezidă în stingerea obligațiilor dintre diferiții efectori economici, proces căruia moneda lichidă nu-i mai făcea față.

2. de repartiție; de reglare și control; de emisiune.

3. În acest caz nivelul de expansiune va fi de 5 la 1.

Lecția 6

1. participanții la raportul de credit; promisiunea (capacitatea) de rambursare; scopul; valoarea; scadența (perioada); rentabilitatea – rata dobânzii; garanțiile; avantajele; piața.

2. creditul comercial; creditul bancar; creditul de consum; creditul obligatar.

3. s-au produs schimbări în destinația creditului, în sensul că a sporit ponderea celor speculative și a celor destinate satisfacerii nevoilor statului; se produc modificări frecvente ale nivelului dobânzii, cu scopul de a favoriza sau limita dimensiunile creditului; se remarcă sporirea creditului bancar în detrimentul celui comercial; prin scontarea efectelor de comerț se realizează împletirea creditului comercial cu cel bancar.

Lecția 7

1. gajul; ipoteca; cesiunea de creanțe; depozitul bancar.

2. Calitățile de titlu, valoare și convertibilitate.

3. etapa preliminară; etapa depunerii dosarului; etapa analizei documentației depuse; etapa determinării indicatorilor de apreciere; etapa aprobării creditului; etapa constituirii garanțiilor; etapa încheierii contractului; etapa urmăririi și derulării creditului.

Lecția 8

1. Pentru a putea servi cu maximă eficiență scopului propus și strategiei băncii, resursele trebuie să împlinescă anumite cerințe: să fie sigure și stabile în timp - permițând, astfel realizarea unui echilibru financiar și alcătuind o bază certă a continuității procesului de creditare; structură avantajoasă - să cuprindă orizonturi de timp cât mai mari; costul să fie cât mai redus.

2. Indicatori privind gradul de îndatorare:

$$\text{îndatorare generală} = \frac{\text{datorii totale}}{\text{capitaluri proprii nete}} \times 100$$

$$\text{îndatorare financiară} = \frac{\text{datorii financiare totale}}{\text{capitaluri proprii nete}} \times 100$$

3.

Categoria A - Performanțele financiare sunt foarte bune și permit achitarea obligațiilor. Totodată, se prefigurează menținerea acestor performanțe și în viitor;

Categoria B - Performanțele financiare sunt bune sau foarte bune, dar nu pot menține acest nivel în perspectivă mai îndelungată;

Categoria C - Performanțele financiare sunt satisfăcătoare, dar au o tendință de înrăutățire;

Categoria D - Performanțele financiare sunt scăzute și indică o pronunțată ciclicitate, la intervale scurte de timp;

Categoria E - Performanțele financiare arată pierderi, iar probabilitatea neachitării creditului este foarte mare.

Lecția 9

1.

a) - pentru vânzări de 7.500 bucăți: $1.950.000 - (1.456.000 + 1.125.000) =$ pierdere de 631.000 lei;

- pentru vânzări de 20.000 bucăți: $5.200.000 - (1.456.000 + 3.000.000) =$ profit de 744.000 lei;

b) Pragul de rentabilitate : $1.456.000 / (260 - 150) = 13.236$ bucăți vândute;

c) Pragul de rentabilitate: $1.456.000 / (325 - 150) = 8.320$ bucăți vândute;

d) Asupra pragului de rentabilitate acționează 2 factori adverși: creșterea prețului de vânzare coboară pragul, iar majorarea costului variabil îl ridică. Influența mai puternică o are creșterea costului variabil.

Pragul de rentabilitate: $1.456.000 / (325 - 225) = 14.560$ bucăți vândute.

2.

a.

$$Z = 0,24 X_1 + 0,22 X_2 + 0,16 X_3 - 0,87 X_4 - 0,10 X_5$$

$$X_1 = \text{Excedent brut din exploatare/Datorii totale} = 2330/2330 = 1$$

$$X_2 = \text{Capital permanent/Total Activ} = 2920/7350 = 0,40$$

$$X_3 = (\text{Active circulante-Stocuri})/\text{Total Activ} = 950/7350 = 0,13$$

$$X_4 = \text{Cheltuieli financiare/Cifra de afaceri} = 1390/35900 = 0,04$$

$$X_5 = \text{Cheltuieli cu personalul/Valoarea adăugată} = 3700/6060 = 0,61$$

$$Z = 0,24 \times 1 + 0,22 \times 0,4 + 0,16 \times 0,13 - 0,87 \times 0,04 - 0,1 \times 0,61 = 0,240 + 0,088 + 0,020 - 0,034 - 0,061 = 0,253$$

$Z = 0,253 > 0,16$ aşadar situaţia financiară a firmei este foarte bună, riscul de faliment fiind mai mic de 10%

b.

$$\text{Lichiditatea generală} = \text{Active circulante/Datorii curente} = 3820/2330 = 1,639 = 15 \text{ puncte}$$

$$\text{Solvabilitatea} = (\text{Capital propriu/Total pasiv}) \times 100 = (2920/7350) \times 100 = 39,72\% = 20 \text{ puncte}$$

$$\text{Rata profitului brut} = (\text{Profit brut/Cifra de afaceri}) \times 100 = (920/35900) \times 100 = 2,56\% = 10 \text{ puncte}$$

$$\text{Rata rentabilităţii} = (\text{Profit net/Capital propriu}) \times 100 = (640/2920) \times 100 = 21,91\% = 20 \text{ puncte}$$

$$\text{Gradul de îndatorare} = \text{Datorii curente/Total pasiv} = 2330/7350 = 0,31 = 15 \text{ puncte}$$

Punctaj total = 15 + 20 + 10 + 20 + 15 = 80 puncte, aşadar, firma s-a încadrat, la limită, în categoria A de bonitate. Acest lucru atrage concluzia că performanţele financiare ale societăţii sunt bune sau foarte bune, dar acest nivel nu va putea fi menţinut pe termen mai lung.

Lecţia 10

1. aceştia sunt: caracterul serviciilor şi produselor oferate; sfera de activitate (producţie, comerţ, prestări servicii ş.a.); caracterul activităţii (permanent, ciclic, sezonier); natura şi calitatea relaţiilor cu clienţii şi furnizorii; specificităţile de natură tehnologică; politica de preţuri; sistemele promoţionale şi activitatea de marketing; probleme privind protecţia mediului.

2. - *caracterul*, care se referă la voinţa împrumutatului de a rambursa creditul obţinut şi care se traduce prin termeni de genul: responsabilitate, bună-credinţă, integritate, a căror evaluare depinde semnificativ de capacitatea băncii de a-şi asigura informaţiile necesare şi de discernământul factorilor de decizie;

- *capacitatea* priveşte posibilitatea efectivă de plată a datoriei, pe seama unui flux de numerar corespunzător, fiind determinată de situaţia economică şi financiară a firmei, aşa cum derivă ea din calitatea acţiunii managementului companiei;

- *capitalul* este un reper care indică forța financiară proprie, validată - în ultimă instanță - doar în cazuri excepționale și anume în cazul lichidării judiciare;

- *colateralul* sau garanția constă în activele care susțin împrumutul și care, din perspectiva băncii, au o relevanță sporită în măsura în care ele sunt ușor identificabile, tangibile, durabile și valorificabile în termen scurt;

- *condițiile economice* dimensionează vulnerabilitatea împrumutului față de influența factorilor externi;

- *conformitatea* față de normele legale include, pe lângă reglementările comune, cerințe specifice domeniului de activitate sau alte solicitări privind protecția mediului, transparența tranzacțiilor financiare ș.a.

3. - *serviciul datoriei*: capacitatea debitorului de a-și onora datoria la scadență, exprimată ca număr de zile de întârziere la plată de la data scadenței;

- *performanța financiară*: reflectarea potențialului economic și a solidității financiare a unei entități economice, obținută în urma analizării unui ansamblu de factori cantitativi (lichiditate, solvabilitate, risc și profitabilitate) și calitativi (calitatea managementului, a acționariatului, a garanțiilor); categoriile de performanță financiară sunt notate de la A la E în ordinea descrescătoare a calității acesteia;

- *inițierea de proceduri judiciare*: hotărârea de către instanță a începerii procedurii de faliment sau declanșarea procedurii de executare silită față de persoane fizice sau juridice implicate în contractul de creditare.

Lecția 11

1. *Protestul* reprezintă operațiunea de constatare a refuzului acceptării sau plății cambiei făcută de posesorul ei și dresată de executorul bancar sau judecătoresc. El se înscrie într-un registru special la judecătoria și astfel devine public, permițând posesorului cambiei să facă recurs împotriva celorlalți semnatori, solidari obligați față de el.

2. O cambie fără scadență este plătită la vedere.

3. *Acceptarea* reprezintă un act scris al trasului, prin care se obligă să plătească suma înscrisă pe cambie la scadența stabilită.

4. Ea presupune achitarea, înainte de scadență, a sumei menționate în înscrisul cambial, concomitent cu transferul calității de beneficiar de la deținătorul cambiei la instituția care a efectuat scontarea.

Bibliografie

1. A.O. Berea, E.C. Stoica, *Creditul bancar; coordonate actuale și perspective*, Editura Expert, București, 2016
2. V. Dedu, *Gestiune și audit bancar*, Editura Economică, București, 2017
3. T. Fitch, *Dictionary of Banking Terms*, New York, 2019
4. D. Jula, *Microeconomie*, Editura Mustang, București, 2020
5. V. Leoveanu, *Eficacitatea metodei credit-scoring în fundamentarea deciziei de creditare*, în *Revista de Finanțe Publice și Contabilitate* nr. 2/2018.
6. F. Lobez – *Banques et marchés du credit*, Ed. PUF, Paris, 2016.
7. V. Scarlat, *Instituții de credit*, Editura Mustang, București, 2018
8. Raportul Anual al BNR pe anul 2020